

Dokumentacja i plan ochrony rezerwatu przyrody "Dolina Ilanki-II"

wykonano w ramach projektu:
**„Ochrona torfowisk alkalicznych (7230) w młodoglacjalnym
krajobrazie Polski północnej”**

**Robert Stańko, Lesław Wołejko, Dorota Horabik, Magdalena Makles,
Karolina Banaszak**

Świebodzin 2015-2018

Spis treści

1. WSTĘP	5
1.1. PODSTAWA SPORZĄDZENIA DOKUMENTACJI PRZYRODNICZEJ I PROJEKTU PLANU OCHRONY	5
1.2. STAN PRAWNY, W KTÓRYM JEST SPORZĄDZANA DOKUMENTACJA	5
2. PODSTAWA PRAWNA FUNKCJONOWANIA REZERWATU	5
3. PUBLIKOWANE I NIEPUBLIKOWANE MATERIAŁY DOTYCZĄCE REZERWATU	12
4. OCENA ROZPOZNANIA ŚRODOWISKA PRZYRODNICZEGO REZERWATU I METODYKA PRZEPROWADZONYCH PRAC	12
4.1. STAN POZNANIA POSZCZEGÓLNYCH ELEMENTÓW ŚRODOWISKA ORAZ ZAKRES I METODYKA PRAC NA POTRZEBY NINIEJSZEJ DOKUMENTACJI	13
4.2. OPRACOWANIE MAP	13
5. OGÓLNE DANE O REZERWACIE	14
5.1. TYPOLOGIA REZERWATU	14
5.2. REJESTR POWIERZCHNIOWY - WYKAZ DZIAŁEK EWIDENCYJNYCH	14
5.3. STAN WŁASNOŚCI GRUNTÓW	14
5.4. WYKAZ WÓD	14
5.5. OPIS GRANIC I STAN ICH CZYTELNOŚCI	14
5.6. POŁOŻENIE GEOGRAFICZNE	16
5.7. POŁOŻENIE ADMINISTRACYJNE	16
5.8. REGIONALIZACJE	16
5.9. ZAGOSPODAROWANIE I STAN ŚRODOWISKA W OTOCZENIU REZERWATU	17
5.10. OBSZAR CHRONIONEGO KRAJOBRAZU "DOLINA ILANKI"	17
5.11. OBSZAR NATURA 2000 PLH080009 "DOLINA ILANKI"	17
6. HISTORIA UŻYTKOWANIA OBSZARU REZERWATU ORAZ TERENÓW W SAMYM REZERWACIE „DOLINA ILANKI”	18
7. ŚRODOWISKO PRZYRODNICZE REZERWATU	20
7.1. WARUNKI KLIMATYCZNE	20
7.2. GEOMORFOLOGIA I RZEŻBA TERENU	20
7.3. HYDROGRAFIA I HYDROLOGIA	20
7.4. TORFOWISKA	25
8. FLORA I JEJ OSOBLIWOŚCI	26
9. ROŚLINNOŚĆ, HISTORIA ROZWOJU ORAZ STAN OBECNY	29
9.1. ANALIZA STOPNIA NATURALNOŚCI ZBIOROWISK	32
9.2. OCENA AKTUALNEJ DYNAMIKI ROŚLINNOŚCI ORAZ POTENCJALNA ROŚLINNOŚĆ NATURALNA	32
9.3. ROŚLINNOŚĆ POTENCJALNA	32
9.4. ZAOBSERWOWANE PROCESY I PRZEJAWY DEGENERACJI ZBIOROWISK I ROŚLINNOŚCI	32
9.5. DRZEWOSTANY ZBIOROWISK LEŚNYCH	32
10. SIEDLISKA CHRONIONE DYREKTYWĄ SIEDLISKOWĄ	32
11. FAUNA	33
11.1. WYKAZ GATUNKÓW	33

11.2. WALORYZACJA ZWIERZĄT	37
11.3. ZNACZENIE BADANEGO OBSZARU W KRAJOWYM SYSTEMIE OCHRONY PRZYRODY DLA ORNITOFAUNY	38
11.4. ZNACZENIE BADANEGO OBSZARU W KRAJOWYM SYSTEMIE OCHRONY PRZYRODY INNYCH ZWIERZĄT NIŻ PTAKI	38
11.5. ANALIZA ZAGROŻEŃ FAUNY ORAZ OKREŚLENIE METOD ELIMINACJI LUB OGRANICZENIA TYCH ZAGROŻEŃ.....	38
11.6. OKREŚLENIE CELÓW DZIAŁAŃ OCHRONNYCH W ODNIESIENIU DO FAUNY.....	38
11.7. OKREŚLENIE ZASAD OCHRONY SIEDLISK CENNYCH GATUNKÓW ZWIERZĄT.....	38
11.8. ZMIANY W FAUNIE I ZAOBSERWOWANE ZAGROŻENIA.....	39
12. WARTOŚCI KRAJOBRAZOWE.....	39
13. WALORY KULTUROWE.....	39
14. ZAGOSPODAROWANIE PRZESTRZENNE I SPOSOBY UŻYTKOWANIA REZERWATU	40
14.1. INFRASTRUKTURA TECHNICZNA W REZERWACIE I OCENA JEJ WPŁYWU NA REZERWAT	40
14.2. INFRASTRUKTURA TURYSTYCZNA I EDUKACYJNA W REZERWACIE I OCENA JEJ WPŁYWU NA REZERWAT	40
14.3. NAUKOWE WYKORZYSTANIE REZERWATU I OCENA JEGO WPŁYWU NA REZERWAT.....	40
15. INNE GRUPY SPOŁECZNE MAJĄCE WPŁYW NA REZERWAT	40
16. INTERESY GOSPODARCZE MAJĄCE WPŁYW NA OCHRONĘ REZERWATU .	40
17. PRZYRODNICZE I SPOŁECZNE UWARUNKOWANIA OCHRONY PROJEKTOWANEGO REZERWATU	41
18. ZAGROŻENIA ZEWNĘTRZNE I SPOSOBY ICH MINIMALIZACJI	41
19. ZAGROŻENIA WEWNĘTRZNE I SPOSOBY ICH MINIMALIZACJI.....	41
20. DYSKUSJA ZAŁOŻEŃ OCHRONY PROJEKTOWANEGO REZERWATU ORAZ PROPONOWANA KONCEPCJA OCHRONY REZERWATU.....	42
20.1. SILNE I SŁABE STRONY REZERWATU. SZANSE I ZAGROŻENIA OCHRONY REZERWATU	42
20.2. ANALIZA SKUTECZNOŚCI DOTYCHCZASOWYCH SPOSOBÓW OCHRONY	42
20.3. ROLA REZERWATU W MIĘDZYNARODOWYM I KRAJOWYM SYSTEMIE OCHRONY PRZYRODY	43
20.4. DYSKUSJA CELÓW OCHRONY.....	43
20.5. DYSKUSJA OPERACYJNYCH CELÓW OCHRONY ORAZ SPOSOBU WYKONANIA ZADAŃ OCHRONNYCH.....	43
20.6. SZACUNEK KOSZTÓW REALIZACJI PROPONOWANYCH ZADAŃ OCHRONNYCH.....	45
20.7. METODY MONITOROWANIA I OCENY REALIZACJI PLANU OCHRONY	46
21. USTALENIA DO STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO ORAZ MIEJSCOWYCH PLANÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO	46
22. WSKAZANIE OBSZARÓW I MIEJSC MOŻLIWYCH DO UDOSTĘPNIENIA DLA CELÓW NAUKOWYCH, EDUKACYJNYCH, TURYSTYCZNYCH, REKREACYJNYCH, SPORTOWYCH ORAZ OKREŚLENIE SPOSOBÓW ICH UDOSTĘPNIANIA	47
23. ZAKRES PLANU ZADAŃ OCHRONNYCH /OBSZARÓW NATURA 2000 DLA CAŁOŚCI LUB CZĘŚCI GRUNTÓW REZERWATU, KTÓRE ZLOKALIZOWANE	

SA W GRANICACH OBSZARU SPECJALNEJ OCHRONY PTAKÓW, SPECJALNEGO OBSZARU OCHRONY SIEDLISK LUB OBSZARU MAJĄCEGO ZNACZENIE DLA WSPÓLNOTY.	47
23.1. OCENA ZGODNOŚCI Z „PRAWEM UNIJNYM”	47
23.2. OPIS GRANIC OBSZARU/OBSZARÓW NATURA 2000, W KTÓREGO/KTÓRYCH GRANICACH ZLOKALIZOWANY JEST PRZEDMIOTOWY REZERWAT	47
23.3. OPIS I OCENA STANU ZACHOWANIA PRZEDMIOTÓW OCHRONY OBSZARU.....	48
23.3.1. <i>Siedliska i gatunki (przedmioty ochrony) obszaru Natura 2000 Dolina Ilanki</i>	48
23.4. STAN OCHRONY WYBRANYCH PRZEDMIOTÓW OCHRONY OBJĘTYCH PZO	53
23.5. ANALIZA ZAGROŻEŃ	64
23.6. CELE DZIAŁAŃ OCHRONNYCH	67
23.7. DZIAŁANIA OCHRONNE.....	69
23.8. WSKAZANIA DO DOKUMENTÓW PLANISTYCZNYCH	76
24. SPIS TABEL.....	77
25. SPIS RYCIN	77
26. ZAŁĄCZNIKI	78
27. MAPY	78
LITERATURA.....	79

1. Wstęp

1.1. Podstawa sporządzenia dokumentacji przyrodniczej i projektu planu ochrony

Poniższą dokumentację przyrodniczą i projekt planu ochrony rezerwatu przyrody „Dolina Ilanki II” sporządzono w ramach Projektu nr LIFE11 NAT/PL/423 współfinansowanego przez Unię Europejską ze środków Funduszu LIFE+ oraz środków NFOŚiGW.

1.2. Stan prawny, w którym jest sporządzana dokumentacja

Dokumentacja przyrodnicza do planu ochrony rezerwatu przyrody została sporządzona na podstawie ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz.U. z 2013 r. poz. 627 ze zm.), w zakresie określonym w art. 20 ust. 1-3 i 5 oraz art. 28 ust. 10 powyższej ustawy, a także zgodnie z zapisami Rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 12 maja 2005 r. w sprawie sporządzania projektu planu ochrony dla parku narodowego, rezerwatu przyrody i parku krajobrazowego, dokonywania zmian w tym planie oraz ochrony zasobów, tworów i składników przyrody (Dz. U. 2005 r. nr 94 poz. 794) i Rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 17 lutego 2010 r. w sprawie sporządzania projektu planu zadań ochronnych dla obszaru natura 2000 (Dz.U. 2010 nr 34 poz. 186). Zakres prac dostosowano do zasobów, tworów i składników przyrody oraz walorów krajobrazowych i wartości kulturowych.

Projekt planu ochrony rezerwatu sporządza się na okres 20 lat.

2. Podstawa prawna funkcjonowania rezerwatu

Rezerwat został utworzony Zarządzeniem Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Gorzowie Wielkopolskim z dnia 13 lutego 2017 r. Poniżej zamieszczono kopię tekstu ww. Zarządzenia.

DZIENNIK URZĘDOWY

WOJEWÓDZTWA LUBUSKIEGO

Gorzów Wielkopolski, dnia 13 lutego 2017 r.

Elektronicznie podpisany przez:
Anna Zacharia; LUW
Data: 2017-02-13 15:23:47

Poz. 363

ZARZĄDZENIE REGIONALNEGO DYREKTORA OCHRONY ŚRODOWISKA W GORZOWIE WIELKOPOLSKIM

z dnia 13 lutego 2017 r.

w sprawie uznania za rezerwat przyrody

Na podstawie art. 13 ust. 3 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz. U. z 2016 r., poz. 2134 t.j. ze zm.¹⁾) oraz § 1 rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 30 marca 2005 r. w sprawie rodzajów, typów i podtypów rezerwatów przyrody (Dz. U. Nr 60, poz. 533), zarządza się, co następuje:

§ 1. Uznaje się za rezerwat przyrody obszar obejmujący kompleks torfowisk niskich pod nazwą „Dolina Ilanki II” o powierzchni 11,32 ha, położony w gminie Torzym powiecie sulęcińskim.

§ 2. Wykaz działek ewidencyjnych wchodzących w skład rezerwatu określa załącznik nr 1 do zarządzenia.

§ 3. Przebieg granicy rezerwatu określa mapa w skali 1:10 000, stanowiąca załącznik nr 2 do zarządzenia.

§ 4. Opis granic rezerwatu przyrody „Dolina Ilanki II” w postaci wykazu współrzędnych punktów załamania granic w układzie współrzędnych prostokątnych PL-1992 stanowi załącznik nr 3 do zarządzenia.

§ 5. Celem ochrony jest zachowanie kompleksu torfowisk niskich, w szczególności poligenicznych, źródlisk oraz leśnych i nieleśnych ekosystemów łąkowych i wodnych z charakterystycznymi dla tych ekosystemów biocenozami.

§ 6. Rodzaj rezerwatu przyrody – torfowiskowy T, typ rezerwatu przyrody ze względu na dominujący przedmiot ochrony

- fitocenotyczny PFi, podtyp rezerwatu przyrody – zbiorowisk nieleśnych zn., typ rezerwatu ze względu na główny typ ekosystemu
- torfowiskowy ET, podtyp rezerwatu przyrody – torfowisk przejściowych tp.

§ 7. Nadzór nad rezerwatem przyrody, o którym mowa w § 1, sprawuje Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska w Gorzowie Wielkopolskim.

§ 8. Zarządzenie wchodzi w życie po upływie 14 dni od daty jego ogłoszenia.

Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska
w Gorzowie Wielkopolskim

Jan Rydzanicz

¹⁾ Zmiany tekstu jednolitego wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. 2016. 2134 t.j., 2249, 2260.

Załącznik nr 1 do Zarządzenia
Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska
w Gorzowie Wielkopolskim z dnia 13 lutego 2017 r.

Wykaz działek ewidencyjnych i adresów leśnych stanowiących rezerwat „Dolina Ilanki II”

Podział administracyjny		Podział geodezyjny		Adres leśny zgodny z aktualnym planem urządzania lasu					Własność	Powierzchnia ha
Powiat	Gmina	Obręb	Nr działki ewidencyjnej	RDLP	Nadleśnictwo	Leśnictwo	Oddział	Pododdział		
Sulęcín	Torzým	Bobrówko	98/2	-	-	-	-	-	Skarb Państwa w zarządzie Agencji Nieruchomości Rolnych Skarbu Państwa Oddział w Gorzowie Wlkp.	3,50
Sulęcín	Torzým	Przędzíce	148	-	-	-	-	-	Skarb Państwa w zarządzie Agencji Nieruchomości Rolnych Skarbu Państwa Oddział w Gorzowie Wlkp.	7,82

Załącznik nr 3 do Zarządzenia
Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska
w Gorzowie Wielkopolskim z dnia 13 lutego 2017 r.

**Opis granic rezerwatu przyrody „Dolina Ilanki II” w postaci wykazu współrzędnych
punktów załamania granic w układzie współrzędnych prostokątnych
PL-1992.**

Lp.	X	Y
1	229489,08	505815,74
2	229440,06	505884,25
3	229401,21	505941,36
4	229335,96	505995,72
5	229330,83	506009,84
6	229314,79	506019,94
7	229304,72	506053,77
8	229306,60	506062,49
9	229301,91	506077,80
10	229314,99	506087,75
11	229273,64	506116,62
12	229253,21	506101,71
13	229252,31	506135,25
14	229241,85	506145,17
15	229244,23	506169,42
16	229234,33	506184,10
17	229235,05	506194,05
18	229220,88	506200,10
19	229190,69	506246,59
20	229166,91	506248,45
21	229154,42	506270,03
22	229136,23	506269,17
23	229126,98	506277,54

24	229128,36	506322,61
25	229124,45	506335,83
26	229107,08	506394,49
27	229100,06	506422,34
28	229108,05	506513,30
29	229088,19	506587,95
30	229065,09	506622,53
31	229039,31	506648,58
32	229003,90	506661,63
33	228982,36	506667,03
34	229013,38	506784,82
35	229085,98	506797,54
36	229112,57	506759,98
37	229133,57	506717,16
38	229125,49	506715,76
39	229186,31	506589,07
40	229303,09	506407,08
41	229289,06	506140,10
42	229444,11	505990,65
43	229503,44	505949,41
44	229597,59	505878,59
45	229534,76	505837,24
46	229489,08	505815,74

Uzasadnienie

Obszar planowanego rezerwatu przyrody obejmuje zachowane w stanie naturalnym lub mało zmienionym ekosystemy, ostoje i siedliska przyrodnicze, w tym również siedliska rzadkich gatunków roślin, wyróżniające się w skali kraju szczególnymi wartościami przyrodniczymi i naukowymi. Obszar ten charakteryzuje się występowaniem fitocenozy reprezentujących siedliska: priorytetowe siedlisko Natura 2000 91E0 – lasy łęgowe i nadrzeczne zarośla wierzbowe, reprezentowane przez olszynę źródliskową. Źródliskowe lasy olszowe na niżu rozwijają się najczęściej w pozycji podzboczowej, na terenach i kopułach źródliskowych. 7230 – torfowiska alkaliczne o charakterze młak turzycowych i mechowisk. Torfowiska poligeniczne, w tym mechowiskowe, są najcenniejszym pod względem biocenotycznym ekosystemem projektowanego rezerwatu. Pod względem występującej tu roślinności oraz siedlisk przyrodniczych „Dolina Ilanki” stanowi jeden z najcenniejszych i najlepiej zachowanych obszarów województwa lubuskiego. Jego wyróżniającą cechą jest występowanie niemal wszystkich typów torfowisk niskich spotykanych w części niżowych Polski. Dolina Ilanki wyróżnia się niezwykle wysoką ich koncentracją w obrębie stosunkowo niewielkiej powierzchni. Pod tym względem to jedyny w swoim rodzaju obiekt na Ziemi Lubuskiej. Powiększenie istniejącego rezerwatu „Dolina Ilanki” o omawiane tereny pozwoli objąć ochroną cały kompleks, w pełni zróżnicowanych siedlisk.

W projektowanym rezerwacie stwierdzono występowanie 30 zespołów i zbiorowisk roślinnych należących do 9 klas roślinności Są to następujące klasy:

- Kl. *Potamogetonetea* Tx. Et Prsg. 1942;
- Kl. *Montio – Cardaminetea* Br. –Bl. et R. Tx. 1943;
- Kl. *Phragmitetea* Tx. Et Prsg. 1942;
- Kl. *Scheuchzerio – Caricetea* (Nordh. 1936) R. Tx. 1937;
- Kl. *Molinio – Arrhenatheretea* Tx. (1937) 1970;
- Kl. *Festuco – Brometea* Br. –Bl. Et Tx. 1943;
- Kl. *Alnetea glutinosae* Br. –Bl. Et Tx. 1943;
- Kl. *Vaccinio – Piceetea* Br. –Bl. 1939;
- Kl. *Querco – Fagetea* Br. –Bl. Et. Vlieg. 1937

Roślinność źródliskowa, wodna, bagienna i torfowiskowa (łącznie 17 syntaksonów) odzwierciedla zróżnicowane warunki zasilania wodnego i szeregi sukcesyjne związane z zarastaniem zbiorników wodnych. Na szczególną uwagę zasługują rzadkie w skali kraju wapieniolubne zespoły źródliskowych mchów i wątrobowców.

Na szczególną uwagę zasługuje występowanie w dolinie Ilanki największej znanej populacji rzadkiego gatunku – situ tępo kwiatowego *Juncus subnodulosus*. Gatunek ten tworzy własny zespół roślinny – *Juncetum subnodulosi* o atlantyckim centrum rozprzestrzenienia, charakteryzujący się dużym bogactwem gatunkowym. W jego płatach stwierdzono 23 gatunki higrofilnych mchów i wątrobowców. W łąkach situ spotykane są interesujące gatunki turzyc: *Carex diandra* i *C. lasiocarpa*. Rzadko podawane z terenu Polski północno – zachodniej jest występowanie zespołu turzycy darniowej – *Caricetum cespitosae*.

Niewielkie powierzchnie w obrębie projektowanego rezerwatu (na krawędzi doliny oraz mineralnych wyspach – kemach) zajmują, interesujące pod względem florystycznym, murawy ciepłolubne.

Obszar jest również atrakcyjnym miejscem dla fauny preferującej siedliska wodno-błotne. Utworzenie rezerwatu przyczyni się do zachowania siedlisk przyrodniczych ujętych w Dyrektywie Rady 92/43/EWG z dnia 21 maja 1992 roku w sprawie ochrony siedlisk przyrodniczych oraz dzikiej flory i fauny.

Agencja Nieruchomości Rolnej Oddział w Gorzowie Wielkopolskim jako jednostka zarządzająca gruntami Skarbu Państwa, pismem znak: O.SZG.OS.4243.13.1.262.2016.EC L.dz. 591/2016 z dnia 23 marca 2016 r. nie wniosła sprzeciwu co do objęcia ochroną rezerwatową zarządzanych gruntów.

Projekt zarządzenia został pozytywnie zaopiniowany przez Regionalną Radę Ochrony Przyrody na posiedzeniu które odbyło się w Kalsku w dniu 29 kwietnia 2016 r.

Projekt zarządzenia został pozytywnie zaopiniowany przez Wojewodę Lubuskiego pismem znak GN.III.710.23.2016.SGan z dnia 31 maja 2016 r. .

Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska
w Gorzowie Wielkopolskim
Jan Rydzanicz

3. Publikowane i niepublikowane materiały dotyczące rezerwatu

- HORAWSKI M., LIPKA K., OBIDOWICZ A. 1968. Dokumentacja torfowiskowa obiektu Torzym. (mscr). WSR Kraków.
- JERMACZEK A., PUCEK J., STANISŁAWCZYK J., STAŃKO R. 1995. Koncepcja ochrony przyrody doliny Ilanki. (mscr.). WWF.
- JERMACZEK D. 1993. Walory przyrodnicze doliny rzeki Ilanki koło Torzymia. Przegląd Przyrodniczy 4, 2: str. 15-20.
- KACZMARCZYK Z., WĘDZKI A. (red.). 1967. Studia nad początkami i rozplanowaniem miast nad Środkową Odrą i Doliną Warty (województwo zielonogórskie). Lubuskie Towarzystwo Naukowe. Zielona Góra.
- KSIĄŻKIEWICZ Z. 2008. The Narrow-mouthed whorl snail *Vertigo angustior* (Pulmonata: Gastropoda: Vertiginidae) - distribution and habitat disturbance in north-western Poland. *Tentacle* 16, pp: 5-6.
- KSIĄŻKIEWICZ Z. 2009. New localities of *Vertigo moulinsiana* (DUPUY, 1849) (GASTROPODA: PULMONATA: VERTIGINIDAE) in north-western Poland. *Folia Malacologica* 17 (4).
- KSIĄŻKIEWICZ Z. 2012. „Wymagania mikrosiedliskowe wybranych gatunków ślimaków szuwaru wielkoturzykowego ze szczególnym uwzględnieniem *Vertigo angustior*. Praca doktorska wykonana przy IOP PAN w Krakowie
- LIPKA K., FRANKIEWICZ J.K. 1980. Torfowiska w dolinie rzeki Ilanki (woj. zielonogórskie). *Geologia*, 6, 4: str. 83-97.
- PLENZLER W., RAPACKI L. 1987. Zasoby wód powierzchniowych północnej części woj. zielonogórskiego. (mscr.). IMGW Oddz. Poznań.
- STAŃKO R., WOŁEJKO L., OSADOWSKI Z. 1996. Analiza układów ekologiczno-krajobrazowych w projektowanym rezerwacie "Dolina Ilanki" jako podstawa optymalnego kształtowania ekotopów torfowiskowych. *Przegląd Przyrodniczy*. (w druku).
- STAŃKO R., KIASZEWICZ K., ZIELENIEWSKI, MACIANTOWICZ M., KWAŚNY Ł. 2012. Plan zadań ochronnych obszaru Natura 2000 Dolina Ilanki PLH08009 w województwie lubuskim (mscr.). Klub Przyrodników, Świebodzin (na zlecenie RDOŚ w Gorzowie Wlkp.).
- STAŃKO R., WOŁEJKO L., GAWROŃSKI A., GAWROŃSKA A., HORABIK D., MAKLES M. 2014. Dokumentacja przyrodnicza projektowanego rezerwatu przyrody „Dolina Ilanki II” (mscr.). Klub Przyrodników, Świebodzin.
- WOŁEJKO L., STAŃKO R. 1998. Doliny Ilanki i Pliszki jako ostoje bioróżnorodności. Wyd. LKP. Świebodzin.
- WOŁEJKO L., STAŃKO R., OSADOWSKI Z., NOWAK S, ZENTOR M. 1994. Projekt rezerwatu przyrody "Dolina Ilanki". Projekt WWF "Zielona wstęga Odra - Nysa" (mscr).

4. Ocena rozpoznania środowiska przyrodniczego rezerwatu i metodyka przeprowadzonych prac

Niniejsze opracowanie stanowi nieznacznie zmienioną, uzupełnioną i zaktualizowaną wersję złożonej w RDOŚ w Gorzowie Wlkp., w roku 2015 dokumentacji przyrodniczej na potrzeby utworzenia rezerwatu (Stańko i in. 2014). Zamieszone wyniki obejmują prace prowadzone głównie na przestrzeni lat 2013-2014 z nielicznymi aktualizacjami w oparciu o pojedyncze wizyty terenowe w latach 2015-2017. Do celów porównawczych wykorzystano

również materiały zgromadzone w trakcie regularnych obserwacji terenowych od roku 1994. Poniżej przedstawiono zakres i metody prac przeprowadzonych w ramach opracowywania oraz na potrzeby planu ochrony rezerwatu przyrody.

4.1. Stan poznania poszczególnych elementów środowiska oraz zakres i metodyka prac na potrzeby niniejszej dokumentacji

Tabela 1. Stan poznania poszczególnych elementów środowiska oraz zakres i metodyka prac na potrzeby niniejszej dokumentacji

Element	Stan rozpoznania do momentu podjęcia prac nad niniejszą dokumentacją	Prace wykonane do celów niniejszego planu ochrony
Budowa geologiczna, rzeźba terenu i procesy ją kształtujące	Dość ogólny opis zawarty w dokumentacji projektowej rezerwatu z roku 2014 obejmujący charakterystykę budowy geologicznej otoczenia oraz stratygrafię torfowiska.	Z uwagi na brak potrzeb, nie uzupełniano.
Gleby i siedliska	W oparciu o rozpoznanie stratygrafii torfowiska prowadzone na potrzeby sporządzenia dokumentacji przyrodniczej.	Z uwagi na brak potrzeb, nie uzupełniano.
Stratygrafia torfowisk i elementy hydrologii	Łącznie 3 wiercenia na jednym transekcie o łącznej długości ok. 100 m.	Z uwagi na brak potrzeb, nie uzupełniano.
Drzewostany	Brak drzewostanów	-
Flora	Stan rozpoznania bardzo dobry. Aktualne dane pochodzące z roku 2014.	Z uwagi na brak potrzeb, nie uzupełniano.
Roślinność	Stan rozpoznania bardzo dobry, szczegółowe dane pochodzą z inwentaryzacji przeprowadzonej w latach: 1994, 2014.	Uzupełniono o kilka zdjęć fitosocjologicznych.
Grzyby wielkoowocnikowe	Brak rozpoznania	Nie badano
Fauna bezkręgowców	Aktualne dane pochodzące z roku -2014.	Z uwagi na brak potrzeb, nie uzupełniano.
Fauna kręgowców	Aktualne dane pochodzące z roku -2014.	Z uwagi na brak potrzeb, nie uzupełniano.

4.2. Opracowanie map

Warstwy shape (*.shp) i bazę danych (*.dbf) wykonano zgodnie ze Standardem Systemu Informacji Przyrodniczej.

5. Ogólne dane o rezerwacie

5.1. Typologia rezerwatu

Zgodnie z rozporządzeniem Ministra Środowiska z dn. 30 marca 2005 r. w sprawie rodzajów, typów i podtypów rezerwatów przyrody (Dz. U. Nr 60, poz. 533), typologia rezerwatu "Dolina Ilanki II" przedstawia się następująco:

- rodzaj rezerwatu – torfowiskowy (T);
- typ/podtyp rezerwatu (ze względu na dominujący przedmiot ochrony) – fitocenotyczny (Pfi) / zbiorowisk nieleśnych (zn);
- typ/podtyp rezerwatów (ze względu na dominujący typ ekosystemu) – torfowiskowy (T) / torfowisk niskich (tn).

Uwaga! W Zarządzeniu z dnia 13 lutego 2017r. błędnie określono podtyp rezerwatu jako torfowisk przejściowych.

5.2. Rejestr powierzchniowy - wykaz działek ewidencyjnych

Tabela 2. Rejestr powierzchniowy terenu rezerwatu na podstawie mapy ewidencji gruntów gminy Torzym, obręb Bobrówko i Przęślice.

Działka ewid.	Powierzchnia [ha]	Oddział	Pododdział	Powierzchnia [ha] - opis taksacyjny			Symbol klasoużytku
				Leśna		Nieleśna	
				zal.	n-zal.	zw. z gosp. l.	
98/2 (obręb Bobrówko)	3,42						Lz-RVI W
	0,08						
148 (obręb Przęślice)	7,82						N
Rezerwat - Razem	11,32						

5.3. Stan własności gruntów

Rezerwat „Dolina Ilanki II” jest w całości własnością Skarby Państwa i pozostaje w zarządzie ANR oddz. Gorzów Wlkp. (oddział terenowy Ośno Lubuskie).

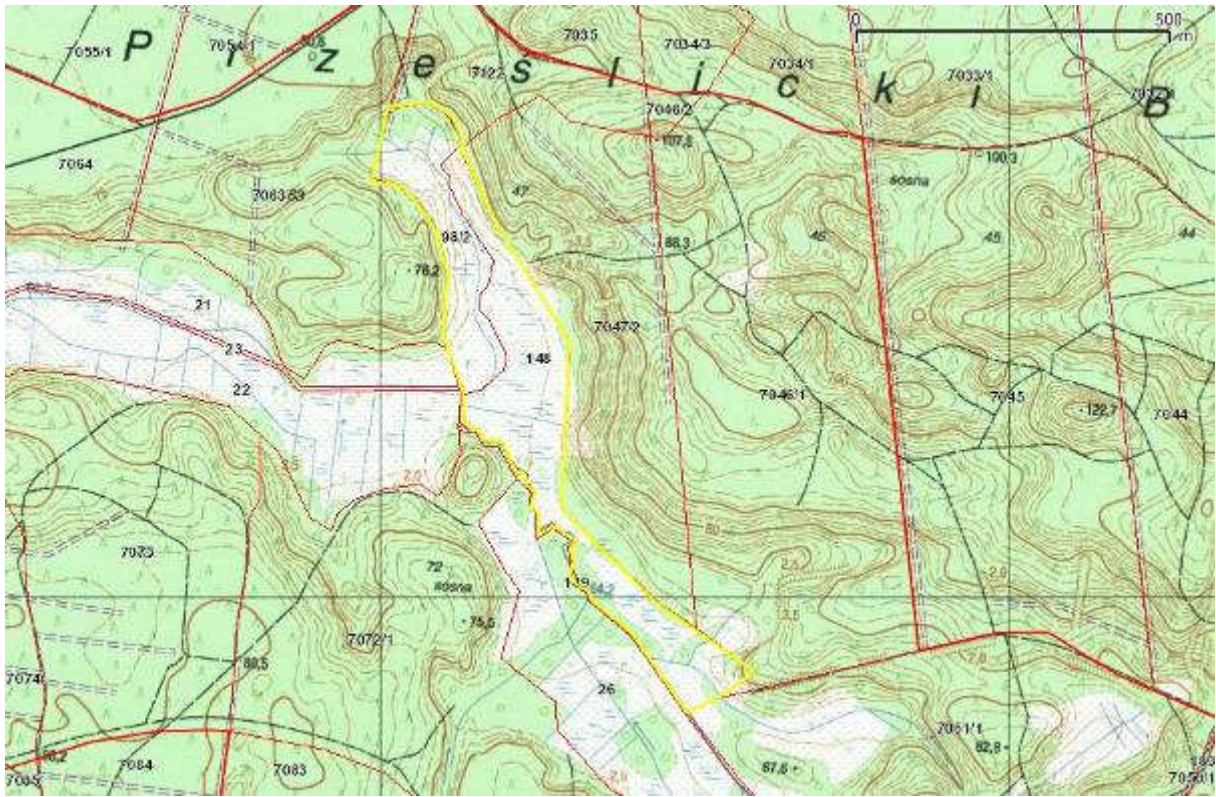
5.4. Wykaz wód

Na terenie rezerwatu występują jedynie pozostałości dawnych rowów melioracyjnych uchodzących do naturalnego ciekę stanowiącego oś obszaru. Ciek w przeszłości podlegał regularnej konserwacji. Obecnie znajdują się na nim 3 zastawki wykorzystywane do piętrzenia przez bobry. Krawędzie obszaru w północnej części to strefy silnego wypływu wód podziemnych – źródlisk.

5.5. Opis granic i stan ich czytelności

Rezerwat znajduje się w dolinie rzeki Ilanki i obejmuje boczną dolinkę niewielkiego ciekę będącego dopływem Ilanki. Jest otoczony rosnącymi na stokach doliny lasami. Generalnie granicę rezerwatu wyznacza linia oddzielająca otwarte torfowiska od terenów

leśnych z wyjątkiem części północnej, w której położony jest niewielki fragment olszyny. Południowa i południowo-zachodnia część ograniczona jest korytem Ilanki, na brzegu którego występuje pas olszy czarnej.

Ryc. 1. Lokalizacja rezerwatu na podkładzie mapy topograficznej i podziału ewidencyjnego.

Ryc. 2. Lokalizacja rezerwatu na tle ortofotomapy.

Ryc. 3. Położenie (poligon obwiedziony żółtą linią) na tle innych obszarów chronionych: rezerwatu „Dolina Ilanki” – linia koloru zielonego, obszaru natura 2000 – linia koloru czerwonego.

5.6. Położenie geograficzne

Rezerwat "Dolina Ilanki II" leży na północny-zachód od Torzymia niedaleko drogi między Biellicami i Przęślicami. Lokalizację rezerwatu wyznaczają współrzędne geograficzne: długość geogr. (E): min = 15°1'6,099"; max = 15°1'24,744" szerokość geogr. (N): min = 52°21'14,642"; max = 52°21'35,779" Centralny punkt znajduje się na współrzędnych: 15°1'16,367"E 52°21'25,453"N.

5.7. Położenie administracyjne

Rezerwat znajduje się na terenie województwa lubuskiego, w powiecie sulęcińskim, gminie Torzym, obrębie ewidencyjnym Bobrówka i Przęślice.

5.8. Regionalizacje

- fizyczno-geograficzna (Kondracki 1998)

Obszar:	EUROPA ZACHODNIA
Podobszar:	POZAALPEJSKA EUROPA ŚRODKOWA
Prowincja:	31 NIŻ ŚRODKOWOEUROPEJSKI
Podprowincja:	315 POJEZIERZA POŁUDNIOWOBAŁTYCKIE
Makroregion:	315.4 POJEZIERZE LUBUSKIE
Mezoregion:	314. 43 RÓWNINA TORZYMSKA

- geobotaniczna (Szafer, Zarzycki 1977)

Państwo: HOLARKTYDA
Obszar: EURO-SYBERYJSKI
Prowincja: NIŻOWO-WYŻYNNNA, ŚRODKOWOEUROPEJSKA
Dział: BAŁTYCKI
Poddział: PAS WIELKICH DOLIN
Kraina: WIELKOPOLSKO-KUJAWSKA
Okręg: LUBUSKI

- przyrodniczo-leśna (Tramplera 2010)

Kraina: WIELKOPOLSKO-POMORSKA
Mezoregion PUSZCZY RZEPIŃSKIEJ

- zoogeograficzny (Katalog Fauny Polski)

Kraina: 5. Nizina Wielkopolsko-Kujawska

5.9. Zagospodarowanie i stan środowiska w otoczeniu rezerwatu

Rezerwat „Dolina Ilanki II” położony jest wewnątrz kompleksu leśnego stanowiącego północną część Puszczy Lubuskiej. Są to głównie lasy sosnowe rosnące na ubogich siedliskach. Okolica jest słabo zaludniona, a infrastruktura techniczna zasadniczo słabo rozwinięta, choć w niewielkiej odległości przebiega nowo wybudowana autostrada A2. Część otwartych siedlisk w dolinie rzeki użytkowanych jest łąkarsko, część zarasta olszą, a okoliczne lasy użytkowane są gospodarczo przez Nadleśnictwo Torzym. Znaczna część doliny jest w tej chwili objęta ochroną rezerwatową wraz z przylegającymi hydrogenicznymi lasami olszowymi u podnóża zboczy. W pobliżu rezerwatu przebiegają dość łatwo dostępne drogi, choć obecnie nie ma możliwości łatwego dojazdu do tej części doliny.

5.10. Obszar Chronionego Krajobrazu "Dolina Ilanki"

OChK "Dolina Ilanki" został utworzony w 2005 roku na podstawie Rozporządzenia Nr 3 Wojewody Lubuskiego z dnia 17 lutego 2005 roku w sprawie obszarów chronionego krajobrazu (Dz. Urzędowy Woj. Lubuskiego Nr 9 poz. 172, ze zm. Dz. Urzędowy Woj. Lubuskiego z 2006 r. Nr 54 poz. 1189; Dz. Urzędowy Woj. Lubuskiego z 2008 r. Nr 91 poz. 1373; Dz. Urzędowy Woj. Lubuskiego z 2009 r. Nr 4 poz. 99). Leży na terenie gmin Cybinka, Słubice, Rzepin i Torzym. Zajmuje obszar o powierzchni 7864 ha. Chroni bagienną dolinę Ilanki z kilkoma jeziorami. Stwierdzone na terenie rezerwatu gatunki wskazują na znaczącą rolę tego obiektu dla zachowania nie tylko lokalnej bioróżnorodności.

5.11. Obszar Natura 2000 PLH080009 "Dolina Ilanki"

Obszar Natura 2000 Dolina Ilanki ma powierzchnię 2232,83 ha. Podobnie jak płynąca równolegle nieco bardziej na południe Pliszka, dolina Ilanki przecina piaszczyste tereny sandrowe. Dno doliny stanowią torfowiska (głównie pojezierne). Obok ekosystemów otwartych często występują lasy łąkowe. Na terenie obszaru przepływa również przez jezioro Pniów. Wszystkie te obiekty mają duży stopień naturalności. Ostoja została utworzona głównie dla zachowania siedlisk mechowisk, które na jej terenie są zróżnicowane i bardzo dobrze wykształcone. Poza nimi stwierdzono dodatkowych 13 siedlisk Natura 2000, z których większe powierzchnie zajmują łąki trzęślicowe i świeże oraz łągi olszowo-jesionowe. Na terenie obszaru stwierdzono wiele rzadkich i chronionych gatunków roślin. Ze zwierząt istotny walor stanowią ryby występujące w samej rzece, a także bardzo liczne populacje powszechnie występujących w kraju poczwarówek (jajowatej i zwężonej).

6. Historia użytkowania obszaru rezerwatu oraz terenów w samym rezerwacie „Dolina Ilanki”

W dolinie Ilanki najwcześniejsze osady ludzkie datowane są na okres późnolateński oraz okres wpływów rzymskich (koniec II w. p.n.e. - V w. n.e.). Najbliżej rezerwatu (ok. 15 km) położona była osada istniejąca na terenie dzisiejszego miasta Rzepina. (Kaczmarczyk, Wędzki red. 1967).

Na krawędzi doliny oraz w jej sąsiedztwie istniało kilka osad i grodzisk (m.in. Bobrówka i Bielice - ok. 2 km od rezerwatu) datowanych na wczesne średniowiecze (VI-X w.). Wymienieni wyżej autorzy, w części poświęconej rozwojowi terenów osadniczych, wskazują na zasiedlanie i rozwój w pierwszej kolejności terenów o najkorzystniejszych warunkach glebowych, a także terenów niewielkich dolin rzecznych. Podają, iż zasiedlanie dolin, już w okresie wpływów rzymskich, związane było m.in. z prowadzeniem gospodarki na glebach bagiennych, o czym świadczy lokalizacja osad na dnach dolin, u podnóża stoków (co na pewno nie wiązało się z funkcją obronną). Jako argument potwierdzający tą teorię wymienia się masowe wycinanie w tym czasie olszowych lasów bagiennych - głównie w części krawędziowej bagien. Jak podają Kaczmarczyk i Wędzki (1967) potwierdzają to badania zawartości pyłków olszy w torfie. W świetle istniejących materiałów należy przyjąć, iż w obrębie projektowanego rezerwatu do wieku XIV nie prowadzono jakiegokolwiek działalności gospodarczej.

Pierwsze pisane informacje dotyczące Torzymia, a więc bezpośredniego sąsiedztwa projektowanego rezerwatu, pochodzą z 1300 r. oraz 1313 r. Prawdopodobnie w połowie XIII wieku wzniesiono gród, ok. 500 m powyżej rezerwatu, na wyniesionym półwyspie. W trakcie przeprowadzonych tam badań archeologicznych (na wzgórzu i w samej dolinie) natrafiono na liczne odłamki ceramiki średniowiecznej oraz resztki konstrukcji drewnianych interpretowanych jako pozostałości po młynie - Kaczmarczyk, Wędzki red. (1967).

W początkowym okresie swojego istnienia Torzym był ważnym punktem na szlaku handlowym między Pomorzem i Śląskiem oraz Berlinem i Poznaniem. Rozwój rolnictwa w okolicach Torzymia, z racji słabych gleb, w okresie nowożytnym był powolny i ograniczony.

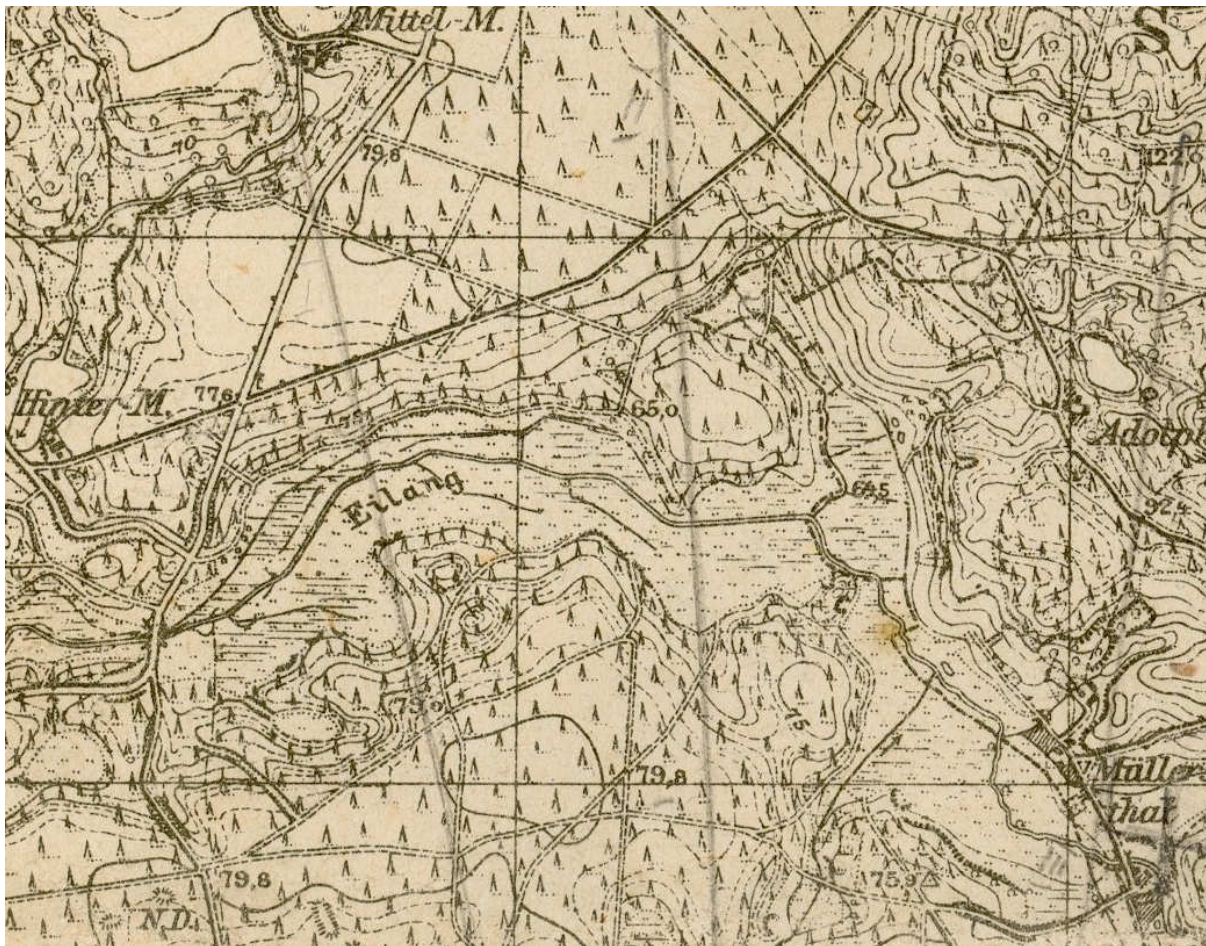
Osadnictwo w dolinie rzeki, również na obszarze rezerwatu, rozpoczęło się po zagospodarowaniu wszystkich okolicznych, urodzajnych gleb. Przypuszczalnie nastąpiło to dopiero od wieku XVII lub XVIII czyli w tzw. "drugiej wielkiej fali osadnictwa" (Kaczmarczyk, Wędzki red. 1967). Potwierdza to brak jakichkolwiek materiałów historycznych o osadach sprzed wieku XVII, zlokalizowanych nad Ilanką w pobliżu Torzymia. Natomiast podaje się istnienie już w XIII wieku Bielic, Przęślic, Boczowa, Walewic - wsi oddalonych od rezerwatu od 2 do kilku km. W tej sytuacji należy przypuszczać, że na obszarze rezerwatu nie było wtedy osad i tym samym nie prowadzono tu działalności gospodarczej. Również rozproszony typ osadnictwa (Ryc. 4) utrzymujący się do II wojny światowej wskazuje na "późniejszą akcję osadniczą" (Kaczmarczyk, Wędzki red. 1967). Przypuszczalnie, intensywny rozwój gospodarki rolnej nastąpił tu pod koniec XIX wieku, podobnie jak na obszarze sąsiedniego Pomorza.

W granicach rezerwatów „Dolina Ilanki” i „Dolina Ilanki II” do roku 1945 było sześć osad. Obecnie żadna z nich nie istnieje. Presja człowieka w okresie tuż przed II wojną była prawdopodobnie większa niż po roku 1945. Świadczyć o tym może chociażby istnienie gruntów ornych o powierzchni kilku hektarów w samym rezerwacie (Ryc. 4) jak i większych ich obszarów w jego sąsiedztwie. Wszystkie grunty orne, z wyjątkiem niewielkiego poletka myśliwskiego, na północ od Jez. Pniów, po II wojnie światowej zostały zalesione.

Przed rokiem 1945 powierzchnia łąk była większa niż w latach siedemdziesiątych. Brak zarośli oraz lasów bagiennych na terenach silnie podmokłych świadczyć może o ich chociażby sporadycznym użytkowaniu w latach siedemdziesiątych i obecnie właśnie te

obszary w największym stopniu opanowane zostały przez roślinność zarośli i lasów bagiennych.

W okresie przedwojennym było znacznie mniej rowów melioracyjnych niż w latach siedemdziesiątych. Jednak nie oznacza to, że teren rezerwatu był wykorzystywany intensywniej w okresie ostatnich trzydziestu lat, na co wskazywałaby mocniej rozwinięta sieć rowów. Pomimo przeprowadzenia dodatkowych melioracji użytkownicy (PGR, Lasy Państwowe) nie wykazywali większego zainteresowania tymi terenami. Z własnych obserwacji wynika, iż w ciągu ostatnich dwudziestu lat użytkowanie łąkowe czy pastwiskowe obszaru torfowisk w rezerwacie było sporadyczne i ograniczało się do bardzo niewielkich powierzchni. Również próby zalesiania były przeprowadzane na powierzchniach nie przekraczających kilka ha. Obecnie, z wyjątkiem gospodarki leśnej na obszarze rezerwatu nie prowadzi się działalności gospodarczej. Z tego względu, zwłaszcza w górnej jego części obserwuje się zanik dawnych rowów melioracyjnych. Szczególnie szybko proces ten zachodzi w centralnej części torfowisk. W strefie krawędziowej - na granicy torfowisk z gruntem mineralnym, prawdopodobnie z uwagi na większą aktywność wód, proces zamulania i zarastania rowów jest równoważony erozją.

Ryc. 4 Mapa topograficzna okolic rezerwatu z 1936 roku (AMPZ - Torzym).

7. Środowisko przyrodnicze rezerwatu

7.1. Warunki klimatyczne

Obszar zlewni rzeki Ilanki, podobnie jak cała Ziemia Lubuska znajduje się pod wyraźnym wpływem klimatu atlantyckiego. Decyduje o tym położenie w zachodniej części kraju powodujące, że masy powietrza kształtujące klimat, to głównie masy wilgotno - morskie i podzwrotnikowe, napływające z zachodu oraz w mniejszym stopniu masy polarno - kontynentalne ze wschodu i arktyczne z północy. Roczne amplitudy temperatur wahają się tu między 20° a 20,5°C. Średnie roczne temperatury oscylują w granicach 8° a 8,4°C, średnie temperatury stycznia od -1° do 1,5°C, a lipca w granicach 18°C. Roczne sumy opadów atmosferycznych wahają się od 550 do 650 mm, pokrywa śnieżna zalega 40 - 60 dni, a okres wegetacyjny trwa 220 - 230 dni.

Obserwacje klimatyczne prowadzone od przeszło 100 lat wykazują tendencję do ocieplania się klimatu, szczególnie od lat 70-tych naszego wieku (Choiński 1981).

7.2. Geomorfologia i rzeźba terenu

Dorzecze Ilanki położone jest na Pojezierzu Lubuskim natomiast obszar rezerwatu znajduje się obrębie niższej jednostki fizjograficznej - Równina Torzymska. Krajobraz tych terenów ukształtowany został w wyniku działalności lodowca.

Ponad 90% dorzecza Ilanki znajduje się na obszarach sandrowych (Żynda 1967). Sandrowa równina, ok. 3 km na północ od Torzymia, przecięta została rynną lodowcową (Rynna torzymsko-kosobudzka) o szerokości średnio 1 km, w znacznym stopniu zróżnicowaną morfologicznie. Występują tu pagórki, wały i terasy kemowe, zwłaszcza po zachodniej stronie jeziora Pniów, wystając ponad poziom sandrowy (100-108 m n.p.m.) od 3 do 25 m. Formy kemowe, powstałe przez zasypianie zagłębień i szczelin w lodzie martwym przez osady fluwioglacjalne, zalegają na morenie dennej. Zbudowane są przeważnie z warstwowanych piasków drobnych i mułków z zaburzeniami w formie uskoków i pęknięć. Na tym odcinku rynna charakteryzuje się stromymi zboczami i nierównym dnem wypełnionym wodą bądź żywymi torfowiskami, stanowiącymi główną oś projektowanego rezerwatu - wzdłuż rzeki Ilanki. Spadki terenu w tym miejscu często przekraczają 20%.

Znaczne deniwelacje, duże nachylenie zboczy i charakter substratu glebowego (głównie luźny materiał pochodzenia fluwioglacjalnego) powodują znaczne zagrożenie procesami erozyjnymi. Świadectwem tych procesów są liczne boczne wąwozy i odgałęzienia doliny głównej, osuwiska i stożki napływowe, widoczne m.in. w stratygrafii torfowisk w dolinie.

Płaskowyzę kemowe występują również w okolicach Torzymia, po obu stronach rynny glacialnej (Żynda 1967).

7.3. Hydrografia i hydrologia

Powierzchnia zlewni Ilanki wynosi 434,2 km².

Systematyczne pomiary stanów i przepływów wody w Ilance są prowadzone na jedynym wodowskazu w Maczkowie od jesieni (1 listopada) 1969 r. Wodowskaz ten znajduje się w km 15,79 biegu rzeki. Kontroluje on zlewnie o powierzchni 357,0 km².

Na terenie zlewni Ilanki i Pliszki występuje największy średni odpływ jednostkowy. Jest on większy niż dla innych rzek Niżu Polskiego (Jermaczek i inni 1994).

Średni bilans surowy dla zlewni rzeki Ilanki z lat 1971-85 w przekroju Maczkowa przedstawia Tabela 3.

Tabela 3. Średni bilans surowy dla zlewni rzeki Ilanki z lat 1971-85 w przekroju Maczkowa
Źródło: Plenzler, Rapacki 1987.

Opady (P)	Odływ (H)	Różnice (P-H)	Stosunek (H:P)
1.Półrocze zimowe-219mm	95,6 mm	123,4 mm	0,436
2.Półrocze letnie-317mm	57,4 mm	259,6 mm	0,181 mm
3.Rok-536 mm	155,5 mm	380,5 mm	0,290

Przepływy minimalne zdarzają się latem, głównie w lipcu i sierpniu (po 6 przypadków), ale również w czerwcu (3 przypadki na 15 lat). Najniższy przepływ wynosił 0,57 m³/s. Amplituda najniższych rocznych przepływów wynosiła od 0,57 m³/s do 1,07 m³/s. Przepływ maksymalny wyniósł 5,58 m³/s i wystąpił w marcu. Przeważnie przepływy maksymalne roczne występują w półroczu zimowym, od października do marca, ale również 2 przepływy maksymalne wystąpiły w maju. Amplituda maksymalnych przepływów rocznych wynosiła od 2,50 m³/s do 5,58 m³/s. Natomiast amplituda średnich przepływów wynosiła od 1,44 do 2,85 m³/s. Najniższe przepływy średnie zdarzają się w okresie letnim, przeważnie w lipcu (5razy), sierpniu (4 razy) i czerwcu (4 razy), ale również zdarzają się we wrześniu (2 razy). Najniższe przepływy średnie wystąpiły w sierpniu 1975 i wynosiły w Maczkowie zaledwie 0,67 m³/s. Amplituda średnich przepływów okresu letniego (V-X) wynosiła od 1,04 m³/s do 1,62 m³/s w ciągu 15 letniego okresu pomiarowego (Plenzler, Rapacki 1987). Przepływy są bezpośrednio uzależnione od opadów. Wskaźniki obliczone dla zlewni Ilanki przedstawiają duże zróżnicowanie opadów w poszczególnych latach i miesiącach. Najwyższy opad wystąpił w 1981r. i wynosił 697 mm, a najniższy w roku 1982, kiedy spadło tylko 344 mm. W okresie półrocza letniego (V-X) amplituda opadów jest jeszcze wyższa, gdyż najniższy opad w 1982 wyniósł zaledwie 134 mm, a najwyższy w 1974r. aż 509 mm (Plenzler, Rapacki 1987).

Dorzecze Ilanki ma bardzo dobre warunki do infiltracji wód opadowych, gdyż aż 68% jej powierzchni stanowią zalesione sandry, gdzie warunki infiltracji wód są bardzo korzystne. Najlepsze warunki do infiltracji są w dolnym i środkowym biegu, a najgorsze w górnym (gm. Torzym). Obszary sandrowe są olbrzymim terenem alimentacyjnym, stanowiącym duży rezerwar wód podziemnych.

Przepływy na Ilance są w miarę stabilne, na skutek głębokiego wcięcia koryta w warstwy wodonośne. Według szacunku Chońskiego (1979), aż 85 - 88% odpływu rzeki stanowią wody podziemne. Na odcinku od 47,1 km do 44,7 km oraz od 43,9 km do 42,1 km następuje infiltracja wody z koryta w głębsze podłoże, na skutek głębokiego rozcięcia utworów gliniastych.

Obserwacje zjawisk lodowych przez IMGW z lat 1971 - 75 wykazały, że w żadnym roku nie wystąpiła na rzece kra lodowa. W latach 1971 - 73 obserwowano jedynie lód brzegowy, przeważnie w styczniu (przez ok. 21 dni), natomiast w latach 1974 - 75 zjawiska lodowe nie wystąpiły.

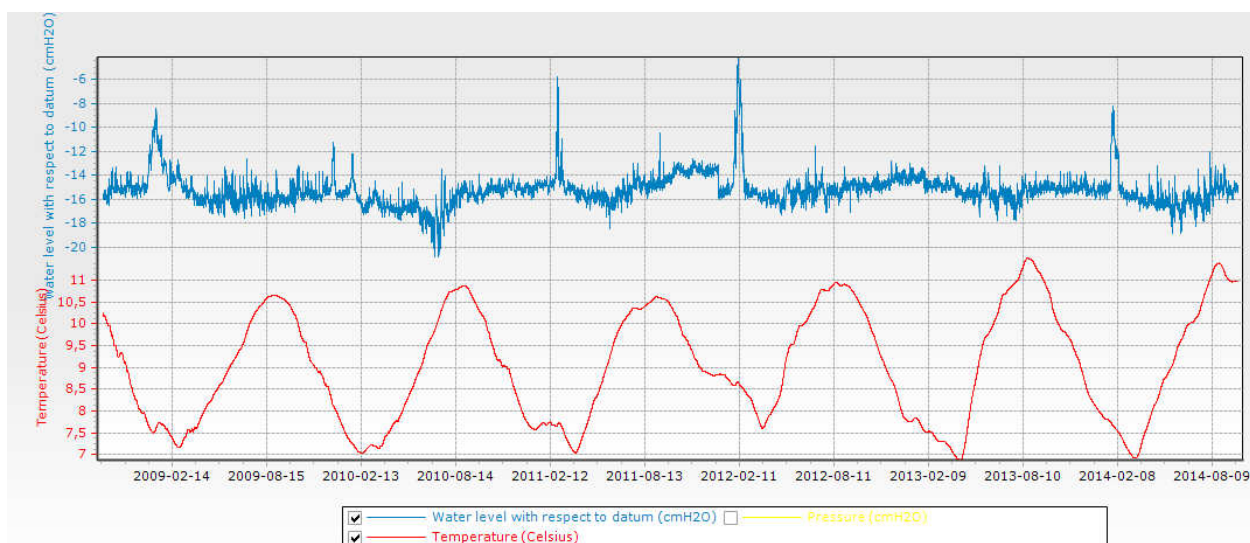
Obszar samego rezerwatu charakteryzuje się dobrze rozwiniętą siecią wodną, na którą składa się fragment rzeki Ilanki wraz z dopływem (strumieniem o długości kilkuset metrów), źródłiskami i rowami melioracyjnymi. Są to wysięki na półkach wąwozów, zbierające się w większe, wartko płynące cieki. Bogate w wapń i dobrze natlenione wody sprzyjają rozwojowi specyficznej roślinności, zasilają czystą wodą rzekę.

Duża, w stosunku do niewielkiego obszaru, zmienność warunków hydroekologicznych ma decydujący wpływ na powstanie i obecny rozwój zróżnicowanych, interesujących torfowisk oraz innych ekosystemów bagiennych i wodnych doliny Ilanki.

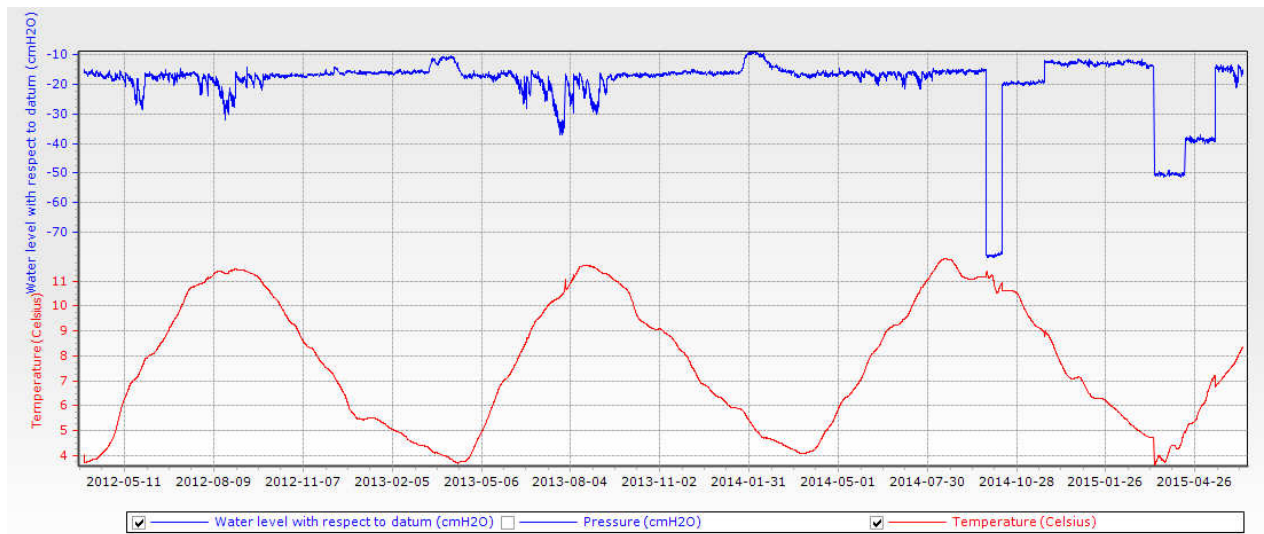
W sąsiedztwie istniejącego rezerwatu, koło jeziora Pniów (pomiar trwający od roku 2008 do marca 2015), a także w samym rezerwacie „Dolina Ilanki II” od kilku lat prowadzone są regularne pomiary wahań poziomu wód gruntowych. Pomiary wskazują na dość stabilne warunki wodne i stały, stopniowy wzrost poziomu wód. Stabilne warunki hydrologiczne wynikają ze specyfiki zlewni oraz uwarunkowanego od niej przepływu wód. Sposób zasilania charakterystyczny dla całej doliny Ilanki w jej górnym biegu prezentuje rycina 8 (badanie w górnej części rezerwatu w rejonie jeziora Pniów).

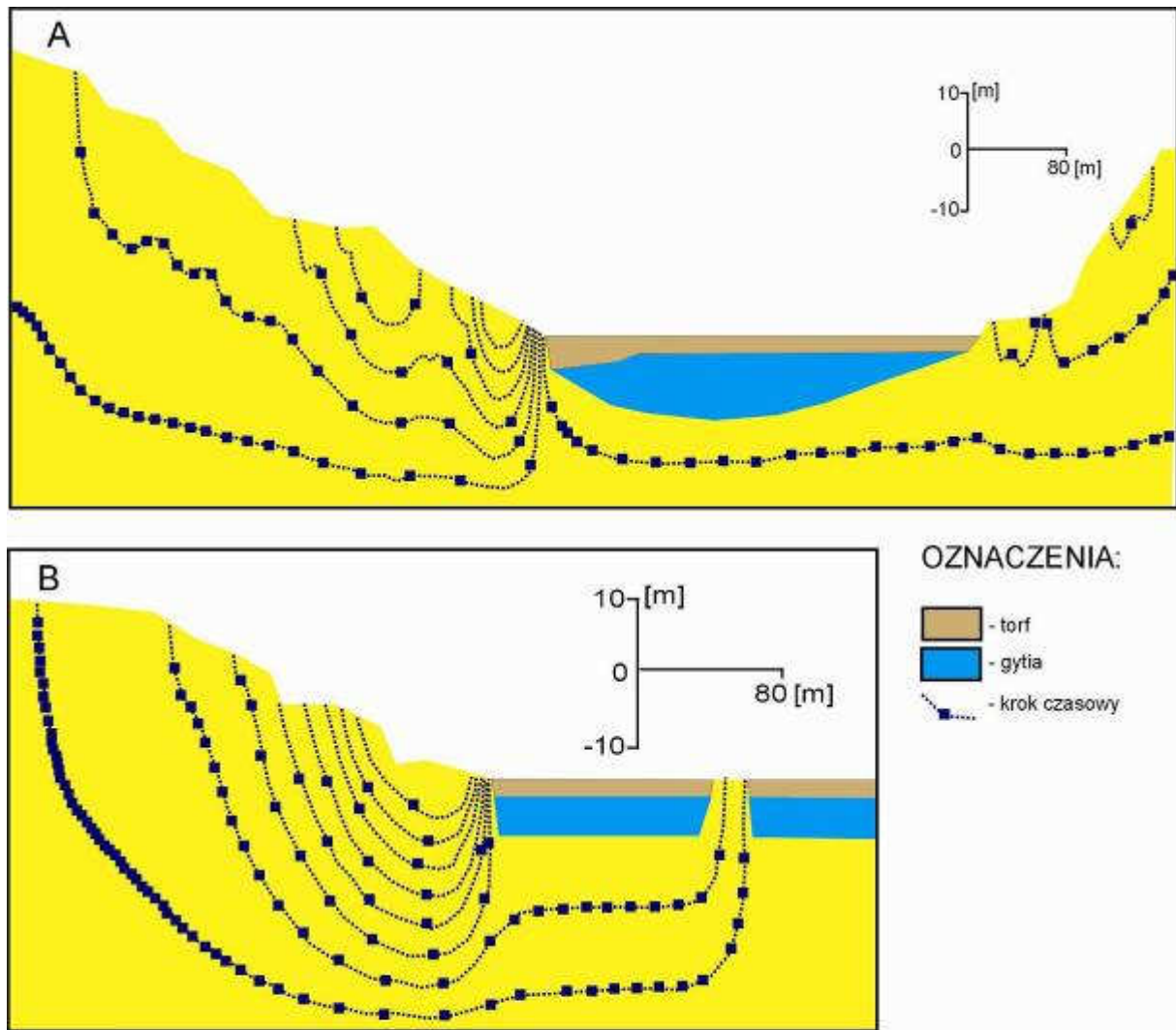
Ryc. 5. Lokalizacja oraz numery seryjne zainstalowanych w projektowanym rezerwacie i jego sąsiedztwie automatycznych rejestratorów poziomu wody.

Ryc. 6. Wahania poziomu wód gruntowych na podstawie odczytów automatycznego rejestratora (w sąsiedztwie jeziora Pniów).

Ryc. 7. Wahania poziomu wód gruntowych na podstawie odczytów automatycznego rejestratora (w rezerwacie „Dolina Ilanki II”).

Przepływ wód podziemnych w dolinie Ilanki - model komputerowy Flownet.
A - przepływ na wysokości transektu "D" - krok czasowy 5 lat.
B - przepływ na wysokości transektu A - krok czasowy - 1 rok.
Ryc. 8. Przepływy wód podziemnych w okolicach jeziora Pniów.

Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Zielonej Górze w latach 2010-2012 prowadził monitoring wód powierzchniowych zgodnie z zapisami: Ramowej Dyrektywy Wodnej (RDW), rozporządzenia Ministra Środowiska z 15 listopada 2011 r. w sprawie form i sposobu prowadzenia monitoringu jednolitych części wód powierzchniowych i podziemnych (Dz. U. Nr 258, poz. 1550) oraz Wojewódzkiego Programu Monitoringu Środowiska (WPMS). Z wyników monitoringu wynika, iż rzeka Ilanka na odcinku rezerwatu niesie wody o bardzo dobrej jakości we wszystkich badanych elementach, a jej stan i potencjał ekologiczny jest określony jako dobry. Jednocześnie wody te spełniają dodatkowe wymagania ustanowione dla obszarów chronionych.

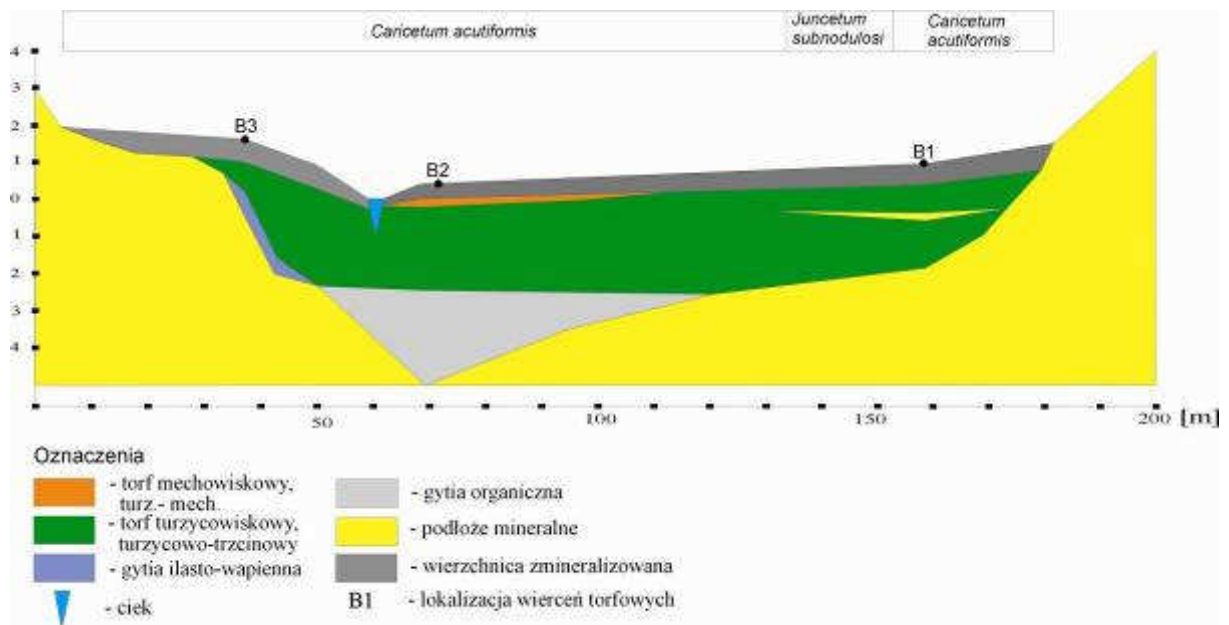
Tabela 4. Wyniki monitoringu wód powierzchniowych dla rzeki Ilanki

Odcinek rzeki	Klasa elementów biologicznych	Klasa elementów hydromorfologicznych	Klasa elementów fizykochemicznych	Stan/potencjał ekologiczny	Stan chemiczny	Spełnienie wymagań dla obszarów chronionych
Rzeka Ilanka od źródeł do Rzepina	II stan dobry/ potencjał dobry	I stan bardzo dobry/ potencjał maksymalny	I stan bardzo dobry / potencjał maksymalny	DOBRY	Nie badany	TAK

Źródło danych: Państwowy Monitoring Środowiska http://www.zgora.pios.gov.pl/wp-content/uploads/2013/10/Ocena-stanu-jcw-rzecznych-w-latach-2010-2012_1.pdf

7.4. Torfowiska

Torfowiska w granicach rezerwatu na przeważającej powierzchni mają charakter torfowisk pojeziornych. Lokalnie, w bezpośrednim sąsiedztwie mineralnych krawędzi wykształciły się torfowiska soligeniczne zasilane wodami podziemnymi. Część z nich to typowe torfowiska przepływowe, natomiast w północnej części rezerwatu znajdują się pozostałości torfowisk źródliskowych kopolowych. Te ostatnie należą do najsilniej zdegradowanych z uwagi na funkcjonujący do dnia dzisiejszego system rowów melioracyjnych oraz system drenarski. Budowę złoża torfowego w centralnej części rezerwatu prezentuje ryc. 9. Badania stratygraficzne potwierdziły silny rozkład powierzchniowej warstwy torfów.

Ryc. 9. Przekrój stratygraficzny (transekt B) przez torfowisko w rezerwacie „Dolina Ilanki II”.

8. Flora i jej osobliwości

W granicach rezerwatu „Dolina Ilanki II” stwierdzono 127 gatunków roślin naczyniowych oraz 9 gatunków mszaków. Biorąc pod uwagę niewielką powierzchnię oraz stosunkowo jednorodny charakter terenu należy uznać, że jest to znacząca liczba. Prawdopodobnie w obszarze występuje jeszcze co najmniej kilkanaście gatunków roślin zielnych i mszaków. Spośród stwierdzonych gatunków do najcenniejszych elementów flory należy populacja situ tępokwiatowego.

Lista gatunków flory stwierdzona w rezerwacie „Dolina Ilanki II”:

Rośliny naczyniowe

1. *Achillea millefolium* L.
2. *Aegopodium podagraria* L.
3. *Agrostis stolonifera* L.
4. *Ajuga reptans* L.
5. *Alisma plantago-aquatica* L.
6. *Alnus glutinosa* (L.) Gaertn.
7. *Alopecurus pratensis* L.
8. *Angelica sylvestris* L.
9. *Athyrium filix-femina* (L.) Roth
10. *Berula erecta* (Huds.) Coville
11. *Betula pendula* Roth
12. *Briza media* L.
13. *Calamagrostis arundinacea* (L.) Roth
14. *Calla palustris* L.
15. *Caltha palustris* L.
16. *Cardamine amara* L.
17. *Cardamine pratensis* ssp. *palustris*
18. *Carex acutiformis* Ehrh.
19. *Carex cespitosa* L.
20. *Carex diandra* Schrank
21. *Carex nigra* (L.) Reichard
22. *Carex panicea* L.
23. *Carex paniculata* L.
24. *Carex rostrata* Stokes
25. *Chrysosplenium alternifolium* L.
26. *Cirsium oleraceum* (L.) Scop.
27. *Cirsium palustre* (L.) Scop.
28. *Crepis paludosa* (L.) Moench
29. *Dactylis glomerata* L.
30. *Deschampsia cespitosa* (L.) P.B.
31. *Dryopteris carthusiana* (Vill.) H.P. Fuchs
32. *Dryopteris filix-mas* (L.) Schott
33. *Dryopteris cristata*
34. *Elodea canadensis* Michx.
35. *Epilobium hirsutum* L.
36. *Epilobium palustre* L.
37. *Equisetum fluviatile* L.
38. *Equisetum palustre* L.
39. *Eupatorium cannabinum* L.

40. *Festuca rubra* L.
41. *Filipendula ulmaria* (L.) Maxim.
42. *Fragaria vesca* L.
43. *Fragaria viridis* Duch.
44. *Frangula alnus* Mill.
45. *Galeopsis tetrahit* L.
46. *Galium aparine* L.
47. *Galium palustre* L.
48. *Galium uliginosum* L.
49. *Geranium palustre* L.
50. *Geum rivale* L.
51. *Glechoma hederacea* L.
52. *Glyceria fluitans* (L.) R.Br.
53. *Glyceria maxima* (Hartm.) Holkuberg
54. *Holcus lanatus* L.
55. *Humulus lupulus* L.
56. *Hydrocotyle vulgaris* L.
57. *Hypericum perforatum* L.
58. *Hypericum tetrapterum* Fries
59. *Iris pseudacorus* L.
60. *Juncus effusus* L.
61. *Juncus subnodulosus* Schrank
62. *Juniperus communis* L.
63. *Lathyrus pratensis* L.
64. *Lemna minor* L.
65. *Lemna trisulca* L.
66. *Listera ovata* (L.) R.Br.
67. *Lotus uliginosus* Schkuhr
68. *Lychnis flos-cuculi* L.
69. *Lycopus europaeus* L.
70. *Lysimachia nummularia* L.
71. *Lysimachia thyrsoflora* L.
72. *Lysimachia vulgaris* L.
73. *Lythrum salicaria* L.
74. *Mentha aquatica* L.
75. *Menyanthes trifoliata* L.
76. *Mercurialis perennis* L.
77. *Molinia caerulea* (L.) Moench
78. *Myosotis palustris* (L.) Hill.
79. *Ophioglossum vulgatum* L.
80. *Paris quadrifolia* L.
81. *Peucedanum palustre* (L.) Moench
82. *Phalaris arundinacea* L.
83. *Phragmites australis* (Cav.) Trin. ex Steud.
84. *Pimpinella major* (L.) Huds.
85. *Pinus sylvestris* L.
86. *Poa palustris* L.
87. *Poa trivialis* L.
88. *Polygonum amphibium* L.
89. *Polygonum bistorta* L.

90. *Polygonum hydropiper* L.
91. *Populus tremula* L.
92. *Potentilla anserina* L.
93. *Potentilla erecta* (L.) Rauschel
94. *Ranunculus acris* L.
95. *Ranunculus bulbosus* L.
96. *Ranunculus flammula* L.
97. *Ranunculus repens* L.
98. *Ribes nigrum* L.
99. *Rubus idaeus* L.
100. *Rumex acetosa* L.
101. *Rumex acetosella* L.
102. *Rumex aquaticus* L.
103. *Rumex hydrolapathum* Huds.
104. *Salix alba* L.
105. *Salix aurita* L.
106. *Salix cinerea* L.
107. *Sambucus nigra* L.
108. *Scirpus sylvaticus* L.
109. *Scrophularia umbrosa* Dum.
110. *Scutellaria galericulata* L.
111. *Solanum dulcamara* L.
112. *Stachys palustris* L.
113. *Stellaria media* L.
114. *Stellaria uliginosa* Murray.
115. *Symphytum officinale* L.
116. *Thelypteris palustris* Schott
117. *Trifolium hybridum* L.
118. *Trifolium pratense* L.
119. *Trifolium repens* L.
120. *Ulmus laevis* Pallas
121. *Urtica dioica* L.
122. *Valeriana dioica* L.
123. *Veronica anagallis-aquatica* L.
124. *Veronica beccabunga* L.
125. *Veronica chamaedrys* L.
126. *Vicia cracca* L.
127. *Viola palustris* L.

Mszaki - Bryophyta

1. *Brachythecium rutabulum* (Hedw.) Br.eur.
2. *Calliergonella cuspidata* Loeske
3. *Climacium dendroides* (Hedw.) Web. et Mohr
4. *Lophocolea bidentata* (L.) Dum.
5. *Marchantia polymorpha* L.
6. *Mnium hornum* L. ap. Hedw.
7. *Plagiomnium elatum* (Br. eur.) T. Kop.
8. *Plagiomnium undulatum* Kop.
9. *Rhytidiadelphus squarrosus* (L. ap. Hedw.) Warnst.

Tabela 5. Zestawienie gatunków roślin chronionych zagrożonych i rzadkich rezerwatu „Dolina Ilanki II”.

Status zagrożenia/ochrony	Czerwona Lista Roślin Naczyniowych Zagrożonych w Polsce (Zarzycki, Szela 2006)	Czerwona Lista Pomorza Zachodniego (Żukowski, Jackowiak 1995)	Czerwona Lista Wielkopolski (Żukowski, Jackowiak 1995)	Zagrożone gatunki flory torfowisk (Jasnowska, Jasnowski 1977)	Ochrona prawna 2014	Czerwona Lista Mchów (Ochyra 1986)
Rośliny naczyniowe						
<i>Carex cespitosa</i> – Turzyca darniowa				R		
<i>Dryopteris cristata</i> – Narecznica grzebieniasta	V	V	E	R		
<i>Hydrocotyle vulgaris</i> - Wąkrota zwyczajna				R		
<i>Juncus subnodulosus</i> – Sit tępokwiatowy		V	V	R		
<i>Listera ovata</i> – Listera jajowata			V		Ocz	
<i>Menyanthes trifoliata</i> – Bobrek trójlistkowy					Ocz	
<i>Valeriana dioica</i> – Kozłek dwupienny			V			
Mszaki						
<i>Calliergonella cuspidata</i> - Mokradłozka zaostrowana					Ocz	
<i>Climacium dendroides</i> - Drabik drzewkowaty					Ocz	
<i>Rhytidiadelphus squarrosus</i> - Fałdownik nastroszony					Ocz	

9. Roślinność, historia rozwoju oraz stan obecny

Pierwotne zbiorniki całej doliny Ilanki w granicach istniejących rezerwatów, po ustąpieniu lodowca, zasiedliła roślinność wodna. W warunkach spowolnionego przepływu oraz wskutek dopływu wód podziemnych bogatych w wapń zaistniały korzystne warunki życia dla roślinności wapieniolubnej (np. ramienice). Roślinność ta spowodowała odkładanie osadów organicznych - różnych typów gytii. W dalszej fazie rozwoju, po wypełnieniu dna doliny, na osady zastoiskowe wkroczyła roślinność szuwarowa (w pobranych próbach torfu dominowała trzcina) oraz roślinność wysokoturzycowiskowa (głównie zbiorowiska ze związku *Magnocaricion*).

Odmiennie warunki panujące na zboczach doliny głównej i bocznych przyczyniły się do rozwoju roślinności źródliskowej.

Trudno w jednoznaczny sposób określić, w którym momencie na charakter szaty roślinnej w wyraźny sposób zaczął oddziaływać człowiek. Na podstawie dostępnych materiałów, omawianych w kolejnym rozdziale, o wykorzystaniu doliny w obrębie rezerwatów „Dolina Ilanki” oraz „Dolina Ilanki II” można mówić dopiero prawdopodobnie w

wieku XVII lub XVIII. Już wtedy człowiek mógł w dość drastyczny sposób ingerować w środowisko przyrodnicze. Na podstawie analizy zawartości części mineralnych w profilach torfowych nie udało się stwierdzić kiedy nastąpiło po raz pierwszy wycięcie krawędziowych lasów. Nie wiadomo również kiedy człowiek zagospodarował pierwsze fragmenty torfowisk.

Rozwiniętą sieć rowów melioracyjnych ilustruje mapa z roku 1930. Należy zaznaczyć, że wiele obszarów zmeliowano dopiero po II wojnie światowej. W wyniku użytkowania łąkowego lub pastwiskowego na terenie rezerwatu dominowała prawdopodobnie roślinność z klas *Molinio - Arrhenatheretea* oraz *Scheuchzerio - Caricetea fuscae*. Tylko niewielkie powierzchnie torfowisk porastała roślinność bagienna, zaroślowa i leśna. Sytuacja zmieniała się wraz ze stopniowym ograniczaniem użytkowania. Część terenów porzuconych uległa wtórnemu zabagnieniu. Znaczny obszar pokryła roślinność zaroślowa i leśna.

W ciągu ostatnich 50-tu lat roślinność torfowisk uległa znacznym przemianom. W roku 1968 przeprowadzono prawdopodobnie największe i ostatnie prace melioracyjne. Pomimo poniesionych wówczas dużych nakładów finansowych od tego czasu obserwuje się stopniowe ograniczanie użytkowania łąkowego i pastwiskowego.

Na podstawie posiadanych informacji nie ma możliwości pewnego stwierdzenia jakie dokładnie zmiany nastąpiły w ostatnich pięćdziesięciu latach, w układzie przestrzennym zbiorowisk roślinnych rezerwatu. Pomimo przywrócenia na części areałów użytkowania kośnego roślinność łąkowa ustępuje na rzecz szuwarów.

Klasyfikacja fitosocjologiczna zbiorowisk roślinnych rezerwatu "Dolina Ilanki II".

Roślinność źródliskowa

Kl. *Montio - Cardaminetea* Br.-Bl. et R. Tx. 1943

Rz. *Montio - Cardaminetalia* Pawl. 1928

Zw. *Cardaminion* (Maas 1959) Den Held et Westh. 1969

Cratoneuro filicini - Lemnetum trisulcae Woł. 1990

Roślinność bagienna i torfowiskowa

Kl. *Phragmitetea* R.Tx.. et Prsg. 1942

Rz. *Phragmitetalia* Koch 1926

Zw. *Phragmition* Koch 1926

Glycerietum maximae Hueck 1931

Phragmitetum australis (Gams 1927) Schmale 1939

Zw. *Magnocaricion* Koch 1926

Caricetum acutiformis Sauer 1937

Caricetum paniculatae Wangerin 1916

Roślinność wilgotnych łąk i ziołorośli

Kl. *Molinio - Arrhenatheretea* R. Tx. 1937

Rz. *Molinietalia caeruleae* W. Koch 1926

Zw. *Filipendulion ulmariae* Segal 1966

Filipendulo-Geranium W. Koch 1926

Lysimachio vulgaris-Filipenduletum Bal.-Tul. 1978

Zw. *Calthion palustris* R. Tx. 1936 em. Oberd. 1957

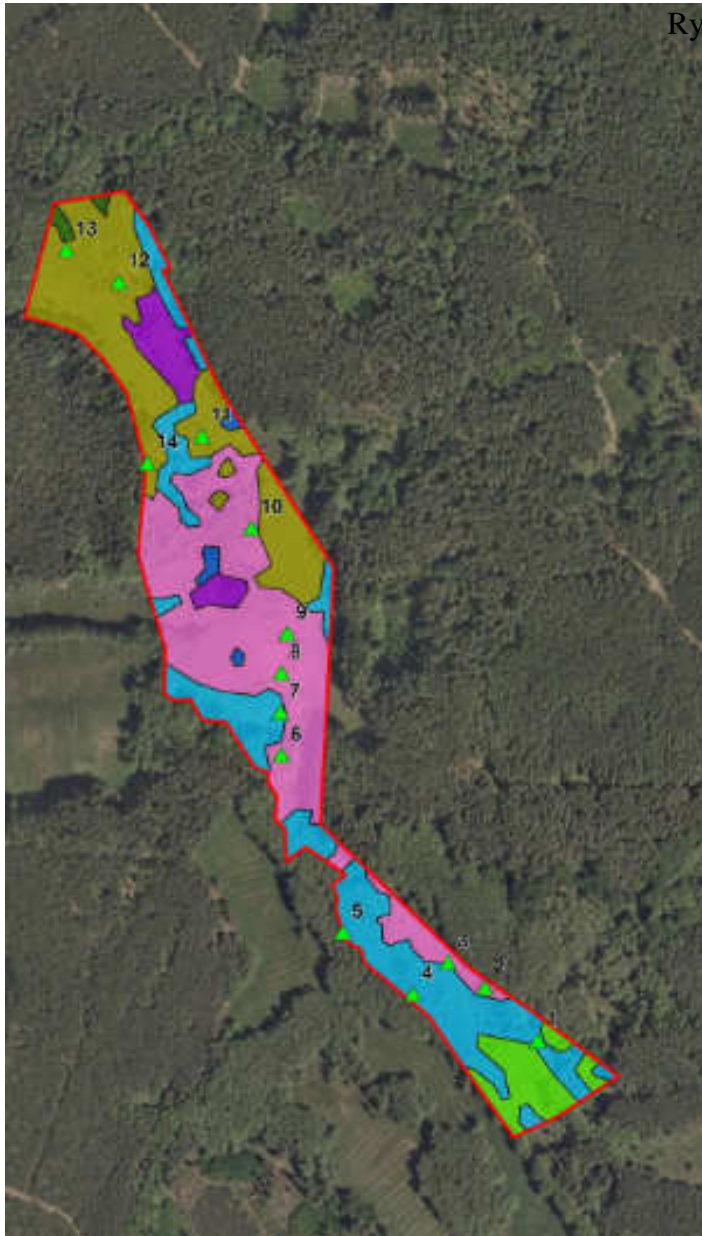
Caricetum cespitosae Steffen 1931

Epilobio-Juncetum effusi Oberd. 1957
Scirpetum sylvatici Knapp 1964
Angelico-Cirsietum oleracei R.Tx. 1937 em. Oberd. 1967 (= *Cirsio-Polygonetum bistortae*)
Juncetum subnodulosi W. Koch 1926

Roślinność leśna i zaroślowa

Kl. *Quercu - Fagetea* Br.-Bl. et Vlieg. 1937
Rz. *Fagetalia sylvaticae* Pawl. 1928
Zw. *Alno - Padion* Knapp. 1942 em. Medw.-Korn. ap. Mat. et Bor. 1957
Fraxino-Alnetum W. Mat. 1952

Mapę roślinności rzeczywistej projektowanego rezerwatu prezentuje Ryc. 10.

Ryc. 10. Uproszczona mapa roślinności rzeczywistej rezerwatu „Dolina Ilanki II”. Oznaczenia: kolor różowy - zespół turzycy błotnej, kolor oliwkowo-zielony- zbiorowiska trzciny i turzycy prosowej na torfowiskach źródłiskowych, kolor jasnozielony - wilgotne łąki na torfach, kolor fioletowy - zbiorowisko z dominacją trzęślicy modrej, kolor jasnoniebieski- olszyny nawiązujące do łągów *Fraxino-Alnetum*, kolor ciemnoniebieski- zarośla wierzbowe, kolor ciemnozielony- lasy liściaste na mineralnych zboczach i krawędziach doliny. Trójkąty oznaczone liczbami- lokalizacja zdjęć fitosocjologicznych.

9.1. Analiza stopnia naturalności zbiorowisk

Stwierdzone w rezerwacie fitocenozy mają charakter naturalny i półnaturalny. Do zbiorowisk naturalnych należą fitocenozy torfowiskowe, źródliskowe i leśne natomiast charakter półnaturalny posiadają fitocenozy reprezentujące roślinność łąkową.

9.2. Ocena aktualnej dynamiki roślinności oraz potencjalna roślinność naturalna

W wyniku zaprzestania użytkowania kośnego oraz spontanicznego zarastania rowów melioracyjnych poprawie ulegają warunki hydrologiczne sprzyjające rozwojowi roślinności szuwarowej, która następnie zastępowana jest roślinnością zaroślową i leśną.

9.3. Roślinność potencjalna

Roślinność potencjalna rezerwatu stanowią łągi.

9.4. Zaobserwowane procesy i przejawy degeneracji zbiorowisk i roślinności

Występujące na obszarze rezerwatu zbiorowiska roślinne w większości przypadków odzwierciedlają panujące tu warunki hydroekologiczne. W obrębie najbardziej przesuszonych partii torfowisk roślinność szuwarowa oraz torfowiskowa wykazuje znaczącą degenerację poprzez wysoki udział gatunków azotolubnych – głównie pokrzywę zwyczajną. Wzrost trofii siedlisk torfowiskowych przyczynia się też do zwiększonego udziału takich gatunków jak trzcina pospolita. Poza tym w granicach rezerwatu nie zaobserwowano istotnych przejawów degeneracji zbiorowisk roślinnych.

9.5. Drzewostany zbiorowisk leśnych

W granicach rezerwatu nie wyróżniono ewidencyjnie powierzchni leśnych. Niemniej jednak zbiorowiska leśne zajmują ok. 2,0 ha (w oparciu o pomiar GPS). Są to drzewostany olszowe spontanicznie zarastające otwarte torfowiska od momentu zaprzestania ich użytkowania, a także olszyny wzdłuż strumieni oraz rzeki Ilanki. Ich wiek jest silnie zróżnicowany – od kilku do ok. 60 lat. Drzewostany te pozostają w zgodności z siedliskiem.

10. Siedliska chronione Dyrektywą Siedliskową

Na obszarze rezerwatu występują płaty dwóch siedlisk przyrodniczych będących przedmiotem ochrony w ramach Dyrektywy Siedliskowej Unii Europejskiej. Zostały one zidentyfikowane na podstawie charakterystycznych zespołów i zbiorowisk roślinnych.

***91E0** – lasy łąkowe i nadrzeczne zarośla wierzbowe

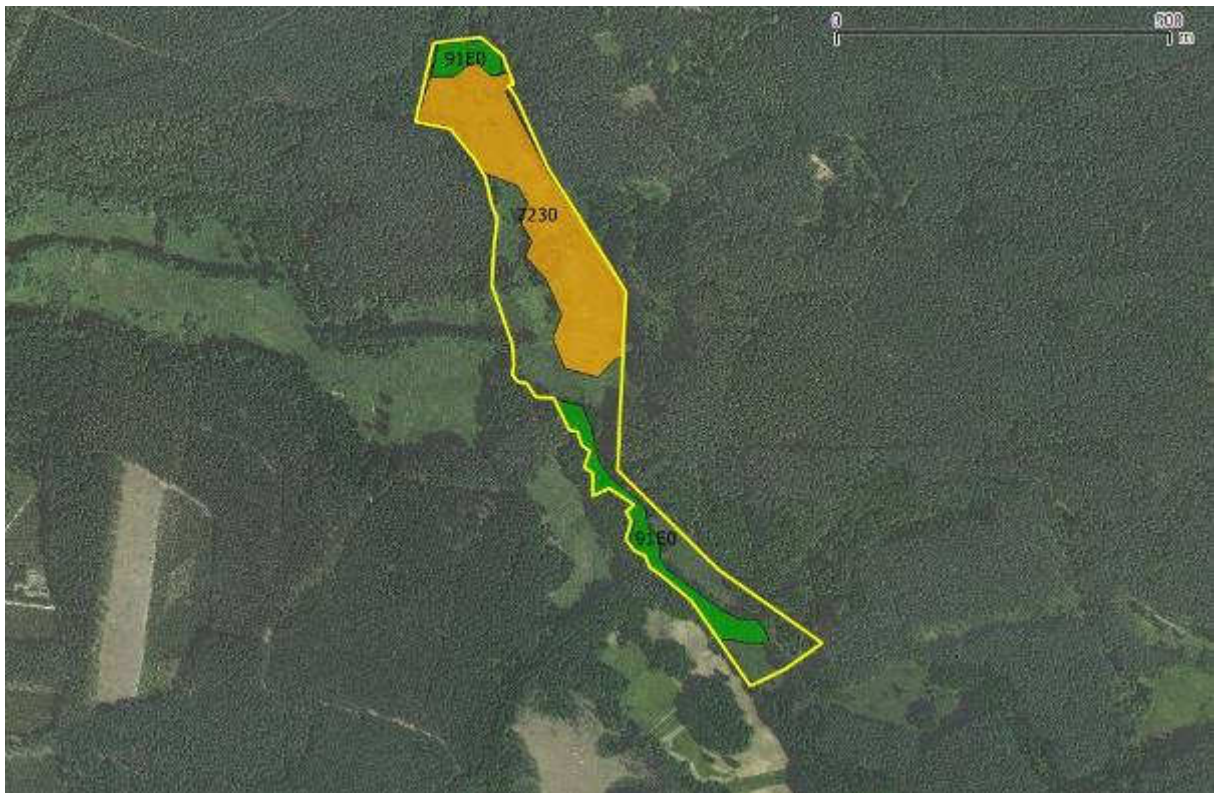

Priorytetowe siedlisko Natura 2000 91E0 reprezentowane jest na terenie m.in. przez olszynę źródliskową. Ten podtyp siedliska: *91E0 – 4 Źródliskowe lasy olszowe na niżu rozwija się najczęściej w pozycji podzboczowej, na terasach i kopałach źródliskowych. Znaczną powierzchnię zajmują też łągi porastające torfowisko w bezpośrednim sąsiedztwie rzeki Ilanki.

7230 – torfowiska alkaliczne o charakterze młak turzycowych i mechowisk

Torfowiska soligeniczne, w tym mechowiskowe, są najcenniejszym pod względem biocenotycznym ekosystemem rezerwatu „Dolina Ilanki II”. Ze względu na powiązania ekologiczne, genezę i tendencje rozwojowe, do siedliska 7230 w rezerwacie zaliczono cały kompleks torfowisk soligenicznych, zasilanych zasobnymi w wapń wodami podziemnymi. Obecnie są to fragmenty pokryte roślinnością nieleśną, a więc zespołem situ tępokwiatowego i turzycowiskowymi, częściowo szuwarowymi. Włączono tu także fitocenozy o charakterze pośrednim pomiędzy mechowiskami a mokrymi łąkami, podlegające regeneracji przy sprzyjających warunkach wodnych.

Rozmieszczenie siedlisk Natura 2000 w granicach rezerwatu prezentuje Ryc. 111.

Ryc. 111. Rozmieszczenie siedlisk Natura 2000 w rezerwacie (kody na mapie zgodnie z przyjętymi zasadami).

11. Fauna

11.1. Wykaz gatunków

Ssaki *Mammalia*

Na terenie obiektu nie stwierdzono występowania rzadkich gatunków ssaków związanych z ekosystemami torfowiskowymi. Do najcenniejszych gatunków występujących na terenie rezerwatu zaliczyć należy bobra *Castor fiber* oraz wydrę *Lutra lutra*.

Ptaki *Aves*

1. Żuraw *Grus grus* (Linnaeus, 1758)*
2. Kszyk *Gallinago gallinago* (Linnaeus, 1758)
3. Kukułka *Cuculus canorus* Linnaeus, 1758
4. Strzyżyk *Troglodytes troglodytes* (Linnaeus, 1758)
5. Pokląska *Saxicola rubetra* (Linnaeus, 1758)
6. Świerszczak *Locustella naevia* (Boddaert, 1783)
7. Strumieniówka *Locustella fluviatilis* (Wolf, 1810)
8. Piegża *Sylvia curruca* (Linnaeus, 1758)
9. Cierniówka *Sylvia communis* Latham, 1787

Wszystkie gatunki od 0,5-1 pary, obserwowane w pobliżu lub żerujące. W przypadku ptaków i tak małego obiektu trudno mówić o występowaniu danej pary na terenie rezerwatu. Najczęściej rezerwat obejmuje fragment terytorium ptaków gnieźdzących się w jego pobliżu. Tylko pojedyncze pary mogą mieć centrum terytorium na obszarze rezerwatu.

Gady *Reptilia*

1. Jaszczurka żyworódka *Lacerta vivipara* von Jacquin, 1878

Płazy *Amphibia*

1. Żaba moczarowa *Rana arvalis* Nilsson, 1842
2. Ropucha szara *Bufo bufo* (C. Linnaeus, 1758)
3. Żaba trawna *Rana temporaria* C. Linnaeus, 1758

Stwierdzone płazy i gady należą do jeszcze pospolitych w Polsce. Teren rezerwatu nie stanowi ważnej ostoji płazów w czasie okresu godowego. Mogą się zdarzać jedynie sporadyczne próby rozmnażania w rowach i płytkich rozlewiskach. Nie stwierdzono w nich jednak kijanek.

Mięczaki *Mollusca*

Ślimaki *Gastropoda*

1. Białek malutki *Carychium minimum* O.F. Müller, 1774
2. Białek wysmukły *Carychium tridentatum* (Risso, 1826)
3. Bursztyńka pospolita *Succinea putris* (Linnaeus, 1758)
4. Błyszczotka połyskliwa *Cochlicopa lubrica* (O.F. Müller, 1774)
5. Poczwarówka jajowata *Vertigo moulinsiana* (Dupuy, 1849)
6. Poczwarówka zwężona *Vertigo angustior* Jeffreys, 1830
7. Szklarka obłystek *Zonitoides nitidus* (O.F. Müller, 1774)
8. Szklarka żeberkowana *Nesovitrea hammonis* (Ström, 1765)
9. Pomrowik mały *Deroceras laeve* (O.F. Müller, 1774)
10. Ślimak czerwonawy *Monachoides incarnatus* (O.F. Müller, 1774)
11. Ślimak zaroślowy *Arianta arbustorum* (Linnaeus, 1758)

Stwierdzone ślimaki, również oba gatunki poczwarówek, należą do dość pospolitych w Polsce. Zaznacza się duży udział ślimaków występujących w środowiskach wilgotnych, lecz nie mokrych, stwierdzanych na ziołoroślach w bardziej suchych miejscach obiektu.

Owady *Insecta* **Ważki *Odonata***

1. Świtezianka dziewica *Calopteryx virgo* (Linnaeus, 1758)
2. Pióronóg zwyczajny *Platycnemis pennipes* (Pallas, 1771)
3. Łunica czerwona *Pyrrhosoma nymphula* (Sulzer, 1776)
4. Żagnica sina *Aeshna cyanea* (O.F. Muller, 1764)
5. Szablak krwisty *Sympetrum sanguineum* (O.F. Muller, 1764)

Stwierdzone gatunki należą do pospolitych w kraju, część z nich na teren rezerwatu zalatuje z pobliskiej rzeki.

Prostoskrzydłe *Orthoptera*

1. Długoskrzydłak sierposz *Phaneroptera falcata* (Poda, 1761)
2. Miecznik łąkowy *Conocephalus dorsalis* (Latreille, 1804)
3. Skakun bagienny *Tetrix subulata* (Linnaeus, 1761)
4. Skakun torfowiskowy *Tetrix undulata* Sowerby, 1806
5. Złotawek nieparek *Chrysochraon dispar* (Germar, 1834)
6. Skoczek zielony *Omocestus viridulus* (Linnaeus, 1758)
7. Konik wąsacz *Chorthippus parallelus* (Zetterstedt, 1821)
8. Napierśnik torfowiskowy *Stethophyma grossum* (Linnaeus, 1758)

Stwierdzono dwa gatunki zmniejszające liczebność, choć jeszcze dość pospolite w Polsce (miecznik łąkowy i napierśnik torfowiskowy). Na uwagę zasługuje również stwierdzenie szybko rozprzestrzeniającego się od niedawna długoskrzydłaka sierposza.

Motyle dzienne *Lepidoptera*: *Rhopalocera*

1. Rojnik morfeusz *Heteropterus morpheus* (Pallas, 1771)
2. Karłatek ryska *Thymelicus lineola* (Ochsenheimer, 1808)
3. Karłatek kniejnik *Ochlodes venata* (Bremer et Grey, 1853)
4. Bielinek rzepnik *Pieris rapae* (Linnaeus, 1758)
5. Bielinek bytomkowiec *Pieris napi* (Linnaeus, 1758)
6. Latolistek cytrynek *Gonepteryx rhamni* (Linnaeus, 1758)
7. Czerwończyk żarek *Lycaena phlaeas* (Linnaeus, 1761)
8. Modraszek amandus *Polyommatus amandus* (Schneider, 1792)
9. Modraszek ikar *Polyommatus icarus* (Rottemburg, 1775)
10. Dostojka malinowiec *Argynnis paphia* (Linnaeus, 1758)
11. Rusałka pawie oczko *Inachis io* (Linnaeus, 1758)
12. Rusałka ceik *Polygonia c-album* (Linnaeus, 1758)
13. Rusałka kratkowiec *Araschnia levana* (Linnaeus, 1758)
14. Strzępotek ruczajnik *Coenonympha pamphilus* (Linnaeus, 1758)
15. Przestrojnik trawnik *Aphantopus hyperantus* (Linnaeus, 1758)

Poza rojnikiem morfeuszem motylem charakterystycznym dla turzycowiska, pozostałe gatunki to pospolite gatunki ubikwistyczne.

Chrząszcze *Coleoptera*

Cantharidae

1. *Cantharis nigricans* (Müller, 1776)

Carabidae

2. *Carabus coriaceus* (Linnaeus, 1761) - Biegacz skórzasty (ochr. częściowa)

Cerambycidae

3. *Agapanthia villosoviridescens* (DeGeer, 1775) - Zgrzytnica zielonkawowłosa
4. *Paracorymbia maculicornis* (DeGeer, 1775) - Zmorsznik paskoczutki
5. *Stenurella melanura* (Linnaeus, 1758) - Strangalia czarniawa
6. *Stenurella nigra* (Linnaeus, 1758) - Strangalia czarna

Chrysomelidae

7. *Agelastica alni* (Linnaeus, 1758) - Hurmak olchowiec
8. *Chrysolina fastuosa* (Scopoli, 1763) - Żółotka jasnotowa
9. *Neocrepidodera* sp. (Heikertinger, 1911)
10. *Plagiosterna aenea* (Linnaeus, 1758) - Rynnica topolowa

Coccinellidae

11. *Coccinula quatuordecimpustulata* (Linnaeus, 1758) - Biedroneczka łąkowa

Dytiscidae

12. *Agabus sturmii* (Gyllenhal, 1808)
13. *Colymbetes fuscus* (Linnaeus, 1758)
14. *Ilybius fuliginosus* (Fabricius, 1792)
15. *Platambus maculatus* (Linnaeus, 1758)

Haliplidae

16. *Halipus heydeni* (Wehncke, 1875)

Hydrophilidae

17. *Enochrus coarctatus* (Gredler, 1863)

Gyrinidae

18. *Orectochilus villosus* (Müller, 1776) - Kręciel

Scarabaeidae

19. *Cetonia aurata* (Linnaeus, 1761) - Kruszczyca złotawka

Tenebrionidae

20. *Lagria hirta* (Linnaeus, 1758) - Omięk

Wszystkie stwierdzone gatunki chrząszczy należą do gatunków powszechnie stwierdzanych na terenie kraju.

11.2. Waloryzacja zwierząt

Analiza walorów fauny

Tabela 6. Wykaz rzadkich i chronionych gatunków zwierząt stwierdzonych na terenie rezerwatu przyrody wraz z ich statusem.

Nazwa gatunkowa	Ochrona w Polsce	Czerwona Księga Zwierząt	Czerwona Lista Zwierząt	Konwencja Berneńska	Dyrektywy
<i>Grus grus</i>	OC(1)				DB- I
<i>Gallinago gallinago</i>	OC(1)				
<i>Cuculus canorus</i>	OC(1)				
<i>Troglodytes troglodytes</i>	OC(1)				
<i>Saxicola rubetra</i>	OC(1)				
<i>Locustella naevia</i>	OC(1)				
<i>Locustella fluviatilis</i>	OC(1)				
<i>Sylvia curruca</i>	OC(1)				
<i>Sylvia communis</i>	OC(1)				
<i>Bufo bufo</i>	OC(1)				
<i>Rana arvalis</i>	OŚ(1)			KB-II	DH-IV
<i>Rana temporaria</i>	OC(1)				
<i>Lacerta vivipara</i>	OC(1)				
<i>Lutra lutra</i>	OC				DH-II
<i>Castor fiber</i>	OC				DH-II
<i>Vertigo moulinsiana</i>	OŚ	CR	CR		DH-II
<i>Vertigo angustior</i>	OŚ	EN	EN		DH-II
<i>Calopteryx virgo</i>					
<i>Phaneroptera falcata</i>			NT		
<i>Conocephalus dorsalis</i>					
<i>Chrysochraon dispar</i>					
<i>Stethophyma grossum</i>			VU		
<i>Heteropterus morpheus</i>			NT		
<i>Polyommatus amandus</i>					
<i>Polyommatus icarus</i>					

Objaśnienia:

Ochrona w Polsce - **OŚ** - gatunek objęty ochroną ścisłą; **OC** - gatunek objęty ochroną częściową; **r** - gatunek rzadki lub ginący, w Polsce nie objęty ochroną ((1) – gatunek, którego dotyczy zakaz, o którym mowa w § 6 ust. 2)

Czerwona Księga (Głowaciński 2001) i Czerwona Lista (Głowaciński 2002) - **CR** - gatunek krytycznie zagrożony; **EN** - gatunek zagrożony; **VU** - gatunek narażony; **NT** - gatunek bliski zagrożenia.

Niemiecka Czerwona Lista - **2** - gatunek silnie zagrożony; **3** - gatunek zagrożony; **V** - gatunek bliski zagrożenia.

11.3. Znaczenie badanego obszaru w krajowym systemie ochrony przyrody dla ornitofauny

Teren rozpatrywany jako odrębny obiekt nie ma istotnego znaczenia w krajowym systemie ochrony przyrody dla ornitofauny, niemniej jednak należy go postrzegać jako integralną część kompleksu torfowiskowego wraz z rezerwatem „Dolina Ilanki”, który ma istotne znaczenie w skali regionalnej.

11.4. Znaczenie badanego obszaru w krajowym systemie ochrony przyrody innych zwierząt niż ptaki

Teren obiektu rozpatrywany wyłącznie w granicach rezerwatu może być uznany za nie mający istotnego znaczenia w krajowym systemie ochrony przyrody. Niemniej jednak powinien być on rozpatrywany jako integralna część dużego kompleksu torfowiskowego doliny rzeki Ilanki stanowiącego bardzo ważny element w krajowym systemie ochrony przyrody.

11.5. Analiza zagrożeń fauny oraz określenie metod eliminacji lub ograniczenia tych zagrożeń

Nie stwierdzono szczególnych zagrożeń dla gatunków fauny w tym dla gatunków rzadkich i objętych ochroną. Są one ściśle związane z stanem siedlisk pod względem wybiórczości ekologicznej, a stan środowiska w wybranych fragmentach terenu jest najczęściej zbliżone do optymalnego. Pewnym zagrożeniem są istniejące pozostałości rowów melioracyjnych (z drugiej strony tworzą one ważne mikrosiedliska). Z punktu widzenia ochrony fauny można je pozostawić do naturalnego zamulenia. Jeśli jednak we wskazaniach do ochrony siedlisk roślinnych określona zostanie potrzeba ich likwidacji, również nie będzie stanowiło to zagrożenia dla fauny. Zagrożeniem byłoby również zwiększenie zarastania siedlisk gatunków przez trzcinę oraz nalot drzew i krzewów. W tym przypadku również zabiegi w celu ochrony siedlisk roślinnych powinny mieć pierwszeństwo. Potencjalnym zagrożeniem mogłyby szeroko rozumiane zmiany stosunków wodnych jednak w tym przypadku nie ma realnych planów takich zmian, a w przypadku zmian szerszych, regionalnych brak jest możliwości przeciwdziałania.

11.6. Określenie celów działań ochronnych w odniesieniu do fauny

Obiekt nie wymaga określenia szczegółowych celów działań ochronnych związanych z występującą tam fauną. Utrzymanie siedlisk w należytych stanie całkowicie zabezpieczy jej trwanie.

11.7. Określenie zasad ochrony siedlisk cennych gatunków zwierząt

Nie przewiduje się podejmowania specjalnych działań ochronnych w celu ochrony siedlisk cennych gatunków zwierząt. Dla zachowania siedliska ważna jest ochrona przed zarastaniem przez drzewa i krzewy, a także trzcinę. Priorytetowe wskazania w tym wypadku dotyczą jednak działań związanych z ochroną zbiorowisk roślinnych. Ich właściwe zabezpieczenie umożliwi również przetrwanie fauny we właściwym stanie. Należy pamiętać jedynie, aby w przypadku wykaszania części lub całego terenu rezerwatu wykonywać to stopniowo z uwzględnieniem możliwości przetrwania gatunków związanych z wyższą roślinnością zielną.

11.8. Zmiany w faunie i zaobserwowane zagrożenia

Na podstawie dostępnych i zebranych na przestrzeni kilkunastu ostatnich lat obserwacji wydaje się, że walory faunistyczne obszaru ulegają systematycznej poprawie. Poprawa warunków wodnych oraz przywrócenie ekstensywnego użytkowania sprzyja tworzeniu się mozaiki różnych siedlisk przyrodniczych co przekłada się na większe zróżnicowanie gatunkowe zwierząt. Gatunkiem istotnie zwiększającym swoją liczebność jest bóbr. Zmiany związane z działalnością tego gatunku istotnie zmieniają warunki wodne obszaru rezerwatu. Dla wybranych gatunków zwierząt, szczególnie bezkręgowców zmiany te mogą powodować negatywne skutki.

12. Wartości krajobrazowe

Rezerwaty Dolina Ilanki II oraz Dolina Ilanki (stanowiące integralną całość górnego odcinaka doliny rzeki Ilanki) posiadają wysokie walory krajobrazowe. Składa się na to szczególnie urozmaicona rzeźba terenu. Otwarte torfowiska zajmujące dno doliny oraz porośnięte lasami zbocza z licznymi wypływami źródeł tworzą niezwykle malowniczą mozaikę siedlisk.

Według przyjętej skali waloryzacyjnej walor rezerwatu został uznany za wysoki (3).

13. Walory kulturowe

Na terenie rezerwatu nie występują obiekty kultury materialnej (stanowiska archeologiczne zabytki architektury, zabytki techniki) oraz inne materialne pamiątki kultury leśnej i innych tradycyjnych sposobów użytkowania. Z rezerwatem nie wiąże się nazewnictwo terenowe, żadne podania, legendy oraz wydarzenia historyczne i osoby.

14. Zagospodarowanie przestrzenne i sposoby użytkowania rezerwatu

14.1. Infrastruktura techniczna w rezerwacie i ocena jej wpływu na rezerwat

Na terenie rezerwatu od roku 2002 istnieją 3 piętrzenia (zastawki) wykorzystywane przez bobry. Mają one bardzo pozytywny wpływ na warunki hydrologiczne obiektu. Wskazane jest wybudowanie kolejnych kilku zastawek na rowach odwadniających kopuły źródłiskowe.

14.2. Infrastruktura turystyczna i edukacyjna w rezerwacie i ocena jej wpływu na rezerwat

Na terenie rezerwatu nie ma obiektów infrastruktury turystycznej.

14.3. Naukowe wykorzystanie rezerwatu i ocena jego wpływu na rezerwat

W rezerwacie od roku 1995 regularnie prowadzone są badania z zakresu ekologii torfowisk soligenicznych (korelacje pomiędzy warunkami hydrologicznymi, intensywnością użytkowania itp., a dynamiką roślinności). Prowadzone były również badania nad wybranymi aspektami ekologii poczwarówek. Od roku 2012 prowadzone są tu regularne pomiary wahań poziomu wód gruntowych. Badania prowadzone są przez Klub Przyrodników. Badania naukowe prowadzone w rezerwacie nie miały żadnego wpływu na stan roślinności oraz stan populacji zwierząt.

Teren rezerwatu wraz z kompleksem torfowiskowym rezerwatu „Dolina Ilanki”, to jeden z najcenniejszych obszarów koncentracji torfowisk alkalicznych w regionie. Bywa on odwiedzany przez różne grupy naukowców oraz osoby zajmujące się ochroną przyrody w ramach różnych konferencji naukowych.

15. Inne grupy społeczne mające wpływ na rezerwat

Na terenie rezerwatu do roku 2017 możliwe było prowadzenie polowań. Prowadzenie polowań jest nieuzasadnione z uwagi na korzystny wpływ zwierzyny w zakresie ochrony torfowisk przed ekspansją roślinności leśnej.

16. Interesy gospodarcze mające wpływ na ochronę rezerwatu

W chwili obecnej nie ma realnych konfliktów pomiędzy gospodarką, a celami ochrony rezerwatu.

17. Przyrodnicze i społeczne uwarunkowania ochrony projektowanego rezerwatu

Przyrodniczymi i społecznymi uwarunkowaniami ochrony rezerwatu są:

1. zachowanie siedlisk przyrodniczych wymienionych w załączniku I Dyrektywy Siedliskowej¹⁾:
 - 7230 – torfowiska alkaliczne,
 - *91E0 – łągi.
2. zachowanie populacji kilkudziesięciu gatunków zwierząt i roślin chronionych, rzadkich i zagrożonych charakterystycznych dla terenów zasobnych w węglan wapnia, w szczególności populacji poczwarówki jajowatej *Vertigo moulinsiana* i zwężonej *Vertigo angustior*.
3. zachowanie zróżnicowanej mozaiki biotopów wodnych, torfowiskowych, bagiennych, łąkowych i leśnych;
4. zachowanie istniejącego złoża torfu oraz zachodzącego w projektowanym rezerwacie procesu torfotwórczego,
5. położenie w obszarze Specjalnej Ochrony Siedlisk PLH080009 "Dolina Ilanki".

18. Zagrożenia zewnętrzne i sposoby ich minimalizacji

Jako główne, potencjalne zagrożenie rezerwatu wskazać należy powszechny spadek poziomu wód gruntowych obserwowany na obszarze całego kraju. Biorąc pod uwagę panujące warunki wodne rezerwatu, wydaje się, że obecnie problem ten jeszcze bezpośrednio nie zagraża temu obszarowi. W obecnej sytuacji (status ochrony samego rezerwatu jak też obszarów Natura 2000, struktura własności, sposób zagospodarowania sąsiedztwa rezerwatu) nie wydaje się możliwym, aby w najbliższej przyszłości mogły nastąpić zmiany reżimu hydrologicznego w skali zagrażającej przedmiotom ochrony rezerwatu.

Potencjalnym zagrożeniem dla rezerwatu może być również ingerencja w stosunki wodne (pobór wód podziemnych zaburzający reżim hydrologiczny na skalę ponadlokalną). Jedynym sposobem zapobiegania takim zagrożeniom jest wprowadzenie odpowiednich zapisów do miejscowych dokumentów planistycznych.

Innym, potencjalnym zagrożeniem dla rezerwatu, niestety nie dającym się w żaden sposób wyeliminować, są biogeny dostarczane wraz z opadami atmosferycznymi. Należy mieć nadzieję, że w przyszłości zagrożenie to będzie stopniowo eliminowane wraz z zaostrzającymi się normami emisji zanieczyszczeń.

19. Zagrożenia wewnętrzne i sposoby ich minimalizacji

Istotnym zagrożeniem wewnętrznym dla rezerwatu jest sukcesja w kierunku roślinności leśnej. Aby jej zapobiegać należy regularnie kosić powierzchnię torfowiska oraz okresowo usuwać nalot drzew i krzewów.

¹⁾ Dyrektywa Rady 92/43 EWG z dnia 21 maja 1992 r. w sprawie ochrony siedlisk przyrodniczych oraz dzikiej fauny i flory.

Na walory rezerwatu wpływ ma również pogorszenie warunków hydrologicznych związanych ze spadkiem wód gruntowych i odpływem wód istniejącymi rowami melioracyjnymi. Jedyną metodą poprawy warunków wodnych jest tutaj budowa przetamowań na rowach melioracyjnych.

20. Dyskusja założeń ochrony projektowanego rezerwatu oraz proponowana koncepcja ochrony rezerwatu

20.1. Silne i słabe strony rezerwatu. Szanse i zagrożenia ochrony rezerwatu

<p>Silne strony:</p> <ul style="list-style-type: none"> - występowanie naturalnych fitocenozy - brak silnie zdegradowanych ekosystemów - brak wyraźnych symptomów degeneracji fitocenozy, synantropizacji flory i fauny - wysokie walory florystyczne i wysokie walory faunistyczne - położenie w bardzo dużym kompleksie leśnym - korzystne warunki geomorfologiczne w postaci obfitości węgla wapnia utrzymującego niską trofę całego ekosystemu - korzystne warunki i parametry środowiska terenów otaczających rezerwat - struktura własności gruntów - położenie w dużym kompleksie torfowiskowym objętym ochroną rezerwatową 	<p>Słabe strony</p> <ul style="list-style-type: none"> - zakłócone warunki hydrologiczne - częściowo zdegradowana powierzchniowa warstwa torfu na znaczącej powierzchni rezerwatu - ekspansja roślinności leśnej
<p>Szanse zewnętrzne</p> <ul style="list-style-type: none"> - występowanie siedlisk "o znaczeniu europejskim", możliwości finansowania zabiegów ochronnych - występowanie gatunków "o znaczeniu europejskim", możliwości finansowania zabiegów ochronnych - występowanie rzadkich i zagrożonych gatunków roślin i zwierząt 	<p>Zagrożenia zewnętrzne</p> <ul style="list-style-type: none"> - potencjalna ingerencja w stosunki wodne (pobór wód podziemnych na dużą skalę zaburzający reżim hydrologiczny na skalę ponadlokalną) - dostarczanie biogenów wraz z opadami atmosferycznymi

20.2. Analiza skuteczności dotychczasowych sposobów ochrony

Do tej pory na terenie rezerwatu działania ochronne ograniczone były do budowy 3 zastawek oraz jednorazowego wycięcia drzew i krzewów oraz jednorazowego wykoszenia torfowisk. Wybudowane zastawki drewniane mają pozytywny wpływ na warunki hydrologiczne (szczególnie w sytuacji ich „utrzymania” przez bobry) jednak ich zakres oddziaływania ogranicza się do niewielkiej części torfowisk położonych bezpośrednio przy cieku. System piętrzeń powinien zostać uzupełniony o dalszych kilka przetamowań hamujących odpływ rowami melioracji szczegółowej. Przeprowadzone zabiegi usuwania nalotów drzew i koszenia miały pozytywny wpływ na utrzymanie otwartego charakteru torfowisk rezerwatu.

20.3. Rola rezerwatu w międzynarodowym i krajowym systemie ochrony przyrody

Z uwagi na niewielką powierzchnię rezerwat nie ma istotnego znaczenia w skali międzynarodowej. Niemniej jednak wraz z rezerwatem Dolina Ilanki tworzy jeden z największych kompleksów torfowiskowych województwa lubuskiego objętych ochroną rezerwatową. Obydwa rezerwaty, łącznie pełnią istotną rolę w krajowym systemie ochrony przyrody.

20.4. Dyskusja celów ochrony

Według Zarządzenia powołującego rezerwat, celem ochrony przyrody w rezerwacie jest zachowanie kompleksu torfowisk niskich, w szczególności soligenicznych, źródlisk oraz leśnych i nieleśnych ekosystemów lądowych i wodnych z charakterystycznymi dla tych ekosystemów biocenozy. Tak sformułowany cel oddaje zasadniczą ideę ochrony rezerwatu. Jako przedmioty ochrony w rezerwacie wskazać należy:

- 1) ekosystemy torfowisk soligenicznych,
- 2) zróżnicowaną mozaikę biotopów torfowiskowych, bagiennych i leśnych w szczególnych warunkach budowy geomorfologicznej,
- 3) występującą w rezerwacie florę i faunę,
- 4) złożę torfów,
- 5) proces akumulacji torfu.

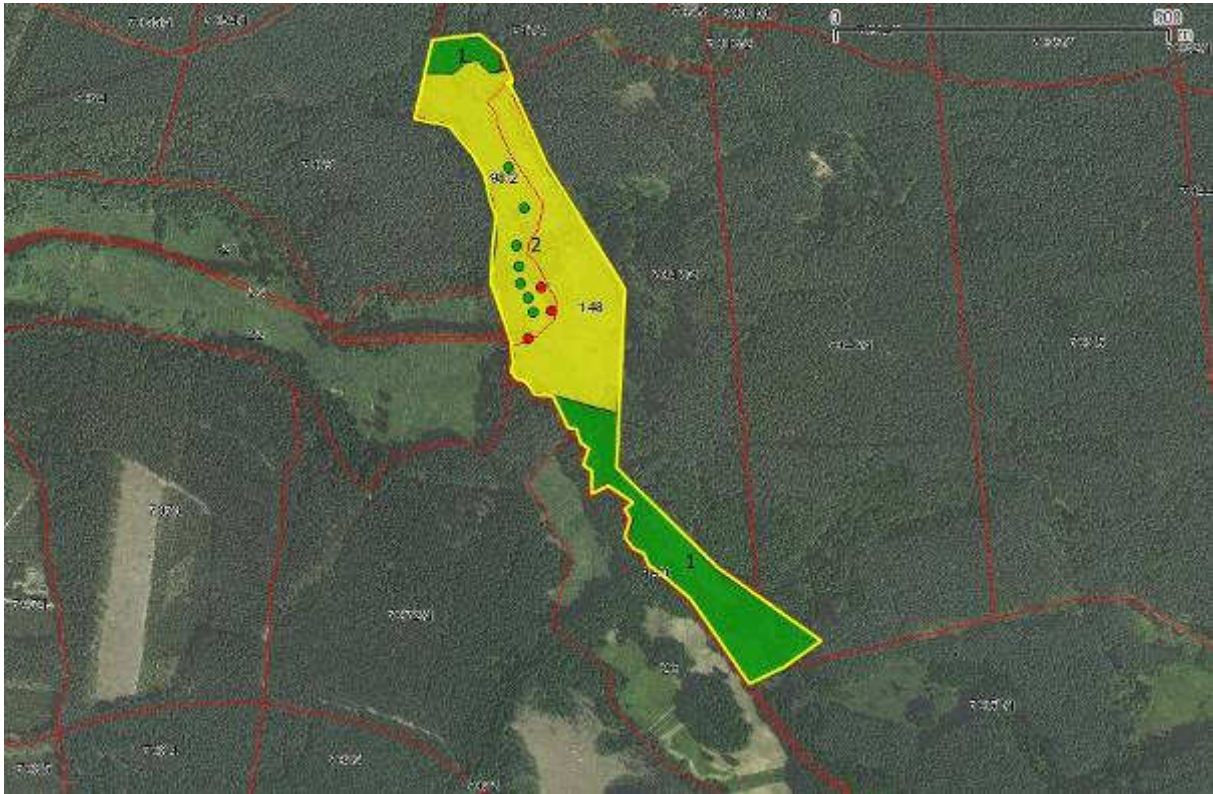
20.5. Dyskusja operacyjnych celów ochrony oraz sposobu wykonania zadań ochronnych

W obrębie ekosystemów leśnych, głównie łągów i olsów źródliskowych (szczególnie w obrębie kopuł źródliskowych), a także olszyn starszych niż 30 lat, podstawą ochrony rezerwatu powinna być ochrona ścisła, polegająca na powstrzymaniu się od wszelkiej ingerencji. Zbiorowiska leśne oraz występujące w ich obrębie siedliska przyrodnicze charakteryzują się dość dobrym stanem zachowania i należy się spodziewać, że w przyszłości na skutek zachodzących naturalnie procesów osiągną stan właściwy, zadowolający (FV). Do obszarów ochrony ścisłej proponuje się również włączyć część torfowisk porośniętych turzycowiskami i trzcinowiskami. Łączna powierzchnia objęta ochroną ścisłą wynosi ok. 3,86 ha.

W przypadku większości torfowisk soligenicznych oraz wilgotnych łąk podstawą ochrony powinna być ochrona czynna polegająca na ekstensywnym użytkowaniu kośnym poprzedzonym usunięciem nalotów drzew i krzewów. Ich łączna pow. wynosi 7,28 ha.

W celu poprawy uwodnienia kopuł źródliskowych należy zbudować 7 piętrzeń, zastawek na rowach melioracyjnych oraz górnej części głównego cieku. Należy konserwować również istniejące zastawki na rowie głównym, w przypadku gdyby przestały być wykorzystywane przez bobry.

Lokalizację powierzchni o zróżnicowanych formach ochrony i rodzajach zabiegów prezentuje Ryc. 12.

Ryc. 122. Sposoby ochrony i rodzaje zabiegów. 1 – ochrona ścisła, 2 – ochrona czynna, użytkowanie kośne 50% powierzchni każdego roku po wcześniejszym usunięciu nalotów drzew. Punkty oznaczają lokalizację zastawek, czerwone – istniejących, zielone – proponowane do budowy.

Planowane działania wynikające z celów ochrony rezerwatu są tożsame z celami i przedmiotami ochrony siedlisk i gatunków obszarów Natura 2000 (w granicach których położony jest rezerwat), dla których obszary te utworzono.

Proponowane działania polegające na wycince drzew z powierzchni torfowisk należy prowadzić w terminie od 01 sierpnia do 15 lutego. Pozyskaną biomasę należy wynieść poza teren rezerwatu. Wycinka jak też przenoszenie wyciętej biomasy, z uwagi na panujące warunki terenowe, będą możliwe do wykonania prawdopodobnie wyłącznie ręcznie. W przypadku możliwości zastosowania sprzętu – pojazdów mechanicznych, wycięte drewno należy wywozić poza teren rezerwatu (nie należy stosować zrywki niszczącej powierzchnię torfowisk). Optymalnie, ze względów ochrony przyrody jak też technicznych prace należy prowadzić w okresie zamarznięcia gruntu. W celu uniknięcia ryzyka zniszczenia stanowisk gatunków roślin chronionych prace powinny być prowadzone pod nadzorem przyrodnika.

Działania polegające na ekstensywnym użytkowaniu kośnym należy prowadzić w okresie od 15 lipca do 15 października (w zależności od typu siedliska), na zbliżonych bądź analogicznych zasadach określonych dla pakietów rolno-środowiskowo-klimatycznych:

– pakiety: torfowiska (mechowiska). Dopuszcza się koszenie raz na 2 lata pozostawiając każdorazowo do 20% nieskoszonej powierzchni (w kolejnych pokosach należy pozostawiać inne powierzchnie nieskoszone).

Dla poprawy warunków hydrologicznych w rezerwacie planuje się budowę 7 zastawek hamujących nadmierny odpływ wody oraz podnoszących jej poziom w obrębie kopuł źródłiskowych porośniętych trzcina oraz w górnym odcinku cieków głównego. W zależności od uzyskanych efektów liczbę zastawek, w przyszłości można zwiększyć.

Tabela 7. Kategoria podejmowanych działań ochronnych.

Kategoria działania	Cel	Powierzchnia (ha)	Lokalizacja wg wydz. leśnych	Podmiot odpowiedzialny za realizację	Uwagi
obszary ochrony ścisłej	ochrona ścisła zbiorowisk leśnych, w tym siedlisk Natura 2000 (91E0), poprzez naturalne procesy renaturyzacyjne oraz typowych szuwarów	3,86 ha	częściowo w obrębie działki 148 i 98/2,	RDOŚ Gorzów Wlkp., ANR Gorzów	-
obszary wymagające usunięcia (wycinki) nalotów drzew w wieku do 30 lat	ochrona krajobrazowa, odtworzenie otwartego charakteru torfowisk alkalicznych (7230)	0,40 ha	częściowo w obrębie działki 148 i 98/2,	RDOŚ Gorzów Wlkp., ANR Gorzów	Łącznie ok. 15 m ³ drewna
obszary wymagające ekstensywnego koszenia (w tym też obszary gdzie planuje się wycinki)	ochrona krajobrazowa, zachowanie lub przywrócenie otwartego charakteru torfowisk wraz z bogactwem gatunków	7,28 ha	częściowo w obrębie działki 148 i 98/2,	RDOŚ Gorzów Wlkp., ANR Gorzów	Kosić ręcznie raz na 2 lata lub co roku 50% powierzchni, w terminie od 15 lipca do 15 października, wysokość koszenia – nie mniej niż 15 cm. Obligatoryjnie usuwać skoszoną biomasa z powierzchni torfowiska
Budowa 7 zastawek na rowach melioracyjnych	Poprawa warunków dla siedlisk hydrogenicznych	-	Działka 98/2	RDOŚ Gorzów Wlkp., ANR Gorzów, Klub Przyrodników	-
Konserwacja istniejących 3 zastawek	Utrzymanie korzystnych warunków siedlisk	-	Działka 98/2, 148	RDOŚ Gorzów Wlkp., ANR Gorzów, Klub Przyrodników	Bieżąca konserwacja w miarę potrzeb. Nie ingerować w przypadku wykorzystywania zastawek przez bobry.

20.6. Szacunek kosztów realizacji proponowanych zadań ochronnych

1. Proponuje się usunąć naloty drzew i krzewów w pierwszym pięcioleciu obowiązywania planu na łącznej powierzchni ok. 0,40 ha - szacowany koszt ok. 4 tys. zł.
2. Proponuje się objąć użytkowaniem kośnym torfowiska alkaliczne o pow. ok. 7,28 ha. Wszystkie proponowane grunty kwalifikują się do realizacji pakietu rolno-środowiskowo-klimatycznego torfowiska (mechowiska). Dlatego realizacja tego zadania nie powinna wiązać się z kosztami.
3. Proponuje się budowę co najmniej 7 zastawek na rowach melioracyjnych – koszt ok. 30 tys. zł.

4. W miarę potrzeb proponuje się bieżącą konserwację istniejących piętrzeń – koszt ok. 5 tys./10 lat.

5.

Łącznie koszty realizacji proponowanych zadań ochronnych wynoszą ok. 39 tys. zł.

Planowane działania wynikające z celów ochrony rezerwatu są tożsame z celami i przedmiotami ochrony siedlisk i gatunków obszarów Natura 2000 (w granicach których położony jest rezerwat), dla których obszary te utworzono.

20.7. Metody monitorowania i oceny realizacji planu ochrony

Po 10 latach obowiązywania planu należy przeprowadzić ocenę zmian w składzie i rozmieszczeniu kluczowych dla ochrony przyrody siedlisk i występujących w ich granicach fitocenozy, w odniesieniu do danych zawartych w niniejszym opracowaniu. Ocenę zmiany składu gatunkowego dokonać w oparciu o załączone w tabelach zdjęcia fitosocjologiczne posiadające dokładne współrzędne geograficzne. Oceny zachodzących zmian w zasadzie można dokonać w oparciu o ocenę stanu zachowania siedliska Natura 2000 rozszerzoną o analizę ich przestrzennego rozmieszczenia i zasięgu.

Oceny stanu populacji gatunków roślin i zwierząt wskazanych jako specjalnej troski dokonać na podstawie porównania oceny stanu populacji zawartej w niniejszym opracowaniu z oceną przeprowadzoną po 10 latach obowiązywania planu. Tam gdzie to możliwe podać szacunkową liczebność populacji.

Ocenę stanu siedlisk i gatunków z Załącznika II DS przeprowadzić w oparciu o wypracowane i przyjęte standardy przez Instytut Ochrony Przyrody PAN na potrzeby monitoringu siedlisk i gatunków, w miejscach gdzie ta ocena została wykonana w ramach niniejszego planu. Ocenę powtarzać optymalnie co 5 lat (jednak nie rzadziej niż raz na 10 lat).

Monitoring warunków wodnych torfowiska prowadzić w oparciu o dane z automatycznego rejestratora poziomu wód gruntowych w istniejącym piezometrze. Ocenę przeprowadzić w 5, 10 i 15 roku obowiązywania planu.

Dane uzyskane z monitoringu flory, zbiorowisk roślinnych, warunków wodnych są wystarczające do analizy zmian zachodzących w obrębie złoża jak też analizy procesu torfotwórczego, które to stanowią również przedmiot ochrony rezerwatu. W tym aspekcie nie ma potrzeby prowadzenia specjalnego monitoringu.

Monitoring efektów podejmowanych działań ochronnych należy przeprowadzić w oparciu o powyższe wskazania.

Koszt prowadzenia monitoringu szacuje się na kwotę ok. 10-15 tys. zł (obejmują zakup automatycznego rejestratora poziomu wody).

21. Ustalenia do studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego oraz miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego

W przypadku aktualizacji „Studium uwarunkowań...” gminy Torzym należy wykreślić zapisy związane z możliwością lokalizacji zbiornika retencyjnego w granicach rezerwatu. Należy uzupełnić informację dotyczącą istnienia rezerwatu oraz wprowadzić zapis, że zasady gospodarowania na terenie rezerwatu są zawarte w zarządzeniach o utworzeniu rezerwatu oraz w planie ochrony. Należy również wprowadzić ograniczenie możliwości lokalizowania inwestycji mogących wpływać na środowisko oraz ograniczenia w podejmowaniu innych działań mogących wpływać na warunki wodne w promieniu 500 m od rezerwatu.

22. Wskazanie obszarów i miejsc możliwych do udostępnienia dla celów naukowych, edukacyjnych, turystycznych, rekreacyjnych, sportowych oraz określenie sposobów ich udostępniania

Obszar całego rezerwatu powinien być udostępniony dla celów edukacyjnych i badań naukowych. Obszar rezerwatu wskazany do ochrony czynnej powinien być jednocześnie terenem, gdzie możliwe jest prowadzenie działalności rolniczej.

23. Zakres planu zadań ochronnych /obszarów Natura 2000 dla całości lub części gruntów rezerwatu, które zlokalizowane są w granicach obszaru specjalnej ochrony ptaków, specjalnego obszaru ochrony siedlisk lub obszaru mającego znaczenie dla Wspólnoty.

23.1. Ocena zgodności z „prawem unijnym”

Plany ochrony obszarów chronionych powinny być zgodne z rozporządzeniami i dyrektywami obowiązującymi w państwach Unii Europejskiej. W przypadku rezerwatów przyrody i ich planów ochrony dotyczy to zgodności zapisów rozporządzenia o planie ochrony z wytycznymi wynikającymi z Dyrektywy Rady 92/43/EWG z dnia 21 maja 1992 r. w sprawie ochrony siedlisk przyrodniczych oraz dzikiej fauny i flory zwanej Dyrektywą Siedliskową i z Dyrektywą Rady 79/409/EWG z dnia 2 kwietnia 1979 r. w sprawie ochrony dzikiego ptactwa, zwanej Dyrektywą Ptasią. W przypadku Dyrektywy Siedliskowej dotyczy to w szczególności zapisów Artykułu 6, natomiast w Dyrektywie Ptasiej ważne są Artykuły 3 i 4. Są one zaimplementowane w ustawodawstwie polskim w ustawie o ochronie przyrody z dnia 16 kwietnia 2004 roku (Dz.U. z 2013 r. poz. 627 ze zm.) (szczególnie art. 29), w Rozporządzeniu Ministra Środowiska z dnia 12 maja 2005 r. w sprawie sporządzania projektu planu ochrony dla parku narodowego, rezerwatu przyrody i parku krajobrazowego, dokonywania zmian w tym planie oraz ochrony zasobów, tworów i składników przyrody (szczególnie zapisy dotyczące zakresu inwentaryzacji zasobów) (Dz. U. 2005 r. nr 94 poz. 794), oraz w Rozporządzeniu Ministra Środowiska z dnia 30 marca 2010 roku w sprawie sporządzania projektu planu ochrony dla obszaru Natura 2000 (Dz.U. 2010 nr 34 poz. 186). Wszystkie wynikające z nich nakazy i obowiązki zostały ujęte w przygotowywanym planie. Szczegółowe zalecenia wynikające z tych praw znajdują się w poniższych rozdziałach.

23.2. Opis granic obszaru/obszarów Natura 2000, w którego/których granicach zlokalizowany jest przedmiotowy rezerwat

Cały teren rezerwatu znajduje się w granicach obszaru Natura 2000 Dolina Ilanki.

23.3. Opis i ocena stanu zachowania przedmiotów ochrony obszaru

23.3.1. Siedliska i gatunki (przedmioty ochrony) obszaru Natura 2000 Dolina Ilanki

3260 nizinne i podgórskie rzeki ze zbiorowiskami włosieniczników *Ranunculion fluitantis*

Zgodnie z europejskimi kryteriami są to rzeki o dość wartkim nurcie, z zakorzenioną w dnie roślinnością wodną reprezentowaną, przez kilka, kilkanaście charakterystycznych gatunków roślin. Wymienić tu można kilka gatunków włosieniczników (dawniej nazywanych również jaskrami wodnymi), rzęśli, rdestnic czy charakterystycznych mszaków. Są to niewielkie rzeki i strumienie o czystej lub bardzo czystej i wartko płynącej wodzie z roślinami podwodnymi o wąskich, niekiedy nitkowatych liściach i białych kwiatach tuż nad powierzchnią wody. Powyższe kryteria po części i tylko na wybranych odcinkach spełnia Ilanka. Są to fragmenty położone w dolnej części rezerwatu „Dolina Ilanki”, gdzie odnotować można bardzo nielicznie występujące charakterystyczne gatunki z rodzaju *Calitryche* sp. Siedlisko w obszarze pozostaje w złym stanie, prawdopodobnie z uwagi na złą jakość wody.

Zacznie obszaru dla zachowania krajowych zasobów w kontynentalnym regionie biogeograficznym: podstawowe, wg standardowego formularza danych – siedlisko nie wymieniane w SDF, w oparciu o zweryfikowane dane - C

Ogólny stan zachowania siedliska w sieci Natura 2000 w regionie kontynentalnym, na podstawie wyników raportowania i monitoringu – dane GIOŚ: U1

Stan zachowania w obszarze: U2

Zagrożenia:

Pogorszona jakość siedliska - wody spowodowana dopływem zanieczyszczeń (kod H01) – głównie ścieków pochodzących z źle funkcjonującej oczyszczalni ścieków (kod E03).

7230 górskie i nizinne torfowiska zasadowe o charakterze młak, turzycowisk i mechowisk

Mezo- i mezo-oligotroficzne, słabo kwaśne, neutralne i zasadowe młaki, torfowiska źródłiskowe i przepływowe typu niskiego, zasilane przez wody podziemne, zasobne lub bardzo zasobne w zasady, porośnięte przez różnorodne, geograficznie zróżnicowane, torfotwórcze zbiorowiska mszysto-niskoturzycowe (mechowiska), w części z wybitnym udziałem gatunków wapniolubnych, w tym rosnących poza zwartym zasięgiem geograficznym lub w pobliżu jego skraju. W Polsce występują w niższych położeniach górskich i na wyżynach oraz na niżu, głównie w jego północnej części. W Obszarze siedlisko występuje głównie w postaci płatów zdominowanych przez sit tępokwiatowy co wydaje się być jego cechą regionalną i prawdopodobnie lokalną. Płaty situ tępokwiatowego zajmują tu powierzchnię od kilku do kilkudziesięciu arów i budowane są głównie przez sit tępokwiatowy z nielicznym udziałem innych gatunków – głównie turzycy błotnej. W płatach praktycznie nie wykształca się warstwa mszysta. Występujące mszaki zazwyczaj nie przekraczają 5% pokrycia i występują w małych kępach. Przewidywalnie znaczna część występujących tu w przeszłości mechowisk zanikła na skutek zaniechania użytkowania i ekspansji szuwarów turzycowych oraz ziołorośli.

Zacznie obszaru dla zachowania krajowych zasobów w kontynentalnym regionie biogeograficznym: podstawowe, wg standardowego formularza danych – A, w oparciu o zweryfikowane dane - B

Ogólny stan zachowania siedliska w sieci Natura 2000 w regionie kontynentalnym, na podstawie wyników raportowania i monitoringu – dane GIOŚ: U1

Stan zachowania w obszarze: U1

Zagrożenia:

Ekspansja drzew i krzewów na skutek zaniechania ekstensywnego użytkowania – koszenia (kod A03.03)

Zalewanie wskutek działalności bobrów (kod J02.04) w szczególności wodami o pogorszonej jakości spowodowanej dopływem zanieczyszczeń (kod H01) – głównie ścieków pochodzących z źle funkcjonującej oczyszczalni ścieków (kod E03)

91E0 łągi wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe (*Salicetum albo-fragilis*, *Populetum albae*, *Alnenion*)

Siedlisko zajmuje stosunkowo dużą powierzchnię, występując niemal w obrębie wszystkich cieków obszaru. Największe kompleksy łągów olszowych występują w zachodniej części Obszaru. Siedlisko w Obszarze reprezentowane jest niemal wyłącznie przez łągi olszowo-jesionowe, przy czym należy wskazać, że jesion występuje tu sporadycznie co należy traktować jako cechę regionalną. Stan siedliska oceniony na zły wynika przede wszystkim z niewielkich zasobów martwego drewna. Należy wskazać że znaczną część siedliska zajmują drzewostany w pierwszym pokoleniu, które wykształciły się w miejscu dawnych łąk użytkowanych do czasu II wojny światowej, co stanowi główną przyczynę deficytu martwego drewna.

Zacznie obszaru dla zachowania krajowych zasobów w kontynentalnym regionie biogeograficznym: podstawowe, wg standardowego formularza danych – B, w oparciu o zweryfikowane dane - B

Ogólny stan zachowania siedliska w sieci Natura 2000 w regionie kontynentalnym, na podstawie wyników raportowania i monitoringu – dane GIOŚ: U2

Stan zachowania w obszarze: U2

Zagrożenia: Obecnie wyłącznie potencjalne: wycinka lasu (kod B02.02), usuwanie martwych i umierających drzew (kod B02.04)

Traszka grzebieniasta (*Triturus cristatus*) - 1166

W obszarze gatunek stwierdzany w obrębie większości zbiorników wodnych, szczególnie w centralnej i północnej części Obszaru – stawów na dopływie Ilanki - „Tarnawce”.

Zacznie obszaru dla zachowania krajowych zasobów w kontynentalnym regionie biogeograficznym: podstawowe, wg standardowego formularza danych – C, w oparciu o weryfikację terenową – C

Ogólny stan zachowania gatunku w sieci Natura 2000 w regionie kontynentalnym, na podstawie wyników raportowania i monitoringu – dane GIOŚ: U1

Stan zachowania stanowisk i siedlisk gatunku w obszarze: FV

Zagrożenia: potencjalnie intensywna hodowla ryb (kod (F01.01)

Kumak nizinny (*Bombina bombina*) - 1188

Gatunek stwierdzony w Obszarze wyłącznie w stawach na dopływie Ilanki - „Tarnawce” gdzie potwierdzono występowanie co najmniej kilkudziesięciu osobników.

Zacznie obszaru dla zachowania krajowych zasobów w kontynentalnym regionie biogeograficznym: podstawowe, wg standardowego formularza danych – C, w oparciu o weryfikację terenową - C

Ogólny stan zachowania gatunku w sieci Natura 2000 w regionie kontynentalnym, na podstawie wyników raportowania i monitoringu – dane GIOŚ: U1

Stan zachowania stanowisk i siedlisk gatunku w obszarze: FV

Zagrożenia: potencjalnie intensywna hodowla ryb (kod (F01.01)

Poczwarówka zwężona *Vertigo angustior* -1014

To ślimak lądowy, którego wysokość muszli może osiągać wysokość do 1,9 mm. Cechą charakterystyczną gatunku jest lewoskrętna muszla o wrzecionowatym zarysie i czerwonej barwie. Poczwarówka zwężona to gatunek higrofilny, czyli taki, który preferuje stałą i wysoką wilgotność, jednakże, unika miejsc podtapianych. Zamieszkuje siedliska otwarte, ukształtowane na podłożu alkalicznym, w zachodniej Polsce żyje wśród szuwara wielkoturzycowego. Unika siedlisk zabagnionych i podtapianych. Wyniki monitoringu gatunków i siedlisk przyrodniczych ze szczególnym uwzględnieniem specjalnych obszarów ochrony siedlisk Natura 2000 (projekt zrealizowany na zlecenie Głównego Inspektoratu Ochrony Środowiska przez Instytut Ochrony Przyrody PAN, 2009) wskazują, że stan zachowania siedlisk poczwarówki zwężonej w Polsce w 87% jest właściwy, natomiast w 12,5% niezadowolający (dane z monitoringu IOP PAN i GIOŚ, 2009). W przypadku „Doliny Ilanki” w 2012 roku, ocenę właściwą (FV) otrzymało 5 z 12 stwierdzonych stanowisk, 5 otrzymało ocenę niezadowolającą (U1) i 2 – złą (U2). W przypadku populacji tego gatunku – na trzech stanowiskach otrzymała ocenę FV, na 7 – U1 i na dwóch – U2. Największym zagrożeniem dla siedlisk poczwarówki zwężonej na obszarze w dolinie Ilanki jest ich zarastanie.

Zacznie obszaru dla zachowania krajowych zasobów w kontynentalnym regionie biogeograficznym: B, w oparciu o weryfikację terenową – B.

Ogólny stan zachowania gatunku w sieci Natura 2000 w regionie kontynentalnym, na podstawie wyników raportowania i monitoringu – dane GIOŚ: U1

Stan zachowania gatunku w obszarze: U1

Poczwarówka jajowata *Vertigo moulinsiana* - 1016

To ślimak lądowy z rodziny *Vertiginidae*. Cechą charakterystyczną tego gatunku, podobnie jak wszystkich przedstawicieli wspomnianej rodziny, jest niewielka muszla, której maksymalna wysokość to 2,7 mm. W Polsce zachodniej występowanie poczwarówki jajowatej jest związane z siedliskami ukształtowanymi na podłożu alkalicznym i porośniętymi szuwarem wielkoturzycowym. Gatunek preferuje miejsca o charakterze otwartym, w obrębie których poziom wód gruntowych jest blisko powierzchni lub niewiele ponad nią. Potrzebuje wysokiej wilgotności i jest wrażliwy nawet na krótkie okresy przesuszenia. W oparciu o wyniki monitoringu gatunków i siedlisk przyrodniczych ze szczególnym uwzględnieniem specjalnych obszarów ochrony siedlisk Natura 2000 (projekt zrealizowany na zlecenie Głównego Inspektoratu Ochrony Środowiska przez Instytut Ochrony Przyrody PAN, 2009) stan zachowania 75% siedlisk poczwarówki jajowatej w Polsce jest właściwy, natomiast w przypadku 25% - niezadowolający. W 2012 roku, podczas prac terenowych obecność gatunku stwierdzono na wszystkich (17) weryfikowanych stanowiskach w dolinie Ilanki. Ocena siedlisk poczwarówki jajowatej kształtowała się w następujący sposób: 5 otrzymało ocenę FV, 9 – ocenę U1 i 3 – ocenę U2. W przypadku oceny stanu populacji *V. moulinsiana* na zbadanych siedliskach – 5 otrzymało ocenę FV, 10 – ocenę U1 i 2 – ocenę U2. Perspektywy zachowania gatunku w przypadku 12 stanowisk są dobre (ocena FV), w przypadku 3 – niezadowolające (U1) i w przypadku 2 – złe (U2). Główną przyczyną degradacji siedlisk tego gatunku na obszarze „Dolina Ilanki” jest ich zarastanie i wzrost żyzności; obrzeża stanowisk często są przesuszone.

Zacznie obszaru dla zachowania krajowych zasobów w kontynentalnym regionie biogeograficznym: B, w oparciu o weryfikację terenową – B.

Ogólny stan zachowania gatunku w sieci Natura 2000 w regionie kontynentalnym, na podstawie wyników raportowania i monitoringu – dane GIOŚ: U1

Stan zachowania gatunku w obszarze: U1

Wydra *Lutra lutra* – 1355

Gatunek występujący na terenie całego kraju, jednak wszędzie uznawany za rzadki. Wydra jest ściśle związana ze środowiskiem wodnym. Można ją spotkać nad brzegami wód, częściej jednak obserwuje się pozostawione przez nią ślady np.: charakterystyczne zielonkawe odchody z łuskami i fragmentami szkieletów ryb, galaretowate wydzieliny gruczołów przyodbytniczych lub tropy na błocie lub śniegu. Ocena liczebności populacji wydry w Obszarze wymaga długoletnich badań z wykorzystaniem telemetrii lub innych metod badawczych. Gatunek ten był stwierdzany w granicach Doliny Ilanki w kilku miejscach, jednak trudno o konkretną ocenę liczebności przy braku ww. badań. W celu zapewnienia właściwego stanu zachowania gatunku w Obszarze, należy dołożyć wszelkich starań, aby poprawić stan zachowania siedliska w jakim żyje wydra, przede wszystkim zahamować dopływ zanieczyszczeń do wód Ilanki.

Zacznie obszaru dla zachowania krajowych zasobów w kontynentalnym regionie biogeograficznym: wg SDF D, w oparciu o weryfikację terenową – C.

Ogólny stan zachowania gatunku w sieci Natura 2000 w regionie kontynentalnym, na podstawie wyników raportowania i monitoringu – dane GIOŚ: FV

Stan zachowania gatunku w obszarze: XX

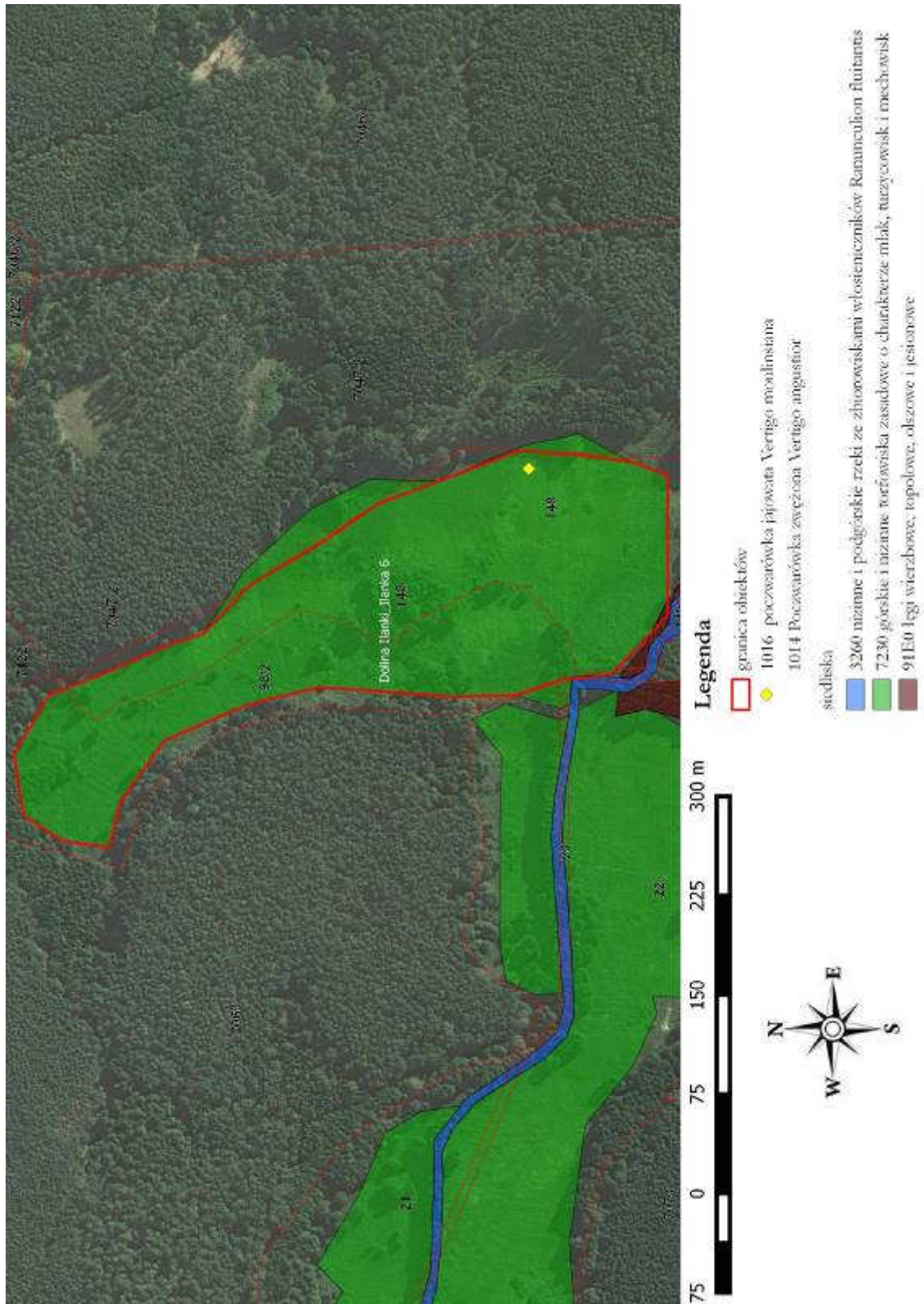
Bóbr europejski *Castor fiber* - 1337

Bóbr europejski jest największym gryzoniem Euroazji. Przednie kończyny są bardzo zręczne i chwytne, tylne są mocne i masywne o palcach spiętych błoną pławną. Masa ciała osiąga od 18-25 kg, choć nieraz przekracza 30 kg (Goździewski, 2007), długość ciała 90-110 cm (Żurowski, 1979). W Obszarze jest gatunkiem pospolitym stwierdzonym na co najmniej 8-9 stanowiskach.

Zacznie obszaru dla zachowania krajowych zasobów w kontynentalnym regionie biogeograficznym: wg SDF D, w oparciu o weryfikację terenową – C.

Ogólny stan zachowania gatunku w sieci Natura 2000 w regionie kontynentalnym, na podstawie wyników raportowania i monitoringu – dane GIOŚ: FV

Stan zachowania gatunku w obszarze: FV

Ryc. 133 Lokalizacja siedlisk i gatunków w obszarze obiektu

23.4. Stan ochrony wybranych przedmiotów ochrony objętych PZO

Tabela 8. Stan ochrony wybranych przedmiotów ochrony (wyciąg z PZO)

Przedmioty ochrony objęte Planem								
Siedliska przyrodnicze	Kod Natura	Stanowisko	Parametr stanu	Wskaźnik	Ocena stanu ochrony na podstawie dostępnych danych wg skali FV, UI, U2	Ocena stanu ochrony po weryfikacji terenowej wg skali FV, UI, U2	Ogólna ocena stanu ochrony siedliska/gatunku wg skali FV, UI, U2	Uwagi
nizinne i podgórskie rzeki ze zbiorowiskami włośniczników <i>Ranunculion fluitantis</i>	3260	1	Powierzchnia siedliska			U2	U2	Ocena wynika ze zmniejszenia się areалу siedliska w obszarze z uwagi prawdopodobnie na pogarszającą się jakość wody oraz ubóstwo gatunków charakterystyczny
			Struktura i funkcje	Gatunki charakterystyczne - włośniczniki		U2		
				Gatunki charakterystyczne - inne		U2		
				Materiał dna koryta		U1		
				Ocena stanu ekologicznego		FV		
				Pokrycie transektu przez moczarkę kanadyjską <i>Elodea canadensis</i>		FV		
				Przepływy		FV		
				Śpiętrzenie wód rzeki		FV		
				Wskaźnik naturalności siedliska (HQA)		FV		
				Wskaźnik przekształcenia siedliska (HMS)		FV		
				Naturalne elementy morfologiczne		FV		
				Zacienienie rzeki		U1		
				Gatunki inwazyjne		FV		
				Ścieki		FV		
Perspektywy ochrony		FV						
górskie i nizinne torfowiska zasadowe o charakterze młak, turzycowisk i	7230	1	Powierzchnia siedliska	Powierzchnia siedliska	XX	U1	U1	-
			Struktura i funkcje	Gatunki charakterystyczne	XX	U1		
				Gatunki dominujące	XX	U1		

Przedmioty ochrony objęte Planem								
Siedliska przyrodnicze	Kod Natura	Stanowisko	Parametr stanu	Wskaźnik	Ocena stanu ochrony na podstawie dostępnych danych wg skali FV, UI, U2	Ocena stanu ochrony po weryfikacji terenowej wg skali FV, UI, U2	Ogólna ocena stanu ochrony siedliska/gatunku wg skali FV, UI, U2	Uwagi
mechowisk				Pokrycie i struktura gatunkowa mchów	XX	U1		
				Obce gatunki inwazyjne	XX	FV		
				Gatunki ekspansywne roślin zielnych	XX	FV		
				Występowanie trawertynów	XX	XX		
				pH	XX	FV		
				Ekspansja krzewów i podrostu drzew	XX	U1		
				Stopień uwodnienia	XX	FV		
				Pozyskanie torfu	XX	FV		
				Melioracje odwadniające	XX	FV		
				Perspektywy ochrony	Perspektywy ochrony	XX		
			Powierzchnia siedliska	Powierzchnia siedliska	XX	FV	FV	-
		2	Struktura i funkcje	Gatunki charakterystyczne	XX	FV		
				Gatunki dominujące	XX	FV		
				Pokrycie i struktura gatunkowa mchów	XX	FV		
				Obce gatunki inwazyjne	XX	FV		
				Gatunki ekspansywne roślin zielnych	XX	FV		
				Występowanie trawertynów	XX	XX		
				pH	XX	FV		
				Ekspansja krzewów i podrostu drzew	XX	FV		
Stopień uwodnienia	XX			FV				

Przedmioty ochrony objęte Planem								
Siedliska przyrodnicze	Kod Natura	Stanowisko	Parametr stanu	Wskaźnik	Ocena stanu ochrony na podstawie dostępnych danych wg skali FV, U1, U2	Ocena stanu ochrony po weryfikacji terenowej wg skali FV, U1, U2	Ogólna ocena stanu ochrony siedliska/gatunku wg skali FV, U1, U2	Uwagi
				Pozyskanie torfu	XX	FV		
				Melioracje odwadniające	XX	FV		
			Perspektywy ochrony	Perspektywy ochrony	XX	FV		
Łęgi wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe (<i>Salicetum albo-fragilis</i> , <i>Populetum albae</i> , <i>Alnenion</i>)	91E0	1 (II Młyn)	Powierzchnia siedliska	Powierzchnia siedliska	XX	FV	U1	
			Struktura i funkcje	Gatunki charakterystyczne	XX	U1		
				Obce gatunki inwazyjne	XX	FV		
				Gatunki ekspansywne roślin zielnych	XX	FV		
				Martwe drewno	XX	U1		
				Naturalność koryta rzecznego (brak regulacji)	XX	FV		
				Rytm zalewów	XX	FV		
				Wiek drzewostanu (obecność starodrzewu)	XX	U1		
				Pionowa struktura roślinności	XX	U1		
				Gatunki obce w drzewostanie	XX	FV		
				Naturalne odnowienie drzewostanu	XX	U1		
				Pozyskanie drewna i inne przekształcenia związane z użytkowaniem	XX	FV		
				Naturalny kompleks siedlisk	XX	U1		
Martwe drewno wielkowiedmiarowe (leżące lub stojące > 3 m długości i > 50 m średnicy)	XX	U1						

Przedmioty ochrony objęte Planem								
Siedliska przyrodnicze	Kod Natura	Stanowisko	Parametr stanu	Wskaźnik	Ocena stanu ochrony na podstawie dostępnych danych wg skali FV, UI, U2	Ocena stanu ochrony po weryfikacji terenowej wg skali FV, UI, U2	Ogólna ocena stanu ochrony siedliska/gatunku wg skali FV, UI, U2	Uwagi
				Stan kluczowych dla różnorodności biologicznej lokalnie typowych dla siedliska (wskaźnik fluktuacji, stosować tylko, gdy są odpowiednie dane)	XX	XX		
			Perspektywy ochrony	Perspektywy ochrony	XX	FV		
Łęgi wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe (<i>Salicetum alba-fragilis</i> , <i>Populetum albae</i> , <i>Alnenion</i>)	91E0	2 (III Młyn)	Powierzchnia siedliska	Powierzchnia siedliska	XX	FV	U2	
			Struktura i funkcje	Gatunki charakterystyczne	XX	U2		
				Obce gatunki inwazyjne	XX	U1		
				Gatunki ekspansywne roślin zielnych	XX	FV		
				Martwe drewno	XX	U1		
				Naturalność koryta rzeczno-rytm zalewów	XX	U1		
				Rytm zalewów	XX	U2		
				Wiek drzewostanu (obecność starodrzewu)	XX	U1		
				Pionowa struktura roślinności	XX	U2		
				Gatunki obce w drzewostanie	XX	FV		
				Naturalne odnowienie drzewostanu	XX	U2		
				Pozyskanie drewna i inne przekształcenia związane z użytkowaniem	XX	FV		
				Naturalny kompleks siedlisk	XX	U1		
Martwe drewno wielkowiedrowne (leżące lub stojące > 3 m długości i > 50 m średnicy)	XX	U2						

Przedmioty ochrony objęte Planem								
Siedliska przyrodnicze	Kod Natura	Stanowisko	Parametr stanu	Wskaźnik	Ocena stanu ochrony na podstawie dostępnych danych wg skali FV, UI, U2	Ocena stanu ochrony po weryfikacji terenowej wg skali FV, UI, U2	Ogólna ocena stanu ochrony siedliska/gatunku wg skali FV, UI, U2	Uwagi
				Stan kluczowych dla różnorodności biologicznej lokalnie typowych dla siedliska (wskaźnik fluktuacji, stosować tylko, gdy są odpowiednie dane)	XX	XX		
			Perspektywy ochrony	Perspektywy ochrony	XX	FV		
Łęgi wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe (<i>Salicetum albob-fragilis</i> , <i>Populetum albae</i> , <i>Alnenion</i>)	91E0	3 (IV Młyn)	Powierzchnia siedliska	Powierzchnia siedliska	XX	FV	U1	
			Struktura i funkcje	Gatunki charakterystyczne	XX	FV		
				Obce gatunki inwazyjne	XX	FV		
				Gatunki ekspansywne roślin zielnych	XX	FV		
				Martwe drewno	XX	U1		
				Naturalność koryta rzeczno-rybnego (brak regulacji)	XX	FV		
				Rytm zalewów	XX	U1		
				Wiek drzewostanu (obecność starodrzewu)	XX	U1		
				Pionowa struktura roślinności	XX	U1		
				Gatunki obce w drzewostanie	XX	FV		
				Naturalne odnowienie drzewostanu	XX	U1		
				Pozyskanie drewna i inne przekształcenia związane z użytkowaniem	XX	FV		
				Naturalny kompleks siedlisk	XX	FV		
Martwe drewno wielkogymiarowe (leżące lub stojące > 3 m długości i > 50 m średnicy)	XX	U1						

Przedmioty ochrony objęte Planem								
Siedliska przyrodnicze	Kod Natura	Stanowisko	Parametr stanu	Wskaźnik	Ocena stanu ochrony na podstawie dostępnych danych wg skali FV, UI, U2	Ocena stanu ochrony po weryfikacji terenowej wg skali FV, UI, U2	Ogólna ocena stanu ochrony siedliska/gatunku wg skali FV, UI, U2	Uwagi
				Stan kluczowych dla różnorodności biologicznej lokalnie typowych dla siedliska (wskaźnik fluktuacji, stosować tylko, gdy są odpowiednie dane)	XX	XX		
			Perspektywy ochrony	Perspektywy ochrony	XX	FV		
Łęgi wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe (<i>Salicetum albob-fragilis</i> , <i>Populetum albae</i> , <i>Alnenion</i>)	91E0	4 (Bobrówka)	Powierzchnia siedliska	Powierzchnia siedliska	XX	FV	U2	
			Struktura i funkcje	Gatunki charakterystyczne	XX	FV		
				Obce gatunki inwazyjne	XX	U1		
				Gatunki ekspansywne roślin zielnych	XX	FV		
				Martwe drewno	XX	U2		
				Naturalność koryta rzeczno-rybnego (brak regulacji)	XX	U2		
				Rytm zalewów	XX	U1		
				Wiek drzewostanu (obecność starodrzewu)	XX	U1		
				Pionowa struktura roślinności	XX	U1		
				Gatunki obce w drzewostanie	XX	U1		
				Naturalne odnowienie drzewostanu	XX	U1		
				Pozyskanie drewna i inne przekształcenia związane z użytkowaniem	XX	FV		
				Naturalny kompleks siedlisk	XX	FV		
Martwe drewno wielkogymiarowe (leżące lub stojące > 3 m długości i > 50 m średnicy)	XX	U1						

Przedmioty ochrony objęte Planem								
Siedliska przyrodnicze	Kod Natura	Stanowisko	Parametr stanu	Wskaźnik	Ocena stanu ochrony na podstawie dostępnych danych wg skali FV, UI, U2	Ocena stanu ochrony po weryfikacji terenowej wg skali FV, UI, U2	Ogólna ocena stanu ochrony siedliska/gatunku wg skali FV, UI, U2	Uwagi
				Stan kluczowych dla różnorodności biologicznej lokalnie typowych dla siedliska (wskaźnik fluktuacji, stosować tylko, gdy są odpowiednie dane)	XX	U2		
			Perspektywy ochrony	Perspektywy ochrony	XX	FV		
Łęgi wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe (<i>Salicetum albob-fragilis</i> , <i>Populetum albae</i> , <i>Alnenion</i>)	91E0	5 (Wystok)	Powierzchnia siedliska	Powierzchnia siedliska	XX	FV	U1	
			Struktura i funkcje	Gatunki charakterystyczne	XX	FV		
				Obce gatunki inwazyjne	XX	FV		
				Gatunki ekspansywne roślin zielnych	XX	U1		
				Martwe drewno	XX	U1		
				Naturalność koryta rzeczno-ego (brak regulacji)	XX	FV		
				Rytm zalewów	XX	FV		
				Wiek drzewostanu (obecność starodrzewu)	XX	U1		
				Pionowa struktura roślinności	XX	U1		
				Gatunki obce w drzewostanie	XX	FV		
				Naturalne odnowienie drzewostanu	XX	U1		
				Pozyskanie drewna i inne przekształcenia związane z użytkowaniem	XX	FV		
				Naturalny kompleks siedlisk	XX	FV		
Martwe drewno wielkowiedmiarowe (leżące lub stojące > 3 m długości i > 50 m średnicy)	XX	U1						

Przedmioty ochrony objęte Planem								
Siedliska przyrodnicze	Kod Natura	Stanowisko	Parametr stanu	Wskaźnik	Ocena stanu ochrony na podstawie dostępnych danych wg skali FV, UI, U2	Ocena stanu ochrony po weryfikacji terenowej wg skali FV, UI, U2	Ogólna ocena stanu ochrony siedliska/gatunku wg skali FV, UI, U2	Uwagi
				Stan kluczowych dla różnorodności biologicznej lokalnie typowych dla siedliska (wskaźnik fluktuacji, stosować tylko, gdy są odpowiednie dane)	XX	XX		
			Perspektywy ochrony	Perspektywy ochrony	XX	FV		
Łęgi wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe (<i>Salicetum albob-fragilis</i> , <i>Populetum albae</i> , <i>Alnenion</i>)	91E0	6 (Tarnawa)	Powierzchnia siedliska	Powierzchnia siedliska	XX	FV	U1	
			Struktura i funkcje	Gatunki charakterystyczne	XX	FV		
				Obce gatunki inwazyjne	XX	FV		
				Gatunki ekspansywne roślin zielnych	XX	FV		
				Martwe drewno	XX	U1		
				Naturalność koryta rzeczno-rybnego (brak regulacji)	XX	FV		
				Rytm zalewów	XX	FV		
				Wiek drzewostanu (obecność starodrzewu)	XX	U1		
				Pionowa struktura roślinności	XX	U2		
				Gatunki obce w drzewostanie	XX	U1		
				Naturalne odnowienie drzewostanu	XX	U1		
				Pozyskanie drewna i inne przekształcenia związane z użytkowaniem	XX	FV		
				Naturalny kompleks siedlisk	XX	FV		
Martwe drewno wielkogymiarowe (leżące lub stojące > 3 m długości i > 50 m średnicy)	XX	U1						

Dokumentacja i plan ochrony rezerwatu przyrody "Dolina Ilanki II"

Przedmioty ochrony objęte Planem								
Siedliska przyrodnicze	Kod Natura	Stanowisko	Parametr stanu	Wskaźnik	Ocena stanu ochrony na podstawie dostępnych danych wg skali FV, UI, U2	Ocena stanu ochrony po weryfikacji terenowej wg skali FV, UI, U2	Ogólna ocena stanu ochrony siedliska/gatunku wg skali FV, UI, U2	Uwagi
				Stan kluczowych dla różnorodności biologicznej lokalnie typowych dla siedliska (wskaźnik fluktuacji, stosować tylko, gdy są odpowiednie dane)	XX	XX		
			Perspektywy ochrony	Perspektywy ochrony	XX	FV		

Gatunki	Kod przedmiotu ochrony	Stanowisko	Parametr stanu	Wskaźnik	Ocena stanu ochrony po weryfikacji terenowej wg skali FV, UI, U2	Ocena ogólna	Ogólna ocena stanu ochrony siedliska/gatunku wg skali FV, UI, U2	Uwagi
kumak <i>Bombina bombina</i>	1188	1 (Tarnawa)	Parametry populacji	Liczba zbiorników, w których stwierdzono	XX	FV	FV	Gatunek stwierdzony w większości istniejących stawów
				Liczba zbiorników, w których stwierdzono	XX	FV		
			Parametry siedliska gatunku	Liczba wszystkich zbiorników	XX	FV		
				Liczba zbiorników stałych	XX	FV		
			Szanse zachowania gatunku		XX	FV		
traszka grzebienia sta <i>Triturus cristatus</i>	1166	1 (Tarnawa)	Parametry populacji	liczba osobników dorosłych	XX	FV	FV	Gatunek stwierdzony w większości stawów w kompleksie
				liczba osobników młodych/larw	XX	FV		
				liczba jaj lub tylko obecność jaj	XX	FV		
				Powierzchnia zbiornika	XX	FV		
				Stołość zbiornika	XX	FV		
				Jakość wody	XX	FV		
				Zacienie zbiornika	XX	FV		
				Wpływ ptaków wodnych	XX	FV		
				Wpływ ryb	XX	FV		
				Liczba zbiorników w odległości ≤500m	XX	FV		
				Ocena jakości środowiska lądowego	XX	FV		

Dokumentacja i plan ochrony rezerwatu przyrody "Dolina Ilanki II"

			Stopień zarośnięcia lustra wody przez	XX	FV		
			Szanse zachowania gatunku	XX	FV		

Gatunki	Kod przedmiotu ochrony	Stanowisko	Parametr stanu	Wskaźnik	Ocena stanu ochrony po weryfikacji terenowej wg skali FV, UI, U2	Ocena ogólna	Ogólna ocena stanu ochrony siedliska/gatunku wg skali FV, UI, U2	Uwagi
<i>V. moulinsiana</i>	1016	17	Parametry populacji	Zagęszczenie	FV	FV	FV	Warunki na stanowisku odpowiadają wymaganiom siedliskowym <i>V. moulinsiana</i> . Wskazany monitoring co ok. 4 lata.
				Struktura wiekowa	FV			
				Obszar zajmowany przez gatunek na stanowisku	FV			
			Parametry siedliska gatunku	Powierzchnia potencjalnego siedliska na stanowisku	FV	FV		
				Roślinność	FV			
				Stopień zarośnięcia	FV			
				Stopień wilgotności	FV			
			Szanse zachowania gatunku		FV	FV		
<i>V. angustior</i>	1014	16	Parametry populacji	Zagęszczenie	FV	FV	FV	Warunki siedliskowe na stanowisku odpowiadają wymaganiom <i>V. angustior</i> . Wskazany monitoring co ok. 4 lata.
				Struktura wiekowa	FV			
			Parametry siedliska gatunku	Powierzchnia potencjalnego	FV	FV		
				Stopień zarośnięcia	FV			
				Stopień wilgotności	FV			
			Szanse zachowania gatunku		FV	FV		

<i>Lutra lutra</i>	1355	cały obszar	Parametry populacji	Liczebność	XX	XX	XX	Zaleca się weryfikację wiedzy
				Baza pokarmowa	FV			
				Jakość siedliska	U1/U2			
<i>Castor fiber</i>	1337	cały obszar	Parametry populacji	Liczebność	FV	FV	FV	-
				Siedlisko	Baza pokarmowa			
			Jakość siedliska	FV	FV			

Oceny stanu siedlisk jak też gatunków dokonano w oparciu o istniejącą metodykę stosowaną na potrzeby monitoringu siedlisk i gatunków przez GIOŚ. Ocen cząstkowych jak też sumarycznych dokonano w oparciu o wyskalowane wskaźniki szczegółowo opisane w ww. metodyce. Wyboru stanowisk, w przypadku siedlisk zajmujących duże powierzchnie (np. łągi) dokonano w taki sposób aby zapewnić w miarę ich równomierne rozmieszczenie w granicach całego obszaru. W przypadku pozostałych siedlisk i gatunków oceny dokonano w miejscach ich największej koncentracji, występowania największych płatów i wstępnie zakwalifikowanych jako najlepiej zachowane.

Wyniki:

3260 nizinne i podgórskie rzeki ze zbiorowiskami włosieniczników *Ranuncion fluitantis* – rzeka Ilanka do tej pory nie była kwalifikowana jako rzeka włosienicznikowa pomimo, że cechy hydromorfologiczne jak też obecność niektórych gatunków wyraźnie na to siedlisko wskazują. W górnym i dolnym biegu rzeki występowanie siedliska prawdopodobnie ogranicza zła jakość wód. Brak pełnego zestawu gatunków charakterystycznych w Obszarze może wynikać po części z nienajlepszej jakości wody jak też występowania odcinków silnie zacienionych. Niestety w chwili obecnej brak jest wystarczającej wiedzy na temat powodów takiego stanu. Głównie z uwagi na występowanie krótkich odcinków rzeki kwalifikujących się jako siedlisko 3260 w stosunku do potencjały jaki posiada Ilanka w granicach całego Obszaru stan siedliska oceniono na zły (U2).

7230 górskie i nizinne torfowiska zasadowe o charakterze młak, turzycowisk i mechowisk – kluczowe siedlisko w Obszarze. Najlepiej wykształcone płaty siedliska występują w postaci zespołu situ tępokwiatowego co wydaje się być cechą regionalną. Stan siedliska w Obszarze oceniony został na niewłaściwy (U1). Płaty siedliska cechują się niewielką liczbą gatunków charakterystycznych pomimo występowania korzystnych warunków siedliskowych jak też hydrologicznych. W Obszarze, poza nielicznymi płatami z udziałem charakterystycznych mchów brunatnych, nie występują fragmenty mechowisk. Przypuszczalnie obecna fizjonomia siedliska wynika głównie z zaniechania użytkowania kośnego promującego mchy w przeciwieństwie do gatunków wysokich turzyc i ziołorośli.

91E0 łągi wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe (*Salicetum albo-fragilis*, *Populetum albae*, *Alnenion*) – stan zachowania siedliska oceniono na niewłaściwy zły. Najważniejsze przesłanki, które zdecydowały o niskiej ocenie siedliska to brak wielkowymiarowego martwego drewna, stosunkowo ubogi skład florystyczny oraz warunki hydrologiczne tj. w wielu płatach brak występowania regularnych zalewów. Brak odpowiednich ilości martwego drewna w dużej mierze wynika tu z wieku drzewostanów, które porastają miejsce jeszcze do niedawna zajęte przez użytkowane łąki. Brak zalewów to prowadzone w przeszłości prace remontowe i konserwacyjne koryta rzeki przyczyniające się do stopniowego obniżania dna rzeki oraz izolowania koryta powstającymi z wybieranego materiału groblami. Obecnie Ilanka ulega szybkim procesom renaturyzacji, w wielu miejscach posiadając naturalny charakter dlatego należy się spodziewać stopniowej poprawy stanu siedliska w granicach całego obszaru.

1166 - traszka grzebieniasta (*Triturus cristatus*) – stan zachowania gatunku oceniono na właściwy (FV).

1188 - kumak nizinny (*Bombina bombina*) - stan zachowania gatunku oceniono na właściwy (FV).

1014 poczwarówka zwężona *Vertigo angustior* - stan zachowania oceniono jako niewłaściwy (U1) na podstawie 12 stanowisk. W przypadku siedliska ocenę właściwą (FV) otrzymało 5 z 12 stwierdzonych stanowisk, 5 otrzymało ocenę niezadowalającą (U1) i 2 – złą (U2). W przypadku populacji tego gatunku – na trzech stanowiskach otrzymała ocenę FV, na 7 – U1 i na dwóch – U2.

1016 poczwarówka jajowata *Vertigo moulinsiana* - stan zachowania oceniono jako niewłaściwy (U1) na podstawie 17 stanowisk. Ocena siedlisk poczwarówki jajowatej kształtowała się w następujący sposób: 5 otrzymało ocenę FV, 9 – ocenę U1 i 3 – ocenę U2. W przypadku oceny stanu populacji *V. moulinsiana* na zbadanych siedliskach – 5 otrzymało ocenę FV, 10 – ocenę U1 i 2 – ocenę U2.

Wydra *Lutra lutra* – 1355 – ocena stanu populacji wymaga specjalistycznych badań telemetrycznych, których nie prowadzono w ramach niniejszego PZO. Niewątpliwie dokonane obserwacje miejsc i śladów żerowania wydry świadczą o jej stałej obecności w Obszarze jednak trudno odnieść je do jej liczebności i rozmieszczenia. Informacje uzyskane również od wędkarzy wskazują, że gatunek w ostatnich latach bywa widywany znacznie częściej niż miało to miejsce przed 20 laty. Niemniej jednak tak fragmentaryczne dane nie pozwalają dokonać wiarygodnej oceny stanu zachowania gatunku w Obszarze. Ogólną ocenę należy przyjąć jako „C”.

Bóbr europejski *Castor fiber* – 1337 - stan populacji bobra dokonano na podstawie ogólnego rozpoznania liczby stanowisk, trendu liczebności oraz dostępności odpowiednich siedlisk (brak obecnie metodyki oceny stanu populacji). Biorąc pod uwagę dostępne dane oraz wieloletnie obserwacje w Obszarze prowadzone przez autorów opracowania należy stwierdzić, że populacja gatunku znajduje się we właściwym stanie ochrony. Wskazuje na to również jej trend liczebnościowy – regularny wzrost liczby stanowisk. Biorąc pod uwagę bardzo dobrą dostępność i wielkość potencjalnych siedlisk ogólny stan zachowania populacji należy uznać za właściwy (FV).

23.5. Analiza zagrożeń

Tabela 9. Analiza zagrożeń

L.p.	Przedmiot ochrony	Numer stanowiska	Zagrożenia	
			Istniejące	Potencjalne
1	3260 nizinne i podgórskie rzeki ze zbiorowiskami włośniczników <i>Ranunculion fluitantis</i>	1	Pogorszona jakość siedliska - wody spowodowana dopływem zanieczyszczeń (kod H01) – głównie ścieków pochodzących z źle funkcjonującej oczyszczalni ścieków (kod E03)	Degradacja jakości siedliska - wody spowodowana dopływem zanieczyszczeń (kod H01) – głównie ścieków pochodzących z źle funkcjonującej oczyszczalni ścieków (kod E03) jako efekt przyłączenia kolejnych systemów kanalizacyjnych przyczyniających się do

L.p.	Przedmiot ochrony	Numer stanowiska	Zagrożenia	
			Istniejące	Potencjalne
				zwiększenia objętości zrzucanych, nie w pełni oczyszczonych wód
2	7230 górskie i nizinne torfowiska zasadowe o charakterze młak, turzycowisk i mechowisk	1-2	Ekspansja drzew i krzewów na skutek zaniechania ekstensywnego użytkowania – koszenia (kod A03.03) Zalewanie wskutek działalności bobrów (kod J02.04) w szczególności wodami o pogorszonej jakości spowodowanej dopływem zanieczyszczeń (kod H01) – głównie ścieków pochodzących z źle funkcjonującej oczyszczalni ścieków (kod E03)	Zanieczyszczenie wód podziemnych z powodu przecieków ze składowisk odpadów (kod H02.02) Melioracje osuszające (J02.01) Pobór wód podziemnych (J02.07)
3	91E0 łęgi wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe (<i>Salicetum albo-fragilis</i> , <i>Populetum albae</i> , <i>Alnenion</i>)	1	Pogorszona jakość siedliska - wody spowodowana dopływem zanieczyszczeń (kod H01) – głównie ścieków pochodzących z źle funkcjonującej oczyszczalni ścieków (kod E03) Brak zalewów (kod J02.04.02)	Wycinka lasu (kod B02.02) Usuwanie martwych i umierających drzew (kod B02.04) Regulowanie (prostowanie) koryt rzecznych (kod J02.03.02)
4	traszka grzebieniasta (<i>Triturus cristatus</i>)		Brak	Intensywna hodowla ryb (kod (F01.01)
5	kumak nizinny (<i>Bombina bombina</i>)	1-4	Brak	Intensywna hodowla ryb (kod (F01.01)
6	poczwarówka zwężona <i>Vertigo angustior</i> -1014		Ekspansja drzew i krzewów na skutek zaniechania ekstensywnego użytkowania – koszenia (kod A03.03) Zalewanie wskutek działalności bobrów (kod J02.04) w szczególności wodami o pogorszonej jakości spowodowanej dopływem zanieczyszczeń (kod H01) – głównie ścieków pochodzących z źle funkcjonującej oczyszczalni ścieków (kod E03) Zajmowanie siedliska przez rozproszoną zabudowę (kod E06) Budowa stawów rybnych (J02.05.04)	Nasilenie procesu zajmowania siedliska przez rozproszoną zabudowę (kod E06) i budowę stawów rybnych (J02.05.04)
7	poczwarówka jajowata <i>Vertigo moulinsiana</i> - 1016		Ekspansja drzew i krzewów na skutek zaniechania ekstensywnego użytkowania – koszenia (kod A03.03) Zalewanie wskutek działalności bobrów (kod J02.04) w szczególności wodami o pogorszonej jakości spowodowanej dopływem zanieczyszczeń (kod H01) – głównie ścieków pochodzących z źle funkcjonującej oczyszczalni ścieków (kod E03)	Nasilenie procesu zajmowania siedliska przez rozproszoną zabudowę (kod E06) i budowę stawów rybnych (J02.05.04)

L.p.	Przedmiot ochrony	Numer stanowiska	Zagrożenia	
			Istniejące	Potencjalne
			Zajmowanie siedliska przez rozproszoną zabudowę (kod E06) Budowa stawów rybnych (J02.05.04)	
8	Wydra <i>Lutra lutra</i> 1337	cały obszar	Pogorszona jakość siedliska - wody spowodowana dopływem zanieczyszczeń (kod H01) – głównie ścieków pochodzących z źle funkcjonującej oczyszczalni ścieków (kod E03)	Degradacja jakości siedliska - wody spowodowana dopływem zanieczyszczeń (kod H01) – głównie ścieków pochodzących z źle funkcjonującej oczyszczalni ścieków (kod E03) jako efekt przyłączenia kolejnych systemów kanalizacyjnych przyczyniających się do zwiększenia objętości zrzucanych, nie w pełni oczyszczonych wód
9	Bóbr <i>Castor fiber</i> 1355	cały obszar	Brak	Brak

Charakterystyka zagrożeń

A04.03 - zanik siedlisk na skutek ekspansji drzew i krzewów w skutek zaniechania ekstensywnego użytkowania – wypasu, koszenia – zagrożenie bezpośrednio dotyczy większości siedlisk otwartych. Są to w takim stopniu zinwentaryzowane w Ostoi murawy kserotermiczne jak też torfowiska alkaliczne czy też turzycowiska stanowiące optymalne siedlisko dla obu gatunków poczwarówek.

B02.02 - wycinka lasu. Wycinka lasu w rejonie zlewni powierzchniowej może nieznacznie przyczyniać się do tempa przepływu wód powierzchniowych i podziemnych. W przypadku siedlisk leśnych bezpośrednio pogarszać strukturę wiekową drzewostanów i pośrednio przyczyniać się do eliminacji drzew stanowiących źródło martwego drewna.

B02.04 - usuwanie martwych i umierających drzew. Mimo, że w granicach obszaru usuwanie martwych lub umierających drzew odbywa się na niewielką skalę (dotyczy głównie siedliska 9190) to realnie nie pozwala ono osiągnąć właściwego ich stanu ochrony.

J02.01 - melioracje osuszające – obecnie zagrożenie praktycznie zostało wyeliminowane jednak skutki prowadzonych w przeszłości prac melioracyjnych obserwować można do dnia dzisiejszego. Znaczna część rowów melioracyjnych nawet silnie zarośniętych wciąż przyczynia się do pogarszania warunków wodnych Obszaru, szczególnie torfowisk czy źródłiskowych łągów na kopułach torfowiskowych.

J02.15 - zmiana poziomu wód gruntowych, wywołana przez okresowe odlesienie zlewni powierzchniowej

B02.02 – zagrożenie potencjalne i raczej w przypadku zaistnienia, nie niosące za sobą katastrofalnych następstw. Dotyczy głównie siedliska 7140 – niewielkiego torfowiska gdzie zmiany poziomu wód mogą być następstwem wycinki lasu.

J02.07 - pobór wód podziemnych – zagrożenie potencjalne, w przypadku zwiększonego poboru wód ze studni głębinowych w Torzymiu, a szczególnie w przypadku realizacji przedsięwzięcia „Park Rozrywki” w miejscowości Kownaty. Ingerencja w system obiegu wód podziemnych zlewni podziemnej Ilanki może istotnie wpłynąć na funkcjonowanie przede wszystkim siedliska 7230 oraz łągów źródłiskowych.

J02.03.02 - regulowanie (prostowanie) koryt rzecznych – szerzej opisane w części poświęconej ichtiofaunie. W przypadku siedlisk potencjalnie dotyczy siedliska 3260 gdzie bezpośrednio może prowadzić do jego zniszczenia oraz siedliska 91E0 poprzez np. eliminację lub ograniczanie właściwych rytmów zalewów. Pośrednio dotyczy większości siedlisk gdyż może przyczyniać się do zmian w tempie przepływu wód – zarówno powierzchniowych jak i podziemnych.

J02.04.02 - brak zalewów. Zagrożenie bezpośrednio dotyczące łągów. Jest wynikiem prowadzonych w przeszłości prac „remontowo-konserwacyjnych” rzeki Ilanki, czego efektem jest obniżenie dna koryta rzeczno i odcięcie terenów przyległych od rzeki (wybierany materiał z dna rzeki niezgodnie z prawem składowany był na skarpach przyczyniając się do powstawania, wprawdzie niewysokich ale skutecznie odcinających wałów.

J02.04. – zmiana warunków wodnych wskutek działalności bobrów – zagrożenie dość istotne, z uwagi na niekorzystne parametry fizykochemiczne wód Ilanki dla siedliska 7230 zasilanego czystymi wodami podziemnymi.

E06 – zajmowanie siedlisk przez rozproszoną zabudowę,

J02.05.04 budowa stawów rybnych – zjawisko od kilku lat obserwowane w południowej części Obszaru. Pomimo ewidentnego, negatywnego oddziaływania (szczególnie poprzez likwidację siedlisk obu gatunków poczwarówek, ingerencję w warunki wodne) proces zajmowania kolejnych fragmentów terenu wydaje się wraz z upływem czasu nasilać.

F01.01 - intensywna hodowla ryb – zagrożenie bezpośrednio dotyczy płazów dla których są zagrożeniem a pośrednio większości gatunków i siedlisk z uwagi na możliwość dostarczania dodatkowego ładunku biogenów.

H01 - degradacja jakości siedliska - wody spowodowana dopływem zanieczyszczeń,

E03 - dopływ ścieków - szczegółowo opisane w charakterystyce zagrożeń dla ichtiofauny. Zanieczyszczone wody rzeki Ilanki oddziałują bezpośrednio nie tylko na gatunki ryb ale też siedliska. Bezpośrednio, na siedlisko 3150 i 3260. W przypadku tworzenia się lokalnych zalewów (w wyniku np. działalności bobrów) zanieczyszczone wody mają negatywny wpływ na inne siedliska np. łągi a szczególnie katastrofalny wpływ na siedlisko 7230. Źródła zanieczyszczeń wskazane zostały w opisie dotyczącym zagrożeń dla ichtiofauny.

H02.02 - zanieczyszczenie wód podziemnych z powodu przecieków ze składowisk odpadów. Oprócz zanieczyszczeń bezpośrednio wprowadzanych do wód rzeki Ilanki, zagrożeniem mogą być nielegalne wysypiska śmieci położone w zlewni rzeki Ilanki. Jednym z nich jest np. wypełniona odpadami dawna zwirownia w sąsiedztwie miejscowości Kownaty.

23.6. Cele działań ochronnych

Tabela 10. Cele działań ochronnych

Przedmiot ochrony	Numer stanowiska	Stan ochrony	Cele działań ochronnych	Perspektywa osiągnięcia właściwego stanu ochrony
3260 nizinne i podgórskie rzeki ze zbiorowiskami	1	U2	Poprawa stanu ochrony siedliska przyrodniczego,	2020r.

Przedmiot ochrony	Numer stanowiska	Stan ochrony	Cele działań ochronnych	Perspektywa osiągnięcia właściwego stanu ochrony
włosieniczników <i>Ranunculon fluitantis</i>			poprzez utrzymanie obecnie zachodzącego procesu naturalizacji doliny rzeki Ilanki wraz ze spontanicznym rozwojem roślinności wodnej.	
7230 górskie i nizinne torfowiska zasadowe o charakterze młak, turzycowisk i mechowisk	1-2	U1	Poprawa stanu ochrony siedliska przyrodniczego, poprzez utrzymanie i/lub wprowadzenie określonej formy użytkowania gospodarczego, na powierzchni nie mniejszej niż 50% zasobów siedliska w obszarze.	2020r.
91E0 łągi wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe (<i>Salicetum albae</i> , <i>Populetum albae</i> , <i>Alnenion glutinoso-incanae</i> , olsy źródliskowe)	1-6	U2	Poprawa stanu ochrony siedliska przyrodniczego, poprzez odtworzenie zasobów martwego drewna w ekosystemie oraz zapewnienie kształtowania struktury siedliska przez spontaniczne procesy naturalne na części zasobów ekosystemu w obszarze.	2020r.
1188 kumak <i>Bombina bombina</i>	1	FV	Utrzymanie istniejącego, właściwego stanu ochrony gatunku w obszarze.	-
1166 traszka grzebieniasta <i>Triturus cristatus</i>	1	FV	Utrzymanie istniejącego, właściwego stanu ochrony gatunku w obszarze.	-
1014 poczwarówka zwężona <i>Vertigo angustior</i>	1-17	U1	Poprawa stanu ochrony gatunku, poprzez ograniczenie i/lub całkowitą eliminację spontanicznej sukcesji zachodzącej w obrębie siedliska gatunku w obszarze	2018r.
1016 poczwarówka jajowata <i>Vertigo moulisiana</i>	1-17	U1	Poprawa stanu ochrony gatunku, poprzez ograniczenie i/lub całkowitą eliminację spontanicznej sukcesji zachodzącej w obrębie siedliska gatunku w obszarze	2018r.

3260 nizinne i podgórskie rzeki ze zbiorowiskami włosieniczników *Ranunculon fluitantis* - stan siedliska w dużym stopniu uzależniony od jakości wód powierzchniowych. Prawdopodobnie poprawa jakości wody w rzece Ilance poprzez modernizację oczyszczalni ścieków będzie wystarczającym działaniem zapewniającym poprawę stanu siedliska. Zakłada się, że modernizacja oczyszczalni oraz poprawa jakości wody nastąpi w przeciągu najbliższych 7-8 lat, , choć zgodnie z prawem powinna być dokonana do 31.12.2015 r.

7230 górskie i nizinne torfowiska zasadowe o charakterze młak, turzycowisk i mechowisk. Jako siedlisko półnaturalne dla zachowania wymaga prowadzenia ekstensywnej gospodarki łąkowej lub pastwiskowej. Jest to jedyna metoda utrzymania siedliska we właściwym stanie.

91E0 łągi wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe (*Salicetum albae*, *Populetum albae*, *Alnenion glutinoso-incanae*, olsy źródliskowe). Kluczowymi parametrami decydującymi o stanie siedliska leśnego jest wiek lasu i związane z nim zróżnicowanie strukturalne i funkcjonalne,

w pełni rozwinięte w chronionych zachowawczo kompleksach starodrzewów, zubożone w lasach gospodarczych, w młodszych klasach wieku. Wskaźnikiem stanu najistotniejszym dla oceny tego parametru jest znaczący w odniesieniu do lasów o znacznym stopniu naturalności, niedobór starych i grubych drzew, także martwych i obumierających. W przypadku leśnych siedlisk za najistotniejsze uznać należy zapewnienie „rusztu ekologicznego” zbudowanego z biernie chronionych fragmentów najcenniejszych, reprezentatywnych płatów w istniejącym już rezerwacie oraz zapewnienie w skali całego Obszaru w płatach siedliska znaczącego udziału starodrzewów oraz zapewnienie sposobów gospodarowania w obrębie siedliska gwarantujących zachowanie lub poprawę stanu poszczególnych płatów w długim okresie czasu. Zakłada się, że prowadzona konsekwentnie ochrona bierna na ok. 10% powierzchni zajętej przez siedlisko w skali Obszaru oraz minimalizacja wpływu gospodarki leśnej przy odpowiedniej modyfikacji zasad gospodarowania, a także przy wykorzystaniu unaturalniających procesów zachodzących w ekosystemach pozbawionych antropopresji, doprowadzi do poprawy stanu siedliska, w tym wskaźników oceny takich jak wiek i struktura drzewostanu, martwe drewno.

1188 kumak *Bombina bombina*. Gatunek pozostaje w dobrym stanie zachowania i wydaje się, że w okresie najbliższych kilkunastu lat nic tego stanu nie powinno zmienić.

1166 traszka grzebieniasta *Triturus cristatus*. Gatunek pozostaje w dobrym stanie zachowania i wydaje się, że w okresie najbliższych kilkunastu lat nic tego stanu nie powinno zmienić.

1014 poczwarówka zwężona *Vertigo angustior*, 1016 poczwarówka jajowata *Vertigo moulisiana*. Warunkiem poprawy stanu zachowania gatunków jest poprawa i utrzymanie dogodnych dla niego siedlisk, głównie wysokich turzyc. Takim czynnikiem wydaje się sporadyczne ich koszenie na odpowiedniej wysokości co zapewnia ograniczenie ekspansji innych gatunków, w tym trzciny czy drzew i krzewów.

23.7. Działania ochronne

Tabela 11. Działania ochronne

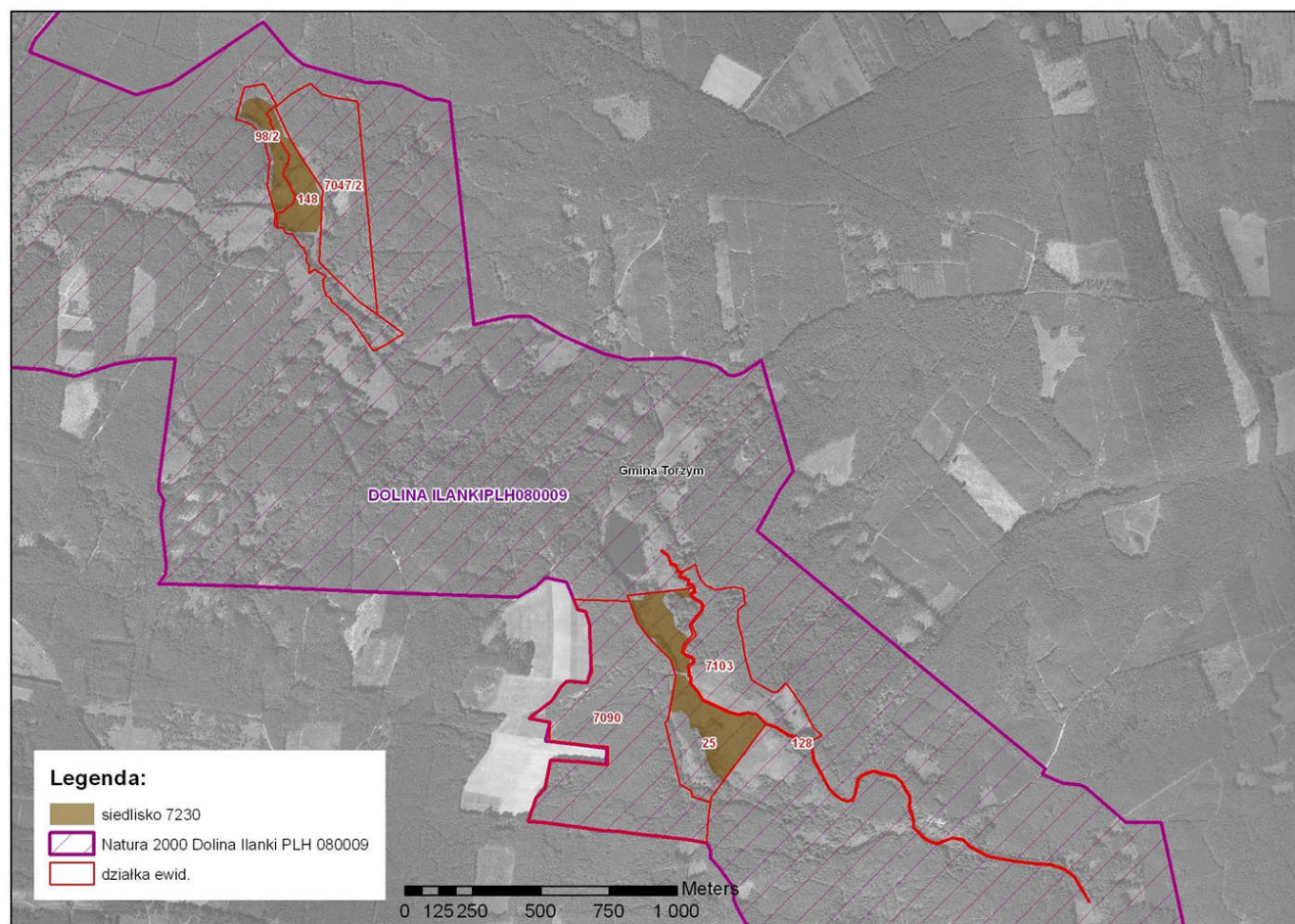
Przedmiot ochrony	Działania ochronne		
	Opis zadania ochronnego	Obszar wdrażania	Podmiot odpowiedzialnych za wykonanie
Wszystkie przedmioty ochrony obszaru	Nr	<i>Działania dotyczące ochrony czynnej siedlisk przyrodniczych oraz gatunków zwierząt i ich siedlisk</i>	
	A1	Poinformowanie właścicieli i/lub zarządców nieruchomości o ustaleniu na danym terenie występowania przedmiotu ochrony obszaru, a także o formalnych zasadach jego ochrony. Zadanie należy wykonać w pierwszym roku	Właściciele i/lub zarządcy nieruchomości na których potwierdzono występowanie przedmiotów ochrony obszaru -

Przedmiot ochrony	Działania ochronne		
	Opis zadania ochronnego	Obszar wdrażania	Podmiot odpowiedzialnych za wykonanie
		obowiązki planu zadań ochronnych.	
7230 górskie i nizinne torfowiska zasadowe o charakterze młak, turzycowisk i mechowisk	A2	<p>Działanie obligatoryjne: Zachowanie siedliska przyrodniczego stanowiącego przedmiot ochrony obszaru we wskazanym obszarze wdrażania.</p> <p>Działanie fakultatywne: Użytkowanie zgodnie z wymogami odpowiedniego pakietu rolnośrodowiskowego w ramach obowiązującego Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich, ukierunkowanego na ochronę torfowisk (7230). Zadanie należy realizować od drugiego roku obowiązywania planu zadań ochronnych, do końca jego obowiązywania.</p>	<p>Grunty zlokalizowane na działkach ewidencyjnych położonych w granicach poligonu, zgodnie z rysunkiem planu – stanowiącym załącznik nr 6 do zarządzenia</p> <p>Właściciel lub zarządca nieruchomości na podstawie umowy zawartej z organem sprawującym nadzór nad obszarem lub na podstawie zobowiązania podjętego w związku z korzystaniem z programów wsparcia z tytułu obniżenia dochodowości, a w odniesieniu do gruntów stanowiących własność Skarbu Państwa zarządca nieruchomości w związku z wykonywaniem obowiązków z zakresu ochrony środowiska podstawie przepisów obowiązującego prawa lub w przypadku braku tych przepisów na podstawie porozumienia zawartego ze sprawującym nadzór nad obszarem</p>
<p>1014 Poczwarówka zwięzła (<i>Vertigo angustior</i>)</p> <p>1016 Poczwarówka jajowata (<i>Vertigo moulinsiana</i>)</p>	A3	<p>Działanie obligatoryjne: Zachowanie siedliska gatunku stanowiącego przedmiot ochrony obszaru we wskazanym obszarze wdrażania.</p> <p>Działanie fakultatywne: Użytkowanie zgodnie z wymogami odpowiedniego pakietu rolnośrodowiskowego w ramach obowiązującego Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich, ukierunkowanego na ochronę torfowisk, stanowiących miejsca występowania i rozrodu gatunku (1014 i 1016).</p>	<p>Grunty zlokalizowane na działkach ewidencyjnych położonych w granicach poligonu, zgodnie z rysunkiem planu – stanowiącym załącznik nr 7 do zarządzenia</p> <p>Właściciel lub zarządca nieruchomości na podstawie umowy zawartej z organem sprawującym nadzór nad obszarem lub na podstawie zobowiązania podjętego w związku z korzystaniem z programów wsparcia z tytułu obniżenia dochodowości, a w odniesieniu do gruntów stanowiących własność Skarbu Państwa zarządca nieruchomości w związku z wykonywaniem obowiązków z zakresu ochrony środowiska podstawie przepisów obowiązującego prawa lub w przypadku braku tych przepisów na podstawie</p>

Przedmiot ochrony	Działania ochronne			
	Opis zadania ochronnego	Obszar wdrażania	Podmiot odpowiedzialnych za wykonanie	
		Zadanie należy realizować od drugiego roku obowiązywania planu zadań ochronnych, do końca jego obowiązywania.	porozumienia zawartego ze sprawującym nadzór nad obszarem	
096 Minóg strumieniowy (<i>Lampetra planeri</i>)	A4	Regularne rozbieranie i likwidacja tam bobrowych przegradzających koryto rzeki.	Rzeka Ilanka w granicach obszaru	Lubuski Zarząd Melioracji i Urządzeń Wodnych w Zielonej Górze, wykonujący w imieniu Marszałka Województwa uprawnienia Skarbu Państwa w odniesieniu do śródlądowych wód powierzchniowych, stanowiących własność publiczną
	Nr	<i>Działania związane z utrzymaniem lub modyfikacją metod gospodarowania</i>		
- 91E0 łągi wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe (<i>Salicetum albae</i> , <i>Populetum albae</i> , <i>Alnenion glutinoso-incanae</i> , olsy źródłiskowe),	B2	Wyłączenie z użytkowania rębnych płatów siedliska przyrodniczego, zlokalizowanych we wskazanym obszarze wdrażania. Dopuszcza się w sytuacjach zagrażających bezpieczeństwu ludzi, wycinkę pojedynczych drzew, z pozostawieniem pozyskanego drewna na powierzchni na której ścięto drzewo. Działanie ciągle realizowane w okresie obowiązywania planu zadań ochronnych.	Nadl. Torzym adres leśny: 14-13-2-05-74-d, 14-13-3-09-67-d, 14-13-3-09-68-g, 14-13-3-10-127-a, 14-13-3-10-127-d, 14-13-3-10-79-c, 14-13-3-10-79-h, 14-13-3-10-79-p, 14-13-3-11-123-n, 14-13-3-11-124-j, 14-13-3-11-126-b, 14-13-3-11-126-c, 14-13-3-11-126-i, 14-13-3-11-131-c,	Miejscowy nadleśniczy

Przedmiot ochrony	Działania ochronne		
	Opis zadania ochronnego	Obszar wdrażania	Podmiot odpowiedzialnych za wykonanie
		14-13-3-11-140-f, Nadl. Rzepin adres leśny: 10-26-2-06-337-c, 10-26-2-06-337-d, 10-26-2-06-337-f, 10-26-2-06-338-d (część),	
B9	W drzewostanach użytkowanych rębnie, pozostawiać fragmenty drzewostanów w formie grup i/lub kęp zajmujących, co najmniej 5% powierzchni drzewostanu do naturalnego rozpadu. Pozostawiać także, wszystkie drzewa miejscowo spróchniałe, drzewa z owocnikami grzybów, a także drzewa dziuplaste, złomy i wykroty. Działanie ciągłe realizowane w okresie obowiązywania planu zadań ochronnych.	Wszystkie płaty siedliska 91E0 zlokalizowane w obszarze, na gruntach stanowiących własność Skarbu Państwa w zarządzie PGL Lasy Państwowe z wyłączeniem płatów wskazanych w zadaniu B2	Miejscowy nadleśniczy
B10	Przy odnowieniu drzewostanów na siedlisku przyrodniczym 91E0, promować metodę odnowienia naturalnego oraz nie wprowadzać do składu gatunkowego upraw, obcych ekologicznie i geograficznie gatunków drzew, a w szczególności: dębu czerwonego (<i>Quercus rubra</i>), robinii akacjowej (<i>Robinia pseudoacacia</i>), czeremchy amerykańskiej (<i>Prunus serotina</i>) oraz modrzewia europejskiego (<i>Larix decidua</i>) i daglezi zielonej (<i>Pseudotsuga menziesii</i>). Działanie ciągłe realizowane w okresie	Wszystkie płaty siedliska 91E0 zlokalizowane w obszarze, na gruntach stanowiących własność Skarbu Państwa w zarządzie PGL Lasy Państwowe, o których mowa w zadaniu B9	Miejscowy nadleśniczy

Przedmiot ochrony	Działania ochronne		
	Opis zadania ochronnego	Obszar wdrażania	Podmiot odpowiedzialnych za wykonanie
		obowiązki planu zadań ochronnych.	
<i>Działania dotyczące monitoringu stanu przedmiotów ochrony oraz realizacji celów działań ochronnych</i>			
wszystkie przedmioty ochrony obszaru	C1	Ocena stanu ochrony zgodnie z założeniami metodycznymi obowiązującymi w ramach Państwowego Monitoringu Środowiska. Monitoring należy wykonać w 5 oraz w 10 roku obowiązywania planu zadań ochronnych.	W granicach obszaru
			Sprawujący nadzór nad obszarem

Ryc. 144 Siedliska przyrodniczego 7230 górskie i nizinne torfowiska zasadowe o charakterze młak, turzycowisk i mechowisk (działanie ochronne: nr A2)

Ryc. 155 Lokalizacja obszaru wdrażania działań z zakresu ochrony czynnej Gatunku: 1014 poczwarówki zwężonej (*Vertigo angustior*) oraz gatunku: 1016 poczwarówki jajowatej (*Vertigo moulinsiana*) (działanie ochronne: nr A3)

23.8. Wskazania do dokumentów planistycznych

Tabela 12. Wskazania do dokumentów planistycznych

Dokumentacja planistyczna	Wskazania do zmian w dokumentach planistycznych niezbędne do utrzymania bądź odtworzenia właściwego stanu ochrony siedlisk przyrodniczych oraz gatunków roślin i zwierząt. dla których ochrony został wyznaczony obszar Natura 2000 (Art. 28 ust 10 pkt 5 ustawy o ochronie przyrody)
Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Torzym przyjęte uchwałą Rady Miejskiej w Torzymiu Nr XXIII/197/01 z dnia 30 czerwca 2001 roku z późn. zmianami: - uchwałą Rady Miejskiej w Torzymiu Nr XII/66/11 z dnia 29 września 2011 roku, - uchwałą Nr XVIII/116/12 Rady Miejskiej w Torzymiu z dnia 28 czerwca 2012 r.	Realizacja dokumentu planistycznego, w części dotyczącej możliwości realizacji budowy zbiorników retencyjnych w granicach obszaru, może potencjalnie stworzyć ryzyko naruszenia zakazu, o którym mowa w art. 33 ust. 1 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody, względem siedlisk przyrodniczych: 3150, 6430, 7230 i 91E0 oraz gatunków: 1096, 1014 i 1016.

24. Spis tabel

Tabela 1. Stan poznania poszczególnych elementów środowiska oraz zakres i metodyka prac na potrzeby niniejszej dokumentacji	13
Tabela 2. Rejestr powierzchniowy terenu rezerwatu na podstawie mapy ewidencji gruntów gminy Torzym, obręb Bobrówko i Przęślice.	14
Tabela 3. Średni bilans surowy dla zlewni rzeki Ilanki z lat 1971-85 w przekroju Maczkowa	21
Tabela 4. Wyniki monitoringu wód powierzchniowych dla rzeki Ilanki.....	25
Tabela 5. Zestawienie gatunków roślin chronionych zagrożonych i rzadkich rezerwatu „Dolina Ilanki II”.	29
Tabela 6. Wykaz rzadkich i chronionych gatunków zwierząt stwierdzonych na terenie projektowanego rezerwatu przyrody wraz z ich statusem.	37
Tabela 7. Kategoria podejmowanych działań ochronnych.	45
Tabela 8. Stan ochrony wybranych przedmiotów ochrony (wyciąg z PZO)	53
Tabela 9. Analiza zagrożeń	64
Tabela 10. Cele działań ochronnych	67
Tabela 11. Działania ochronne	69
Tabela 12. Wskazania do dokumentów planistycznych.....	76

25. Spis rycin

Ryc. 1. Lokalizacja rezerwatu na podkładzie mapy topograficznej i podziału ewidencyjnego.....	15
Ryc. 2. Lokalizacja rezerwatu na tle ortofotomapy.....	16
Ryc. 3. Położenie (poligon obwiedziony żółtą linią) na tle innych obszarów chronionych: rezerwatu „Dolina Ilanki” – linia koloru zielonego, obszaru natura 2000 – linia koloru czerwonego.	16
Ryc. 4 Mapa topograficzna okolic rezerwatu z 1936 roku (AMPZ - Torzym).....	19
Ryc. 5. Lokalizacja oraz numery seryjne zainstalowanych w projektowanym rezerwacie i jego sąsiedztwie automatycznych rejestratorów poziomu wody.	22
Ryc. 6. Wahania poziomu wód gruntowych na podstawie odczytów automatycznego rejestratora (w sąsiedztwie jeziora Pniów).....	22
Ryc. 7. Wahania poziomu wód gruntowych na podstawie odczytów automatycznego rejestratora (w rezerwacie „Dolina Ilanki II”).	23
Ryc. 8. Przepływy wód podziemnych w okolicach jeziora Pniów.	24
Ryc. 9. Przekrój stratygraficzny (transekt B) przez torfowisko w rezerwacie „Dolina Ilanki II”.	25
Ryc. 10. Uproszczona mapa roślinności rzeczywistej rezerwatu „Dolina Ilanki II”. Oznaczenia: kolor różowy - zespół turzycy błotnej, kolor oliwkowo-zielony- zbiorowiska trzciny i turzycy prosowej na torfowiskach źródliskowych, kolor jasnozielony - wilgotne łąki na torfach, kolor fioletowy - zbiorowisko z dominacją trzęślicy modrej, kolor jsoniebieski- olszyny nawiązujące do łągów <i>Fraxino-Alnetum</i> , kolor ciemnoniebieski- zarośla wierzbowe, kolor ciemnozielony- lasy liściaste na mineralnych zboczach i krawędziach doliny. Trójkąty oznaczone liczbami- lokalizacja zdjęć fitosocjologicznych.	31
Ryc. 11. Rozmieszczenie siedlisk Natura 2000 w rezerwacie (kody na mapie zgodnie z przyjętymi zasadami).	33
Ryc. 12. Sposoby ochrony i rodzaje zabiegów. 1 – ochrona ścisła, 2 – ochrona czynna, użytkowanie kośne 50% powierzchni każdego roku po wcześniejszym usunięciu	

nalotów drzew. Punkty oznaczają lokalizację zastawek, czerwone – istniejących, zielone – proponowane do budowy.....	44
Ryc. 13 Lokalizacja siedlisk i gatunków w obszarze obiektu.....	52
Ryc. 14 Siedliska przyrodniczego 7230 górskie i nizinne torfowiska zasadowe o charakterze młak, turzycowisk i mechowisk (działanie ochronne: nr A2).....	74
Ryc. 15 Lokalizacja obszaru wdrażania działań z zakresu ochrony czynnej Gatunku: 1014 poczwarówki zwężonej (<i>Vertigo angustior</i>) oraz gatunku: 1016 poczwarówki jajowatej (<i>Vertigo moulinsiana</i>) (działanie ochronne: nr A3).....	75

26. ZAŁĄCZNIKI

Tabele fitosocjologiczne - materiały z lat 2014-2017

Raporty z monitoringu GIOŚ siedlisk i gatunków (z bazy GIOŚ) dotyczące obszaru Natura 2000 Dolina Ilanki

Płyta CD wraz z elektroniczną wersją opracowania

27. MAPY

- 1A. Mapa podstawowa rezerwatu przyrody (na podkładzie mapy topograficznej)
- 1B. Mapa podstawowa rezerwatu przyrody (na podkładzie ortofotomapy)
- 1C. Mapa podstawowa rezerwatu przyrody (na tle podziału ewidencyjnego gruntów)
- 1D. Mapa podstawowa rezerwatu przyrody (na tle wydzieleni leśnych)
2. Mapa drzewostanowa
3. Mapa roślinności potencjalnej
4. Mapa roślinności rzeczywistej
- 5A. Mapa rozmieszczenia chronionych i rzadkich gatunków roślin
- 5B. Mapa rozmieszczenia chronionych i rzadkich gatunków zwierząt
6. Mapa gleb i siedlisk
7. Mapa siedlisk Natura 2000
8. Mapa zagospodarowania turystycznego i infrastruktury technicznej
9. Mapa sytuacyjna
10. Mapa potencjalnych i istniejących zagrożeń wewnętrznych i zewnętrznych rezerwatu oraz zaplanowanych sposobów ich eliminacji lub ograniczania
11. Mapa obszarów objętych ochroną ścisłą, czynną i krajobrazową
12. Mapa obszarów i miejsc udostępnianych dla celów naukowych, edukacyjnych, turystycznych, rekreacyjnych, sportowych, amatorskiego połowy ryb i rybactwa
13. Mapa obszaru Natura 2000
14. Mapa działań ochronnych na obszarach ochrony ścisłej, czynnej i krajobrazowej rezerwatu

Literatura

- CHOIŃSKI A. 1979. Analiza zmienności obiegu wody na Wysoczyźnie Lubuskiej w świetle wybranych elementów środowiska i obliczeń bilansowych. (mscr.). UAM Poznań.
- CHOIŃSKI A. 1981. Zmienność obiegu wody na Wysoczyźnie Lubuskiej w świetle analizy wybranych elementów środowiska i obliczeń bilansowych. PTPNoZ, Zielona Góra.
- DUDA S. 1980. Spostrzeżenia dotyczące zmian stosunków wodnych dorzecza Ilanki. *Chrońmy Przyr. ojcz.* 5: str. 59-63.
- HORAWSKI M., LIPKA K., OBIDOWICZ A. 1968. Dokumentacja torfowiskowa obiektu Torzym. (mscr.). WSR Kraków.
- JASNOWSKA J., JASNOWSKI M. 1977. Zagrożone gatunki flory torfowisk. *Chr. Przyr. ojcz.*, 33 (4): str. 5-14.
- JERMACZEK A., PUCEK J., STANISŁAWCZYK J., STAŃKO R. 1995. Koncepcja ochrony przyrody doliny Ilanki. (mscr.). WWF.
- JERMACZEK D. 1993. Walory przyrodnicze doliny rzeki Ilanki koło Torzymia. *Przegląd Przyrodniczy* 4, 2: str. 15-20.
- KACZMARCZYK Z., WĘDZKI A. (red.). 1967. Studia nad początkami i rozplanowaniem miast nad Środkową Odrą i Doliną Warty (województwo zielonogórskie). Lubuskie Towarzystwo Naukowe. Zielona Góra.
- KAMYSZEK A., OLEJNIK K. 1972. Operat hydrologiczny i gospodarczo-wodny rzek Wysoczyzny Lubuskiej: Łęczy, Postomi, Ilanki i Pliszki. (mscr.). CBS i PBW "Hydroprojekt" Poznań.
- KONDRACKI J. 1988. *Geografia fizyczna Polski*. PWN.
- KSIĄŻKIEWICZ Z. 2008. The Narrow-mouthed whorl snail *Vertigo angustior* (Pulmonata: Gastropoda: Vertiginidae) - distribution and habitat disturbance in north-western Poland. *Tentacle* 16, pp: 5-6.
- KSIĄŻKIEWICZ Z. 2009. New localities of *Vertigo moulinsiana* (DUPUY, 1849) (GASTROPODA: PULMONATA: VERTIGINIDAE) in north-western Poland. *Folia Malacologica* 17 (4).
- KSIĄŻKIEWICZ Z. 2012. „Wymagania mikrosiedliskowe wybranych gatunków ślimaków szuwaru wielkoturzycowego ze szczególnym uwzględnieniem *Vertigo angustior*. Praca doktorska wykonana przy IOP PAN w Krakowie
- LIPKA K., FRANKIEWICZ J.K. 1980. Torfowiska w dolinie rzeki Ilanki (woj. zielonogórskie). *Geologia*, 6, 4: str. 83-97.
- PLENZLER W., RAPACKI L. 1987. Zasoby wód powierzchniowych północnej części woj. zielonogórskiego. (mscr.). IMGW Oddz. Poznań.
- STAŃKO R., WOŁEJKO L., OSADOWSKI Z. 1996. Analiza układów ekologiczno-krajobrazowych w projektowanym rezerwacie "Dolina Ilanki" jako podstawa optymalnego kształtowania ekotopów torfowiskowych. *Przegląd Przyrodniczy*. (w druku).
- WOŁEJKO L., STANKO R. 1998. Doliny Ilanki i Pliszki jako ostoje bioróżnorodności. Wyd. LKP. Świebodzin.
- WOŁEJKO L., STAŃKO R., OSADOWSKI Z., NOWAK S., ZENTOR M. 1994. Projekt rezerwatu przyrody "Dolina Ilanki". Projekt WWF "Zielona wstęga Odra - Nysa". (mscr).
- ŻYŃDA S. 1967. Geomorfologia przedpola moreny czołowej stadiu poznańskiego na obszarze Wysoczyzny Lubuskiej PTPN, *Prace Komisji Geograficzno-Geologicznej*, 3(1), Poznań.